fondată în 1895
bpt
serie nouă

tasso

ierusalimul liberat

★★

torquato tasso
Ierusalimul liberat
**

IN ROMÂNEŞTE DE AUREL COVACI

19 6 9
editura pentru literatura

CÎNTUL XI

1
Avand la luptă însă gîndul numa,
Piosul prinţ al oştilor creştine
Grozave arme pregătea acuma ;
Cind, iată, Petru-nsinguratul vine
Grâindu-i aspru : — „Toate sînt ca spuma;
Tu nu începi de unde se cuvine !
Ţi o spun aparte... Oare nu cunoşti
Ca duci la lupta pămîntene oşti ?

2
Fa-ti cerul sprijin... Publicile rugi
Sa cheme oşti de îngeri şi de sfinţi,
Caci ei aduc izbînda sfintei cruci.
Răsune sfinte armonii fierbinţi...
Cer preoţii-n odăjdii să-i aduci,
De cintec gata şi de umilinţi...
O, capii oastei tale pildă vie
Evlaviei ostaşilor să fie."

3
Aşa vorbind ermitul auster,
Bouillon i-ascultă înţeleptul sfat
Zicind : — „O, slujitor, iubit de cer
Mă bucur de povaţa ce mi-ai dat...
Cit asta capilor de oşti le cer
Pe Wilhelm şi-Adhemar, neapărat
Tu cheama-i, că-s norodului păstori;
Cu pompa sacră voi sînteţi datori."

4
In zori se-adună preoţescul cin
La locul hărăzit doar slujbei sfinte.
Din sinul taberei lăcaş divin
Revarsă ale Domnului cuvinte.
Şi preoţi în odăjdii albe vin,
Şi-odăjdii de-aur peste lungi veşminte
De in încheie cei trei mari la piept;
Şi mitre au pe capul înţelept.

5
E Petru-n frunte... Desfăşoară-n vînt
Drapel cu semnul sfînt cinstit şi-n rai.
Păşind solemn, urmează steagul sfînt,
In două şiruri lungi, pios alai
Cu cap plecat şi rugător cuvînt ;
Şi două coruri în ison prind grai,
Şi-ncheie acest alai de umilinţi
Wilhelm şi Adhemar, clintii părinţi.

6
Bouillon şi-alţi capi, cum datina o cere,
Şi ei se-arată,-n şiruri cîte doi;
Armaţi apoi ostaşii, în tăcere,
Disciplinaţi vin, fără tărăboi ;
Iar din tranşei, norodul, cu plăcere
Urinează nesfîrşitului convoi.
Tac goarne... Tace-al armei scrîşnet crunt,
Cucernici şi umili cu toţii sunt.

Părinte Sfînt, Fiu sfînt, cu Tatăl una!
Tu, Duh. cu ei, prin dragoste, mereu!
Fecioara, Tu, asemeni cu niciuna,
Ce l-ai născut pe Omul-Dumnezeu, —
Voi. capi celestei oşti dintotdeauna,
Ce, întreită, stă în Empireu,
Se roagă vouă, toţi, şi lui Ioan
Care-a scăldat cerescul trup uman.

8*
Se roagă ţie, piatră temeliei
De neclintit a casei Domnului;
Ai azi urmaş ce-n toate-asemeni ţie-i
Cind lumii-mparte mare mila lui.
Se roagă şi Trimişilor Tăriei
Care pe Christ vestitu-l-au oricui.
Şi celor ce Cuvîntul dovediră
Prin sîngele şi viaţa lor martiră.

9*
Şi celor ce, prin predici şi scripturi
Cu căi greşite s-au luat la trîntă ;
Şi celei scumpe lui Christos făpturi
Ce soartă şi-a ştiut alege, sfîntă.
Fecioarelor închise între muri
Unite-n veci cu el prin sfîntă nuntă,
Şi eroinelor ce, prin năprazne,
Torturi drăceşti au îndurat, şi cazne.

10
In cîntece, alaiul cel creştin
De-a largul rîndurile-şi desfăşoară

Spre muntele eu nume de măslin.
De la măslinii ce-l încoronară ;
Cinstit de lume, muntele divin
Spre răsărit Sionu-l are-n ţară,
De el un pic făcîndu-l depărtat
Adînca vale a lui Iosaphat.*

11
Creştinii într-acolo se îndreaptă
Şi sună văi şi stînci de cîntul lor ;
Frumosul cînt, cînd peştera-l aşteaptă,
Ecouri mii stîrneşte sfîntul cor.
Prin munţi şi codri cîntec se deşteaptă
Şi munţi şi codri auiesc sonor,
Atît de minunată-i melodia
Ce-i strigă pe Isus şi pe Măria.

12
Paginii, stînd pe ziduri caraule,
Privesc la început cu ochi uimit
Aceste umilinţe, prea destule,
Grozave pompă, neştiutul rit ;
Treziţi apoi, curînd împroaşcă hule
Şi munţi şi văi, de urletul stîrnit,
Se buciumă şi hăuie şi gem.
Mugind sub hulitorul lor blestem.

13
Dar nu-şi opreşte-al Domnului norod
Neprihănita dulce melodie :
Drept păsări cobit oare îi socot
Iscand o alandala gălăgie;

Si atita de departe nici să vie
Săgeţile duşmane nu mai pot,
Sa spulbere alai solemn prin fier...
Şi suie imn şi suie rugi spre cer.

14
Pontiful nalţă sus pe munte-altar
Spre preasfinţită cuminicătură ;
Lucesc din părţi, cu sclipăt pur şi clar
Cu aur, două lămpi, în lucrătură ;
Wilhelm, în alt veşmînt de preţ şi rar,
Se reculege şi, cu voce pură,
Si-nvinuie şi mulţumiri aduce
Şi rugă celui răstignit pe cruce.

15
Umili, iau capii oştilor aminte
Şi, de departe, bravii lor soldaţi;
Dar, săvirşita slujba tainei sfinte,
Pontiful spune tuturor : — „Plecaţi !"
Şi, mina întinzindu-şi înainte,
Adaugă :— „Fiţi binecuvîncaţi !"
Şi iată ca, de rîvnă plini acum,
In şir la fel, se-ntorc pe-acelaş drum.

16
Ajuns la val, alaiul se desparte ;
Bouillon se-ndreaptă catre adapost.
Mulţimi zeloase, numeroase foarte,
Însoţitoare pîn-la cort i-au fost.
Dar, bun rămas luîndu-şi, mai departe
Pe căpitani opreşte-i, doar, cu rost;

La masă-i cheamă şi pofteşte-l buza
Pe contele, alături de Toulousa.

17
Iar dacă-au mulţumit natura crudă
Şi-au stîmpărat sîcîitoarea sete,
Grăi Bouillon : — „Ci zorii vă audă
Gătiţi pentru atac, pe îndelete.
Va fi o zi de luptă şi de trudă :
Odihna, hrana astăzi vă desfete,
încît, cu forţele împrospătate,
Să ştiţi mai vajnic mîine a vă bate".

18
Plecară ei — şi, goarnele sunînd,
Heralzii şi vestiră tuturora
Că lupta îi va cere în curînd,
La caşul cînd se iscă Aurora ;
Odihnă, gînduri, treburi noi, pe rînd
Le omorîră timpul, pîn-la ora
Cind noaptea cea prietenă odihnei
Istovul risipeşte-n vălul tihnei.

19
E inca zarea zorilor neclară
Şi ziua greu în răsărit se naşte...
Cu pas domol nici boii greu nu ară
Şi nici păstorul oile nu-şi paşte ;
Doini pasările, crengilor povară;
Corn, cîini lătrand, pădurea nu cunoaşte;
Cînd trîmbiţe văzduhul prind să-l sfarme,
Strigand pînă la ceruri : — ..Toţi la arme !”

20
”La arme, da, la arme!" — le răspunde
Stricarea trează-a sutelor de steaguri ;
Trezit, Bouillon se-mbracă, însă unde
Pulparele-s şi-armura-i de harţaguri ?
Uşoară-armură trupul i-l ascunde,
încît pedestru pare-n vălmăşaguri.
Zarindu-l însă că-i gătit astfel
Raymond cel bun se-apropie de el,

21
Grăind, înţelegînd ascunsu-i gînd
— „Al platoşei greoaie zornet n-aud,
N-aud ferecaturi de fier sunînd
Şi-n darn cu ochii armele îţi caut...
O, apărat ca un soldat de rînd,
Pe Godefroi deloc nu pot să-l laud ;
Au vrei să dovedeşti — şi să se spună
Că nu rîvneşti decît de rînd cunună ?

22
Vrei laurul ostaşului ce suie
Cu scara să ia zidul la asalt ?
Ostaşii numai morţii se supuie
Căci preţul unuia-i şi-al celuilalt!
De dragul nostru-n grele-armuri te-ncuie
Şi-n grijă ai doar ţelul tău înalt;
Oştirii fiind suflet, scurt, mereu.
Păzeşte-ţi viaţa, pentru Dumnezeu !"

23*

Bouillon răspunse : — „Află, drept bărbat
Cînd, în Clermont, Urban mi-ncinse spada,
Cînd mîna lui puternică mi-a dat
Pentru o cauză sfîntă acolada, —
Lui Dumnezeu în taină i-am jurat
Că nu doar cap de oaste cruciada
In mine va avea, ci că, oricînd,
Voi şti lupta şi ca ostaş de rînd.

24
Caci după ce în şiruri de bătaie
Ostaşii mi-i voi pune să adaste
Şi-am să-i învăţ duşmanul să-ncovoaie ,
Şi tot cu ce-i dator un cap de oaste, —
Raymond mi-o-ngădui, ca,-n simple straie,
S-asalt si eu păgînul zid din coaste,
Indeplinindu-mi jurămîntul meu...
Ma aibă-n sfînta-i pază Dumnezeu.”

25
Urmeaza-i pilda cavaleri francezi.
Mai tinerii Bouillon aşijderi fac.
Pe multi armura grea zvîrlind-o-i vezi,
Pedestri sa pornească ta atac...
Paganii spre cel nordic meterez,
Ce spre apus se nclină, se desfac.
Fiindca partea asta de cetate
Mai greu asaltul să-l înfrunte poate.

26
Din alte părţi cetatea nu se-nfrică,
Nu pot să-i fie zidurile sparte...

Tiranul, de aceea, n-aridică
Doar inşi în stare armele să poarte
Ci prunci, femei, bătrîni cu neaua-n chică,
Să ia şi ei la încleştare parte,
Dand slabe braţe braţelor vînjoase
Săgeţi, var, smoală, pietre şi pucioase.

27
Plin de maşini şi plin de arme pare
Cel zid ce cîmpul să-l domine poate ;
Sultanul parcă-i un titan în zare,
Cu trupul peste zid pe jumătate.
Argante-i turn, vărsînd din depărtare
Un stol de-ameninţări încrîncenate.
Pe turnul cel mai nalt, colţos, de stei,
Clorinda zboară parcă peste ei.

28
Tixită tolbă ea pe umeri poartă
Cu lungi săgeţi ucigătoare, grele ;
Săgeata şi aşteaptă prinsă-n coardă
Şi-ntinsă-i coarda-n clipele acele.
Nerăbdătoare moarte să împartă,
Intrarea o pîndeşte prin erenele ;
La fel s-a fost crezut cîndva că zeea*
Din Delos săgeta din nouri Geea.*

29
Bătrînul rege, alergînd pe jos
Din poartă-n poartă, totul cercetează ;
Dă noi porunci, încearcă zidul gros
Şi dă curaj celor ce stau de pază.

Mai multe arme unde-s de folos
Trimite-ndată. Totul priveghează.
Dar, îngrozite, roagă-se-n moschei
Nelegiuitului Allah femei

30
— „Allah, Allah, cu braţul drept, puternic,
Tu frange-i lancea spurcatului frînc,
Să piară căpitanul lor nemernic
Ce te-a jignit de-atîtea ori, adanc !"
Dar ruga lor nu-şi află azi uşernic
Spre-al chinului şi-al plîngerii adinc...
Cat timp Sionul înarmat se roagă,
Bouillon îşi rînduieşte oastea-ntreagă.

31
Cu dibăcie şi cu agerime
Din două părţi, dincolo şi dincoace
De zid, el desfăşoară pedestrime,
Pieziş intăritura s-o atace.
Batiste pune-n mijloc şi mulţime
De-ale lui Marte de război mijloace,
Din cari lovesc ca trăsnetul crenelul
Săgeţi şi lănci şi pietre de tot felul.

32
Drept scut le pune-n spate cavalerii;
Gonaci trimite-apoi jur împrejur;
Da semnul luptei... Se reped puzderii
De pietre şi săgeţi, lovind în mur ;
Se arată prăştiaşii mulţi vederii,
Şi cad păgînii, zob făcuţi şi ciur ;

Mor unii, alţii fug, încît, curînd,
Pe zid răriţi se văd duşmanii stînd.

33
Şi dau francezii iureş de temut:
Tot mai aproape iată-i, mai aproape !
Pun unii iute scutul lingă scut,
Sub scuturi capetele să-şi îngroape.
Stau unii sub maşini, dintru-nceput,
De grindina de bolovani să scape;
Ajung la şanţ şi dau cu toţii ghes
Sa-l facă una cu pămîntul şes.

34
Mocirlă nu-i, nici apă nu-i în şanţ
Căci locul n-o îngăduie, făţiş...
încît îl umplu, aducînd, în lanţ,
Pămînt şi crengi, şi trunchiuri, şi pietriş
Alcaste-ntîiul, în al morţii danţ,
Aburcă scara şi, suind pieptiş,
Nu-i pot opri grozava îndrăzneală
Săgeţile sau clocotită smoală.

35
Stătea în aer ridicat şviţerul,
La jumătatea drumului acum,
Şi mii săgeţi, spre el iuţindu-şi fierul,
Nu-i stăvilesc cutezătorul drum ;
Ca din bombardă, însă, parcă cerul
Zvîrli un bolovan, prin foc şi fum,
Strivindu-i coiful, răsturîndu-l jos...
Argante îl pălise, fioros.

36
De moarte lovitura nu-i, nici saltul,
Dar, năucit, pămîntul strînge-n braţe :
„Cazut-a unul ? Vreau să-l văd pe altul!
Urla Angante...Laşi ! Otrepe! Caţe !
Va temeţi a porni deschis asaltul?
Ce?Eu m-ascund ? Va moartea să vă-nhate,
Chiar de va faceţi sub maşini pologuri,
Intocmai ca pe fiare din birloguri !"

37
Vorbea...Ostaşii insa sub maşini
Ascunsi,stiu pas cu pas spre ziduri trece;
Sub scuturi alţii se-apără din plin
De pietre şi sageţile zevzece.
Cand iata ca maşini enorme vin:
Enorme trunchiuri s-au făcut berbece
Amenintand cu cap de fier şi zidul ,
Şi porţile care Sionu-nchidu-l.

38
Dar zeci si zeci de braţe, nu se lasă
Ci-o lespede împing, lovind în frunte
Testoasa tocmai unde e mai deasă;
S-ar fi parut că s-a surpat un munte !
Se sfarmă scuturi, coifuri, cuirasă;
Zdrobite leşuri, vezi, vezi braţe ciunte.
Vezi arme zob şi crunte răni adînce
Zvarlind din ele volbură de sînge.

39

Sub pavăza maşinilor nu vor
Atuncea să mai stea atacatorii ;
Deschis şi-avîntă-n luptă pieptul lor
Virtutea arătîndu-şi, luptătorii ;
Pun unii scări, le urcă alţii-n zbor,
Iar alţii-n zid îşi varsă toţi furorii,
încît se clatină semeţul zid
Şi mari spărturi de piatră se deschid.

40
Cu lovituri cumplite, nentrerupte,
Berbecele îl năruie apoi,
Dar apără-l paginii, stînd să lupte,
Prin mii de şiretlicuri de război;
Pe unde nu sînt zidurile rupte
Atîrnă saci umflaţi cu lină moi,
încît răzbeşte moalea lor plămadă
Puterile berbecilor să scadă.

41
Dar cit creştinii astfel zidu-l sparg,
Fiind mereu curajului oglinda,
De şapte ori şi-a-ntins grozavul arc,
De şapte ori lovind în plin, Clorinda ;
Şi sîngerară răni deschise larg
Şi nobilă îi fu într-una ţinta,
Căci mîndra amazoană nu se-mpacă
De rînd izbîndă s-aibă, şi săracă.

42
Al regelui englez fecior mezin
I-a fost întîi şi-ntii săgeţii ţel.

Scosese capul de sub scut puţin
Şi dreapta şi-o simţi străpunsă, el,
Chiar prin mănuşii din oţelul fin ;
Şi-atunci,nemaiputind lupta de fel,
El se retrase tremurînd de ciudă
Mai tare decat de durere crudă.

43
Clotaire, francezul, fu lovit pe scară
Pe mal de sant, cel conte de-Amboise ;
Străpuns din coastă-n coastă-ntîiul zboară,
Din piept in spate celălalt viteaz.
Pe-al Flandrei conte stingă fu să-l doară
Pe cand iuţea berbecul de grumaz,
Şi-n darn cerca săgeata să şi-o scoată
Caci ea ramase-n rană implîntată.

44
Pe neprevăzătorul Adhemar
In frunte il izbi apoi săgeata
Pe cand privea al luptelor pojar ;
La frunte-si duse mina, însă fata,
Străpunse-i mina cum şi fruntea, iar,
Si mina-n frunte-i ţintui turbata.
Acestfel, femeiuşcă armă oarbă
Sta sangele-i sfinţit acum să-l soarbă.

45
Era printre creneluri Palamede
Sfruntînd primejdia cu îndrăzneală.
Săgeata cea de-a şaptea se repede
Şi-n ochi izbindu-l, fără de greşeală,

Cum îi străpunge globul tot se vede.
Şi,. muşchi tăind, ieşind prin ceafa goala
Se clătină războinicul, căzînd
Sub zidul ce să-l suie-avea de fiind.

46
Pe-aparători Bouillon mereu prin alte
Isprăvi îi copleşea în vremea asta ;
O poartă a cetăţii s-o asalte
Mîna maşina cea mai grea cit creasta
înalţă ea cît zidurile-nalte
Un turn de lemn, care purta năpasta.
Gemînd de oşti şi arme totodată,
Alunecând pe osie şi roată.

47
Roslogolindu-se spre zid din greu.
Săgeţi scuipînd şi lăncii lungi cu droaia.
Precum o navă de război, mereu,
De zid se vrea lipită măgăoaia ;
Dar sarazinii-aproape nu o vreu
Ci pietrelor dezlănţuie-le ploaia,
Lovind-o-n roţi şi-n coaste ca, apoi,
Cu grinzile s-o-mpingă înapoi.

48
Săgeţi şi suliţi fac din ziuă noapte
Şi nor cu nor săgeţile se-ncaier.
Ades de unde a plecat spre fapte
Săgeata vine vîjîind prin aier ;
Ca frunzele sau fructele necoapte,
De grindini biciuite, cad cu vaier,

Cînd cu săgeţi îi ciuruiesc creştinii,
Din creasta zidurilor sarazinii.

49
Şi pierderi cu atît mai multe-ndura
Cu cît sînt mai puţin leiţi în fier ;
Cei vii fug de-a maşinii nemăsură
Ce-aduce parcă trăsnetul din cer.
Dar al Niceii vechi tiran strînsură
Din cei mai bravi adună... Şi, stingher,
Argante, cu un stîlp imens, departe
împinge turnul care-mproaşcă moarte.

50
Departe-l ţine după ce-l împinge
Cît arma lui şi braţul nu se-ndoaie.
Văzînd aici că lupta se încinge,
Aici Clorinda gata a lupta e ;
Creştinii au zburat spre orice minge
De lînă şi-acum funiile taie...
Cad mingile şi lasă zidul tare
Acuma gol şi fără apărare.

51
Lovit de turn pe sus, jos de berbece,
In zid spărturi mai multe se zăresc,
Se vede ce-năuntru se petrece,
Ce face-n taină roiul păgînesc.
Bouillon atunci sub scut mai mare trece
Rar pavăză-n asaltul nebunesc,
Şi-apoi pe jos, neînfricat, străbate
Prin năruite ziduri şi crăpate.

52
Priveşte totul el cu prevedere
Şi-l vede scoborînd pe Soliman
Ca prin ruinuri, cît îi stă-n putere,
Să-l stăvilească încă pe duşman ;
Pe-Argante şi Clorinda lupta-i cere
Tot sus pe-ntărituri, cu nou elan.
Şi-atunci eroul sufletul şi-l simte
Pătruns de-un mare gînd, de-un gînd fierbinte!

53
Cum credinciosul Sigier îi ţine
Alt scut şi arcul, îi grăieşte tare :
— „Dă-mi armele ce le-ai adus cu tine,
Căci sînt decît acestea mai uşoare,
Intîiul vreau să trec, printre ruine,
Primejdioasa spartă trecătoare.
E timpul ca o nobilă ispravă .
Virtutea noastră s-o ridice-n slavă."

54
Abia vorbi, luînd cel scut uşor
Cînd o săgeată-n zbor vijelios
I se înfipse-n fluier de picior,
In loc ce-i ghem de nervi şi dureros ;
Clorinda ! Cu cinstire ţi-i dator
Păgînul neam, căci străpungînd un os
Făcut-ai ziua asta să nu fie
Şi moarte pentru el şi grea sclavie !

55

Dar marele erou, sfruntand durerea
Atat de crîncenă a rănii lui,
Nu -i domoleşte mersul şi nici vrerea
Ci cheamă după el ostaşi destui ;
Simţind în fluier însă sfîşierea
Şi că piciorul bun de sprijin nu-i,
Că-i înteţesc durerile mişcarea.
Silit e a-şi opri înaintarea.

56
La fel pe bunul Guelfo-l cheamă-atunci
Făcîndu-i semn cu mîna :— „Sînt silit
Să-ţi cer să dai în locul meu porunci,
Să umpli golul cît voi fi lipsit.
Un ceas oştenii-n luptă să-i arunci
Căci eu mă duc şi-ndată-am şi sosit"
Aşa grăind, zbură pe-un sprinten cal,
Dar nu ajunse nevăzut la val.

57
Creştinii, cînd îl văd, îşi pierd norocul
Paganii simt vigoare nouă-n trup,
Nădejdea îşi aprinde-n inimi focul,
Curajul se adună-n piepturi, stup.
Mai slab creştinii-atacă în tot locul,
Mai slab străpung şi sfîrtecă şi rup
Şi, soarta-mpotrivindu-se lui Marte,
Sînt şi-n trompete sunetele moarte.

58
Pe ziduri se arată de îndată
Şi alungatele de teamă trupe ;

Văzindu-şi amazoana neînfricată
Iubirea ţării şi-n femei irupe ;
Sumese rochii, păr în vînt se-arată
Cu noi săgeţi spărturile s-astupe,
Şi-s gata moartea, teama s-o înfrunte,
Să apere a scumpului zid frunte.

59
Dar spaima in creştin e tot mai vie,
Le lasă zidurile-n mîini acuma
Cînd Guelfo, nentrecutu-n vrednicie,
Greoi se clatină spre glia, muma.
întortocheata soartei vitregie
Iuţise către el o piatră numa;
Lovit de-un colţ de bolovan şi el,
Raymond se prăvăleşte tot la fel.

60
Eustache cutezătorul se prăvale
Curînd, pe malul şanţului, ea stana.
Şi nu-i săgeată,-n clipele fatale,
In sange creştinesc să n-afle vrana,
(Şi cate mii zburară în rafale !)
Nu mi aducă, ele nu moartea, rana;
Incat, izbînda mai mult îmbătîndu-l,
Circazianu-şi urlă astfel gîndul :

61
— „Nu-i Antiohia aici nu-i noapte.
Să vă ascundă-n bezne şiretlicul ;
E zi; vedeţi norodul treaz, la faptei
Vi-i lupta alta, altul inamicul.

Oho, creştini ! Sînteţi doar papă-lapte ?
Au este prada ce-o rîvniţi nimicul?
Şi glorii nu rîvniţi ? Un scurt asalt
Puterea v-a secat sub zidu-nalt ?"

62
Astfel grăind, atu de mult se-aprinde
Mania lui nepotolita-i ură,
Incat nici zidul nu le mai cuprinde
Şi nu le e nimica pe măsură ;
in salt cumplit atunci în foc descinde,
Ca pavăză se pune la spărtură
Şi, pe sultan văzîndu-l lîngă el,
Il îmboldi cînd îi grăi astfel :

63
— „O, Soliman ! Aici e locul, clipa,
Cc-o fi să judece virtutea noastră ;
Te temi ? Ci, zboară ! Cine-ţi taie-aripa
Afară-i gloria, sub bolta-albastră !"
Ei amîndoi, ştiind atuncea pripa,
Arată-şi dibăcia lor măiastră ;
Şi dacă furia pe unu-l mană.
I-i celuilalt onoarea doar stăpînă.

64
Dau buzna ei in năuciţii frînci
De nouă slavă şi cinstire dornici;
Sparg coifuri, scuturi, îi prăvale-n brînci
Şi surpă scări, mereu în moarte spornici.
Abat berbecii, taie răni adinci,
Nălţînd un munte din răniţi, statornici,

încît o nouă-ntăritură-naltă
O-nlocuieşte, parcă, pe cealaltă.

65
Creştinii-şi pierd nădejdea lor fierbinte,
Peste coroana zidului să sară...
Atacurilor furibunde ţinte,
Acum li-i şi-apărarea o povară ;
Torentu-i suge şi, de-acum nainte,
Maşinile-s o pradă prea uşoară
Pentru cei doi, care-n bucăţi le sfarmă.
Creştinilor să nu le fie armă.

66
Mai crîncen îşi desferică mînia
(Vi doi, mereu, cu înzecite forţe ;
Cer focuri din cetate şi urgia
O poartă către turn, cu două torţe.
(Şi fiicele lui Pluton temelia,
A lumii, zguduiau cu spaima morţii,
Cînd domnul, al Tartarului, pitac le
Dădea să scuture şi şerpi şi facle.)

67
Tancred nenvinsul, însă, care-n luptă
Îşi îmboldea cu vorbele latinii,
Văzînd că flacăra din turn se-nfruptă,
Iuţită din scînteile răşinii,
îşi lasă vorba-ndată-n două ruptă
Sburînd ca să oprească sarazinii,
Şi iscă printre ei atît prăpăd
Că din învingători învinşi se văd.

68
Acestfel, nestatornicul hazard
Schimbă-ntr-o clipă-al luptei curs hain.
Bouillon e-n cort acum şi-alături i-ard
De treabă Sigier şi Balduin ;
Mai mulţi prieteni fac în juru-i gard
Şi întristaţi alăturea îi vin,
Dar nerăbdării el urmînd îndemnul
Să-şi smulgă vrînd săgeata, rupe lemnul.

69
Vrea leacul cel mai iute şi mai bun,
Vrea rana scormonită şi tăiată ;
La zvîcnetul durerilor, nebun,
El nu se uită... Dornic să se bată,
Le strigă ; — „Pe picioare să mă pun
Voiesc, căci ziua mi-i neterminată...”
Şi, sprijinit pe-un lemn de lance grea,
Custura vrea să-i taie-n carnea rea.

70
Bătrînul Erotimo, cel născut
Pe raul Po, se luptă ca să-l scape ;
I-i harul buruienilor ştiut
Şi scoate leac din felurite ape ;
De muze răsfăţat, mai mult şi-a vrut
O mută glorie de bravi aproape.
Putea eroi să nemurească el.
Dar îi salva mai bine prin scalpel.

71

Stă Căpitanul şi,-nfrîngînd durerea,
De lance-şi sprijină piciorul gol;
Iar vraciul, roba sumecindu-şi, fier ia
Şi rana-i pipăie uşor, domol ;
Ba ierbilor le-ncearcă-atotputerea,
Ba fierului cu fieru-i dă ocol.
Fier aspru crede fierul de săgeată
Că-l prinde însă truda-n van se-arata.

72
Norocul dibăciei nu-i urmează ;
Dorinţei lui răspunde-i doar obida.
Durerea e mai crâncenă, mai trează,
Şi viaţa lui Bouillon e cât clipita.
Dar îngerul ce-asupra lui veghează
Aduce frăsinelul de pe Ida *
Cu floarca-i purpurie, plantă care,
Nepreţuite-,n frunză, haruri are.

73
Natura înţeleaptă-nvaţă cerbii
Răniţi, din munţi, cînd cu săgeata chiar
In coastă-s, harul tăinuit al ierbii
Crescută pe îndepărtat hotar ;
Dar cum şi munţii-s îngerului şerbii,
Cît ai clipi el o aduce-n dar
Şi nevăzut, îi stoarce sucu-n baia
Cedarea să-i stingă rănii vâlvătaia.

74
Pe crucea-gliei cea înmiresmată
Revarsă lidiană sacră apă ;

O toarnă vraciul peste rană-ndată...
Săgeata singură afară scapă ;
Se-ncheagă sîngele ; e-mprospătată
Vigoasaa şi durerea nu mai sapă.
Ci strigă Erotimo : — „Mina mea
De muritor nu poate-aşa ceva !

75
Un înger, o putere peste fire
Adus-a leacul tămăduitor !
Ia-ţi armele şi luptă cu-ndîrjire !
Ce mai aştepţi ? Ni-i cerul ajutor !"
Bouillon nu mai adastă să se mire
Ci purpura şi-o strînge pe picior,
îşi pune coiful, ia o lance lungă,
Ia scutul, iute la duşman s-ajungă.

76
Cu mii oşteni din tabără el iese
Către cetate iarăşi dînd năvală ;
Pămîntul duduie şi,-n văluri dese,
Jur-împrejur tot praful se răscoală.
Şi prinde spaima morţii să-i apese
Pe sarazini, căci nouă hărţuială
Bouillon vesteşte, încă mai grozavă,
Prin strigăt întreit suit în slavă.

77
Aud creştinii vocea lui semeaţă :
Curaju-i mînă iar spre zidu-nalt;
Cu toţii armele în mînă-nhaţă
Urmînd şi mai vijelios asalt,

Dar cei doi barbari, furia-ndrăzneaţă
Strîngînd-o unul lingă celălalt.
Tot apără intrarea prin spărtură
Şi nu-i Tancred, să-i mişte, în măsură.

78
lmplatoşat, zburînd spre ziduri toante,
Boillon, mînie tot şi-ameninţare,
Azvîrle javelina spre Argante
Ca trăznetele mai nimicitoare;
Nicicînd, nici din maşinile gigante
De luptă, lăncii n-au ţîşnit mai tare,
Caci tună-n aier fierul noduros .
Şi scutul barbarului cel vîrtos.

79
li sparge scutul, platoşa i-o frînge,
Şi, sfîrtecîndu-i namilei armura,
Se-adapă-o clipă din păgînu-i sînge.
Dar, parcă nesimţind nici lovitura,
Nici cum îl rod durerile nătînge,
El smulge lancea şi, cu toată ura,
O zvîrle în Bouillon strigînd : — „Te sfarme,
Te ciopîrţească propriile-ţi arme !"

80
A răzbunării şi-a insultei sculă
Crunt vîjîi atunci pe-acelaş drum ;
Argante însă ura nesătulă
In Sigier şi-o stîmpără, acum,
Cui se plecă Bouillon cu îndestulă
Iuţeală... Şi îndată, iată cum,

Cu-adîncă rană-n gît, fără regrete,
Pentru stăpînu-i sluga viaţa-şi dete.

81
Ţinteşte-n clipa asta Soliman
In căpitanul cel normand cu-o piatră ;
Şi cade el chircit, sucit avan,
Ca o sfîrlează, pe-a cetăţii vatră.
Atuncea Godefroi, cu nou elan,
Neîndurînd insultele ce-l latră,
înhaţă spada, in pagini s-o-ngroape,
Printre ruini. de ei cît mai aproape.

82
Şi face el minuni de vitejie.
Dar mai prejos paginii nu se lasă ;
Se împînzeşte noaptea tuciurie
Cu groază-n aripi, deasă, tot mai deasa,
In pacea ei topind mînia vie
A bieţilor pîndiţi de-a morţii coasă...
Bouillon grăbi atunci spre val să vină
Şi-aşa sfîrşi cea zi de sînge plină.

83
Dar înainte de a da-napoi,
Bolnavii şi răniţii şi-i adună.
Maşinile grozave de război
Pe multe le salvase împreună
Cu turnul de asediu, ce, greoi,
Intîia spaimă pentru semilună,
Rupt spart şi ciuruit, tot mai îndură
Tîrît să fie către-ntăritură.

84
Şi-aici ajuns, cum trupul unei nave,
Care, cu pînze larg desfăşurate,
A înfruntat furtunile grozave
Dispreţuind primejdiile toate,
Ajunsă lingă ţărm sau port, epave
I-s grinzile şi scîndurile late ;
Sau ca un cal ce-n zbor prăpăstii trece
Si cade-apoi în faţa casei, rece, —-

85
Tot astfel turnul cel înalt se clatină
Şi două roţi mai slabe i se rup
Din partea cea lovită mai cu patimă ;
E o ruină-n cîmp acum ; dar trup
Strins lîngă trup, după a luptei datină,
Ostaşii încercarea n-o-ntrerup,
Ci sprijinit în bîrne-l trag încoace
Sa-l dreagă iarăşi mîinile dibace.

86
Poruncă Godefroi dăduse gata
S i fie pînă zorii nu se-arată ;
El străji îi pune taberei, de-a roata
Dar sus, pe-ntăritura crenelată,
Bătea ciocanul şi scrîşnea lopata
In strigăte de muncă încordată...
Şi torţe luminînd pe metereze
Ajung lucrarea lor să o trădeze.

CÎNTUL XII

1
Ostasii osteniţi, chiar noaptea-n toi,
Odihna n-o gustau ci, dimpotrivă,
Străjeau creştinii cîmpul de război
Lucrările veghindu-şi deopotrivă.
Paganii, surpături de zid mai noi
Dregeau şi ei, cu grabă guralivă...
De cei răniţi de lănci, săgeţi sau spije,
Aveau apoi şi unii şi-alţii grije.

2
Toţi oblojiţi şi unele lucrări
Sfarsite, altele mai lîncezind,
Cum noaptea se-ntindea mai neagră-n zări,
Ostasii somnul îl cătau cu jind.
Dar tot rîvnind spre glorie cărări,
Clorinda nu avea un pic de-alint
Ci-i îmboldea pe toţi, şi-Argant cu ea...
Viteaza însă-n sine îşi zicea :

3
„Azi, Soliman şi-Argante au făcut
De necrezut minuni de vitejie :
Puhoi de duşmani nu le stară scut
Maşinilor sfărmate cu mînie.
Eu doar din turn mă laud c-am ştiut
Săgeţile să-mplint in carne vie...
Arcaşă norocoas-am fost... Dar, oare,

Atît femeii stă-i sortit sub soare ?

4
Mai bine-n munţi sau în păduri o fiară
Curajul să mi-l ştie prin săgeţi,
Decît să mă arăt ca o fecioară
Sfioasă printre-atîţia îndrăzneţi...
De ce în straie de femeie, iară,
Şi-nchisă nu stau, cînd nu am alt preţ ?
Aşa grăind, mijindu-i plan destoinic
In minte, se întoarse spre războinc :

5
— „De-o vreme, seniore, gîndul meu
Un plan grozav dospeşte... Mi-i credinţa
Că planul mi-l inspiră Dumnezeu,
De nu-mi schimb eu în Dumnezeu dorinţa,
Vezi focuri dincoace de val ? E greu
Să merg, însă la ei mi-i năzuinţa,
Să ard cel turn cu flacără buimacă...
Şi voia cerului apoi se facă.

6
Dar, dacă soarta mea e blestemată.
Un om în grijă, care, ceas de ceas,
Mi-a arătat iubire ca un tată
Şi stolul jupîniţelor îţi las...
Ajută-i în Egipt pleca să poată,
Ascultă de-al mărinimiei glas,
Căci ele-s doar femei şi-i el cărunt,
De mila-ţi, seniore, vrednici sunt."

7
Uimit, Argante simte cum în piept
Nou vis de glorie îi dă imbold...
— „Cum ? Eu aici, cu pleava, să te-aştept ?
Să stau ca toţi cu mîinile în şold ?
Ferit s-admir cum focul suie drept
Spre slavă ! Nu... La asta mă revolt...
Am fost la arme pînă azi tovarăşi,
La glorii şi la moarte fi-vom iarăşi.

8
Şi inima-mi dispreţuieşte moartea
Şi viaţa ar schimba-o pe onoare..."
--„Ţi-a înlesnit şi ţie slavă soartea
Cu-acea ieşire-atotnimicitoare.
Dar eu să fiu femeie-mi este partea ;
De pier, n-o fi-n cetate jale mare.
Dar tu de mori (O, Allah să ne apere !)
An cine-o ţine piept creştinei tabere ?"

9
Răspunse el : — „Cu falsele-ţi dovezi,
Tu renunţarea în zădar mi-o predici...
De mă călăuzeşti, eu te urmez,
Ţi-o iau nainte, însă, de-mi pui piedici..."
Ci, învoindu-se-n acelaş crez,
La rege merseră ce, printre sfetnici
Şi mari războinici îi primi... Iar ea
Grăi : — „Ce-ţi spunem, sire,-n seamă ia !

10
Argante s-ardă turnul dă tăgadă,

Şi el făgăduieli n-aruncă-n vînt.
Doar frîncii aşteptăm de somn să cadă."
Ci, mîinile spre cer aridicînd,
Cu lacrimi pe zbîrcita faţă smeadă,
Strigă monarhul : — „Slavă, Tată Sfînt,
Că-ntorci privirea către robii tăi
Şi ţara nu mi-o laşi în vilvătăi !

11
Nu va cădea regatul meu cît timp ,
Sînt inimi mari, de jertfă pururi gata...
Onoruri, binefaceri, pot, în schimb,
Să-i fie faptei de curaj răsplata ?
Vă cînte Faima gloriosul nimb,
Pămîntul să vă ştie tot, de-a roata.
Răsplată vă e fapta şi, aparte,
Din tot regatul meu nu mică parte."

12
Aşa vorbea monarhul cel cărunt.
Duios la piept strîngîndu-i pe-amîndoi...
Dar pizma nobilă rozîndu-l crunt
Pe Soliman, el zise : — „Merg cu voi !
Nu-n van încins cu-această spadă sunt !"
Strigă atunci Clorinda : — „Cum, în roi
Ne-om duce ? Cine, dacă-ţi faci pe voie.
Va apăra cetatea la nevoie ?"

13
Voia şi-Argante de trufie plin,
Să-i spună alte-asemenea cuvinte :
Monarhul însă, liniştit, senin,

I-o şi luă îndată înainte :
—”Semeţ războinic, cîtuşi de puţin
Nicicînd curajul tău nu se dezminte ;
Nu te-au clintit primejdii şi năvala
Si-n luptă nu ştii ce e osteneala.

14
Nu mă-ndoiesc că fapte precum meriţi
Ai săvîrşi plecînd, dar să rămîn,
De s-ar porni-ale luptelor răzmeriţi
Lipsit de cei mai buni? N-aş vrea să-i mîn
Nici pe ei doi, aşa cum dreptul ceri-ţi...
Mi-e scumpă viaţa lor, dar nu-s stăpîn
Pe ea, cînd faptă de folos o cere,
De care nu-i cred pe-alţii în putere.

15
Dar cum maşina gărzi neumărate
O apără, şi-o ceată dintre-ai mei
S-o nimicească nicidecum nu poate,
Iar să trimit mai multe n-am temei,
Cei doi să plece... Astfel a se bate
Ades ştiură împreună ei.
Ei fac cît zece cete de soldaţi...
I-aştept de noi izbînzi încununaţi.

16
Tu, precum cinstea unui rege cere,
Pe ziduri, lîngă porţi, te rog să stai.
Cînd prinde-va incendiul putere,
(Cum sigur sînt) — de se vor ţine scai
Duşmanii după ei, cu priveghere,

Ca să-i salvezi, avîntă oşti pe cai."
Tăcut, sultanul sfatul i-l ascultă,
Dar fruntea lui vădea tristeţe multă.

17
— „Mai staţi, — ceru Ismen — mai dese bezne
Să cadă — şi-ntre-timp voi plămădi
Amestec, foc cu arzătoare plezne
Să ardă turnul pînă-n temelii...
Cîţiva din gardă de-or dormi, mai lezne
Să treceţi printre dînşii vă va fi..."
Cei doi, urmînd şi sfatul lui mişelnic,
In corturi aşteptară ceas prielnic.

18
Zvîrlindu-şi straiul cu argint în fire
Şi armele şi coiful ca oglinda,
Fără panaş (funestă prevestire !)
In neagră za se-nveşmîntă Clorinda,
Cirezind că printre duşmani, fără ştire,
Ea turnului îi va ajunge grinda.
Arsele eunucu-i lîngă ea,
Bătrînul ce din leagăn o veghea.

19
Mereu, în ciuda pletelor albite,
O urmărea moşneagul pas cu pas.
Văzind-o-n arme neobişnuite,
Ştiu că va să-nfrunte crîncen ceas
Şi se-ntristă, pe zilele-i jertfite
In slujba ei, cu duioşie-n glas,
Rugind-o înapoi să dea, dar fata,

Nu-i ascultă rugarea-ndurerata.

20

El zise în sfîrşit : — „De totuşi stărui
Să-ţi cauţi nenorocul şi durerea,
Cu rugi şi lacrimi de n-ajungi să-ţi nărui
Şi cu credinţa mea de-o viaţă vrerea, —
Ti-oi spune taina ce-o ascund oricărui
A naşterii — şi, cum ţi-o fi plăcerea.
Vei săvîrşire ce ţi-ai pus în gînd..."
Ea-l ascultă, sprinceana înălţînd.

21
— „In Etiopia, ferice rege
Domnea, poate domneşte şi-azi, Senap.
A Fiului şi a Măriei lege
Urma cu-ntreg norodul său harap.
Eu, rob păgîn, doar griji,* se înţelege,
Precum femeile aveam pe cap,
Slujind cu drag la neagra mea crăiasă,
Căci şi negresa poate fi frumoasă.

22
In rege, însă, gheaţa geloziei
Cu al iubirii foc era egală.
Mergea mereu pe drumul nebuniei
Nesăbuita patimă regală.
El şi-ar fi-ascuns crăiasa şi Tăriei
Nu lumii doar sub cheie, la fereală...
Plăcerea ei, umilă şi-nţeleaptă,
Era să fie-aşa cum el se-aşteaptă.

23*
Erau pioase chipuri şi-o poveste
Pictate în odaia ei — şi-o fată,
Ca rozele şi neaua de pe creşte,
Stînd lingă un dragon cumplit legată ;
Un cavaler dădea năvală peste
Dihanie, cu lancea-nsîngerată.
Aici regina-ngenunchea, plîngînd,
Vini tainice mărturisind în gînd.

24
Rămase însă grea şi o copilă
Născu, dar albă (tu erai aceea) ;
O turbură minunea, dar, cu silă.
Ca de un monstru, se-nfrică femeia.
Ştiindu-l ea pe rege fără milă,
Cînd gelozia-şi aprindea scînteia,
Crezînd albeaţa ta că-i dă pricină,
Să-şi spună că-i de necredinţă plină ;

25
In locul tău o neagră copilită
Ii arătă, născută tot pe-atunci.
Şi cum, în turn, doar eu lîngă domniţă
Şi sclavele eram ; cum ani de munci
Vădiseră-i credinţa mea de viţă ;
Nebotezată, * cum dădeau porunci
Nenduplecate datinile ţării,
Ea mi te-ncredinţă şi,-n zarea zării,

26

Plingind îmi porunci pruncia eu
Să ţi-o veghez... Cine-ar descrie ceasul
Durerii ei ? Te-mbrăţişa, cu greu
De mii de ori luîndu-şi bun rămasul...
Obrajii-n lacrimi ţi-i scălda mereu.
Suspine plînsu-i gîtuiau şi glasul :
«Părinte, ce pătrunzi în nepătruns
Şi-n tainele ce-n suflet am ascuns !

27
Striga — dacă mi-e sufletul curat,
Nepîngărite trupul meu şi patul,
Nu pentru mine rugă am nălţat,
Căci, poate, des m-ademeni păcatul, —
Dar scapă-mi micul prunc nevinovat
Cînd nu-i pot dărui nici alăptatul.
Să-mi semene prin cinste, dar poveţe
Ii dau norocul altfel să-l înveţe.

28
Iar tu, celest războinic, ce fecioara
Ai smuls-o hîdei gheare de balaur,
De-am ars sub chipul tău apururi ceara,
Tămîie de ţi-am închinat şi aur, —
Tu pentru ea te roagă ziua, seara
Te aibă sprijin pe orice coclaur !»
Se-nchise inima-i apoi, se strînse,
Paloarea morţii faţa ei răsfrînse.

29 *
Scâldîndu-te în lacrimi, printre flori
Şi frunze, într-un coş, din turn te-am scos,

Ferindu-te de ochi bănuitori,
Necunoscut hălăduind pe jos...
Ajunsem printre arbori foşnitori,
In inimă de codru-ntunecos,
Cînd, fioroasă, să mă-nghită mai că,
Se repezi spre mine o tigroaică.

30
Sării într-un copac atunci, de frică,
Lăsîndu-te pe tine printre ierbi...
Văzui tigroaioa ochii că-şi ridică
Rotind spre tine al ei cap superb ;
Şi se-mblînzi văzînd făptura-ţi mică,
Se-nduioşară ochii ei acerbi,
Cu limba-ţi linse creştetul bălai
Şi-o mîngîiai şi tu, şi-i surîdeai.

31
Jucîndu-te cu ea, plăpînda-ţi mină
Cu-ncredere puneai pe crudul bot...
Ea ţîţele-şi întinse şi, pe-o rînă,
Spre alăptare, se lungi de tot.
Minunea mă-ngrozea... Uimirii frînă,
Ca orice om, a-i pune cum să pot ?
Văzîndu-te de lapte săturată,
în codru fiara se-afundă îndată

32
Ci scoborînd, cu tine-n braţe iar,
Mă îndreptai spre hotărîtul ţel.
In taină ite-am crescut, peste hotar,
Ascuns de lume, într-un orăşel.

Ci astrul lunilor, pe cer hoinar,
De şaisprezece ori trecu la fel,
Şi gungureai cuvinte tremurînde,
Mergînd pe picioruşele plăpînde

33
Simţind însă că vîrsta mea înclină,
Din greu, către hotar de bătrîneţe,
In totul mulţumit, cu punga plină,
Prin a reginii vrere şi largheţe,
Sătul de-asemeni viaţă peregrină,
Vrînd plaiului natal să-i dau bineţe,
Printre prieteni vechi al vieţii prag
Tihnit să-l trec şi în căminul drag. —

34
Purces-am spre Egipt, cu tine-n braţe,
Cînd un torent mi se ivi în faţă.
Din spate hoţii stau să mă înhaţe...
Cum ? ce să fac, spre a scăpa cu viaţă ?
Să-mi las povara scumpă-n gheare hoaţa.
O, nu ! Chiar gîndul ăsta mă îngheaţă...
în valuri sar, şi-nnot, de vuiet dus,
Cu-n braţ ţinîndu-te pe tine sus.

35
E repede torentul şi-n vîrtej
Se sug, la mijloc, apele-i, spre fund
Aici ajuns, mă strînse de gîtlej.
Rotindu-mă, şuvoiul furibund.
Din mînă te scăpai cu-acest prilej
Dar vîntul şi-apa te-au purtat spre prund.

Pe mal culcîndu-te-n nisipul moale.
Sleit, tăiatu-mi-am spre tine cale.

36
Ce fericii te-am strîns din nou la piept!
Dar gluga nopţii cînd cuprinse Firea,
Visai cum un războinic nalt şi drept
M-amenință cu fierul şi privirea,
Strigînd : «Poruncii mamei îi aştept
Acuma făptuirea şi-mplinirea !
Boteaz-o ! E a Cerului aleasă
Şi Cerul sfînt în paza mea o lasă.»

37
Privindu-l, mă-ndoii... Iar el : —Simţire
Eu apei dat-am cum şi milă fiarei.
Nu crezi ? Ţi-aduc a Cerului vestire...
Vai minţii tale, neîncrezătoarei !
Tăcu... Mă deşteptai din aţipire...
Pornii la drum cu raza-ntîi a zarei...
Minţită umbra, drept simţindu-mi crezul,
Uitai porunca mamei şi botezul.

38
Ferindu-te de adevăr, moscheea
A fost credinţa-n care ai crescut;
In tine-nvins-ai firea şi femeia,
Stăpînă ajungînd pe fier şi scut.
Comori şi faimă-ai dobîndit de-aceea...
Iţi ştii azi viaţa dintru început,
Cum ştii că eu, ca rob şi ca părinte,
Te-am fost urmat şi-n lupta cea fierbinte.

39
Ci, ieri în zori, căzut în somn de moarte,
Mi se ivi acelaş chip în vise.
Mai crunte-ameninţări sta-n ochi să poarte
Şi-un glas avea mai groaznic, cînd îmi zise
«Nefericite, ceasul nu-i departe :
In soarta, viaţa ei, schimbări sînt scrise.
Oricît te zbaţi a mea-i ! A ta-i durerea !»
Şi-n iute zbor pieri spre nicăierea.

40
Nu te-ndoi că Slava te-ameninţă,
Comoara mea, cu groaznice năpaste.
Păcat e a părinţilor credinţă
S-o pîngăreşti... Ea, poate, dreaptă iaste.
Să uiţi aceste arme dă-ţi silinţă
Şi cutezanţa ta de cap de oaste !"
Plîngea el... Fata sta neliniştită...
De-un vis la fel fusese hărţuită.

41
Se-nsenină-n sfîrşit : — „Neîntrerupt
Urmez credinţa care-mi pare dreaptă...
Mi-ai dat-o tu cu laptele ce-am supt
Şi-n darn să şovăi ochii tăi aşteaptă,
De teamă nu voi înceta să lupt;
în mare suflet frica nu-i deşteaptă.
Oricît de crudă moartea şi besmetică
S-ar arăta, nu-mi poate pune piedică."

42
Il mîngîie apoi... Şi-aproape ceasul
Cand fapta i-o cerea făgăduiala,
Ea işi purtă cu-Argante-alături pasul,
Sfrutînd primejdia cu îndrăzneala.
Veni Ismen la ei, în mîini cu vasul e
In care-avea pucioasa şi cu smoala,
Si imboldi, şi aţîţă mai tare
Bravura lor şi-aşa prea arzătoare.

43
Iesiră-n noapte, muţi, şi pe colină
Suira iute, unul lingă altul.
Curand, zărind teribila maşină,
Se înteţi curajul lor, înaltul ;
Avand în mîndră furie pricină,
Nu-si mai putură înfrîna asaltul,
Adulmecînd doar sînge-n val şi pară...
—”Parola !”însă, gărzile strigară.

44
Tot muţi păşiră ei... Dar cei de veghe
Cum tot strigau : — „La arme ! ”mult mai tare
Ca fulgerul, ce-i trăznet la ureche –
Si-i ochilor lumină arzătoare,
Se avintă teribila pereche...
S-ajungă, să pătrundă, să doboare,
Sa spintece, făcînd de răni risipă,
Ii trebui doar un răstimp de-o clipă.

45

Prin mii de arme şi de braţe, ei,
Spre ţel se străduiră să răzbească.
Apropiară în curînd scîntei
De-atît de iute arzătoarca iască.
Şi flacăra cuprinse un crîmpei
Din turn, şi-apoi se înălţă, şerpească.
Cine-ar descrie-acel vîrtej de fum
Ce-acoperea şi-al stelelor duium ?

46
Dau ţişnet globuri mari de neagră pară
Cu vălătuci de fum amestecate...
Fug flamele, le-adună vîntul iară,
într-un cuibar clocotitor, pe toate.
Creştinii, îngroziţi, la arme zboară,
Dar focul turnul cel temut l-abate
Şi toţi stau huruitul lui s-audă...
O clipă spulberă atîta trudă !

47
Dar, iată, două frînce escadroane
Dau buzna către flamele nătînge.
Strigă Argante : — ..Numai cu bulboane
Le-oi stinge, din al ,ostru spurcat sînge !"
Dar pas cu pas, pe frunte cu broboane,
Lipit de fată, către deal se strînge,
Căci, ca torent umflat de lungă ploaie,
îi strîng creştinii-n cleşte, în puhoaie.

48
Deschisă-i poarta de-aur...
Aladin înconjurat de înarmat popor,

Se pregăteşte a-i cinsti din plin,
Fiind norocul lor izbînditor.
Trec pragul amîndoi, dar, iată, vin
Creştinii-n pilc, dînd buzna-n urma lor.
I-alungă Soliman şi poarta-nchide...
Clorinda însă dincolo de zid e...

49
Pe poartă nu intrase in Sion
Căci, cu mînie cruntă, iureş da
Să se răzbune crunt pe Arimon
Care-o rănise el întîi pe ea.
Zburînd din nou spre frîncul escadron
Argante n-o zărise, căci aşa
Iţi cere-n întuneric vălmăşagul :
Să-ţi fii scut ţie-ntîi, sfruntînd harţagul.

50
Stingindu-şi în duşmanul sînge ura,
Isi vine-n fire... Vede-nchisa poartă...
Creştinii-n jur îi încolţeau bravura
Şi se crezu pentru o clipă moartă.
Cum însă nimeni nu-i privea armura,
Nou gînd gîndi, să scape de-aşa soartă
Se strecură-ntre duşmani, ca şi cum
Ar fi de-a lor, văzută nicidecum.

51
Cum lupul, de carnagiu ghiftuit,
Mut, pe furiş, se trage în pădure,
Prin vălmăşagul tot nepotolit
Ea-n vălul nopţii se pierdu, uşure.

Tancred doar o zărise, cînd, răzbit,
Sta moartea bietul Arimon s-o-ndure ;
Atunci ajuns la locul luptei, el,
Acum din ochi n-o mai scăpa de fel.

52
Ardea de dor cu ea să se măsoare,
Crezînd-o pe potriva lui ostaş...
Ea după deal căta-n oraş intrare,
Dar tropot auzind, de roib abraş,
Precum şi armele zăngănitoare
Se-ntoarse şi strigă : — „Viteaz trufaş,
Prin tine, oare, ce-mi aduce soartea ?"
Răspunse el : — „Războiul doar, şi moartea!”

53
— „Le vei avea ! — răspunse fata — dacă
Le cauţi !" — aşteptîndu-l neclintită.
Văzînd-o fără cal, la fel să facă
Voind, sări el jos într-o clipită,
încing mînii mîndria lor buimacă ;
Smulg spadele din teacă şi-n cumplită
Ciocnire, precum taurii se-avîntă,
Cînd sînt minaţi de gelozii la trîntă.

54
Vast teatru nemaipomenitei fapte
S-ar cuveni, şi soare-n miezul zării !
îngăduie-mi din pînza-ţi neagră, noapte,
S-o scot şi de sub lespedea uitării ;
Urmaşii afle despre ea nu şoapte
Ci lumineaze-n veacuri, acătării,

Din bezna ta, şi faima lor, şi gloria,
Apururi nemurindu-le memoria !

55
Ei nu parează, nici nu dau napoi
Şi nu li-i dibăcia de folos ;
Nu mint loviri, lovind din plin apoi
Şi nu cată măsură-n braţ vînjos.
Răsună groaznic spade, amîndoi
Cînd dîrzi şi le ciocnesc vijelios.
De stană stau... Dar braţul li se mişcă
Şi vîrf cum şi tăiş de spadă pişcă.

56
Aţîţă ura dor de răzbunare,
încinge răzbunarea ura, iar.
Tot noi imbolduri simte fiecare
Că-i varsă vlagă-n braţul temerar.
Se strîng, se-nlănţuie, mereu mai tare.
Lovesc în garda spadei, nu arar,
Şi-apoi, orbindu-i furia drăcească,
Avîntă scut în scut şi cască-n cască.

57
In braţele-i robuste, de trei ori
Tancred aproape că o a strivit.
De trei ori ea s-a smuls simţind fiori
De lanţ vrăjmaş şi nu de lanţ iubit.
Iau fierul iar apoi şi, deseori,
E şi unul, şi celălalt rănit.
Sleirea doar le pune-n frîu turbarea
Ca, gîfîind, să-şi tragă răsuflarea.

58
Stau ochi în ochi şi trupul stors de sînge
Şi-l sprijină-n al spadelor miner.
Ci, iată cea din urmă stea se stinge
Sub raza Aurorei, sus pe cer ;
Văzînd că sub mai multe răni se frînge
Păgînul, mîndru-i francul cavaler.
Nebună, mintea noastră, totdeauna
O umflă cu o boare doar Fortuna !

59
Nefericite ! Bucurii răsfrîngi ?
Dureri te va costa izbînda, cîte !
Fiece strop de sînge va să-l plîngi
Cu vaste mări de lacrimi mohorîte !
Stau ochi în ochi, cei doi, ca nişte stînci
Şi muţi, şi doar Tancred mai hotărît e
Tăcerea să o rupă, vrînd, anume,
Să afle al potrivnicului nume :

60
„Atîta vitejie viind să piară,
Sub văluri de tăcere, nenorocul,
Cum soarta nu vrea fapta temerară
Să aibă martori, să-i slăvească focul, —
Zi-mi cine eşti şi cum te cheamă dară
(De-şi află ruga printre arme locul)
Ca-nvins sau nu, înfrîngerea, victoria,
Să ştiu cine-mi cinsteşte vreau, şi gloria".

61

Răspunse nemblinzita : — „Ceri în van
Ce nu vreau să-ţi dezvălui niciodată. .
Oricine-s, ai în iată un duşman.
Din cei ce-au ars maşina blestemată,
Tancred se-nfurie atunci, avan,
Strigînd : — „Păgînă scorpie spurcată,
Răspunsul tău, tăcerea, cu putere,
La fel spre răzbunare fieru-mi cere !""

62
In piepturi cuib işi află iar mînia ;
Purced sleiţi de vlagă încleştarea ;
O, crudă luptă! Forţa, dibăcia,
N-au loc în ea... Stă-n locul lor turbarea.
Ce largi spărturi în trup fac şi el şi ea
Oriunde-şi taie spadele cărarea !
Tot scrijelindu-şi carnea şi armura,
In viaţă îi mai ţine numai ura.

63
Precum, cînd Notus şi-Aquilonul tac,
Egeea mare tot se mai frămîntă
Şi iscă valul urlet tot buimac,
La fel decurge-ngrozitoarea trîntă...
Căci sîngele, ce-n jur se face lac,
De orice vlagă braţul de le zvîntă,
Turbarea şi-o păstrează fiecare
Şi încă luptă cu înverşunare.

64
Dar se apropie fatalul ceas
Ce va să curme zilele Clorindei.

In sînu-i află spacla lui popas
Şi foamei spadei sîngele merinde-i.
Pe strai uşor, cu fir de aur tras,
Ce sînii-n ţesătura lui cuprinde-i,
Rîu cald se scurge... Tremură-i genunchiul
Şi simte cum i se prăvale trunchiul.

65
Izbînda, însă, vajnicul erou
Urmîndu-şi, o stirneşte şi-ameninţă.
Cuvintele-i din urmă-n stins ecou
Le-aude dînsul, după biruinţă ;
I-s insuflate ei în spirit nou
De milă, de nădejde şi credinţă.
Căci, răzvrătită-n viaţă,Dumnezeu
Supusa-n moarte şi-o voia, mereu.

66
— ”Prietene, — ai învins... Te iert...Tu-mi iartă
Nu trupul de nimica temător,
Ci sufletul... De trup mi se despartă
Spalat prin sfînt botez mîntuitor.
E-n vocea ei, acum aproape moartă,
Un nu ştiu ce, suav şi mişcător,
Ce stinge-nverşunarea lui semeaţă
Si lacrimi nevoite-i curg pe faţă.

67
Un rau, pe-aproape, murmura din munte...
Tancred goneşte-atunci, gemînd fierbinte,
In coif să-i strîngă undele mărunte
Intru-mplinirea marii taine sfinte.

Ci dezvelind necunoscuta frunte
In mîini un fără voie tremur simte...
O vede... Mut rămîne, ca de stîncă...
Vai, ce privelişte de jale-adîncă !

68
Dar nu-i răpune viaţa greul jelei ;
Puterile-l în inimă se strîng,
Sa-i dea, prin apă, viaţă nouă celei
Pe care o ucise fier nătîng.
Smulgînd-o, prin sfinţit cuvînt, greşelei,
Vazu ca zîmbet buzele-i răsfrîng.
Murea de bucurie inundată
Parca zicînd : — „Deschis mi-i cerul, Tată !"

69
Se ţes pe chipu-i crini şi violete,
Stau ochii-i pironiţi spre slava clară ;
Se-ntoarse soarele clin drum şi stete
Cu milă s-o privească pe fecioară.
Ea mîna sloi eroului i-o dete,
Cum graiul ei trăgea şi el să moară,
în semn de pace... Moartă, parcă doarme
Cea ne-ntrecută-n farmec şi în arme.

70
Tancred. văzindu-i sufletul gingaş
Zburînd, îşi pierde strinsa-n piept putere.
De sine stăpînirea de ostaş
I-i frîntă de năprasnică durere
Ce-n inimă-adunată,-n strimt sălaş,
Pe chip şi-n simţuri vălul morţii cere.

Livid şi mut, de stană, lac de sînge,
Priveliştea sfîrşitului răsfrînge.

71
Mîhnitu-i suflet slaba legătură
Cu viaţa vrea s-o rupă-n orice clipă,
După iubita lui, spre slava pură,
Să fîlfîie cu slobodă aripă.
Dar, după apă dînd alergătură,
O ceată de francezi se înfiripă
Şi pe-amîndoi spre tabără îi poartă.
Pe moarte-i el şi-i mort în draga-i moartă.

72
După armură-l cunoscu îndată
Al trupei căpitan pe mîndrul prinţ.
O cunoscu şi pe frumoasa fată
Şi fu cuprins de stranii suferinţi.
Pagină chiar pe ea crezînd-o, iată,
Că nu vru s-o sfîşie lupii-n dinţi,
Ci-i duse-n braţe de ostaşi, încet,
Pe amîndoi spre cortul lui Tancred.

73
Cum lin este purtat, în pas domol,
Tancred nu-şi vine încă în simţire ;
De viaţă pieptul lui că nu e gol,
Mereu dau slabe gemete vestire.
Dar fetei viaţa nu-i mai dă ocol :
Înţepenit i-i trupul ele nefire.
Astfel, aduşi alături, despărţite
Odăi în tabără le sânt sortite.

74
Scutarii-n jurul lui Tancred foiesc,
Cu dăruire îngrijire dîndu-i ;
Ci iată ochii lui slăbiţi clipesc
Pe doctori auzindu-i, cunoscîndu-i.
îi pare viaţa luciii nefiresc
Şi se-ndoieşte că e viu, în gîndu-i.
Dar, slujitorii cînd şi-a cunoscut,
Grăi cu glas slăbit, cu glas durut :

75
—„Sînt viu ? Respir ?Mai văd funesta rază
A zilei de obidă şi scîrbie
Ce crimei mele martoră de groază
I-a fost, cum va căinţelor să-mi fie ?
De ce mi-i mina moale, ca o loază,
Cînd să dea moartea-n mii de chipuri ştie ?
Unealta nimicirii, blestemată,
De ce nu-mi curmă viaţa vinovată ?

76
De ce nu-mi scormoneşte fieru-n piept
Să sufăr cazne ? Au, îndătinat
Cu laş omor, barbar omor nedrept,
M-ar crede, dîndu-mi moartea, uşurat
Durută pildă-n inimi să deştept
A unui trist amor îndurerat ?
Durută pildă — doar de chinuri demnă,
Căci viaţa mi-i spurcată şi nedemnă ?

77

Nebun, voi rătăci printre căinţi,
Cruzi, drepţi călăi ai inimii durute ;
De noaptea de păcat şi suferinţi
Mi-oi aminti fugind de umbre mute.
Urî-voi razele care, fierbinţi,
Năpastele-mi făcură cunoscute ;
Temîndu-mă, fugind de mine însumi,
M-oi regăsi în chinu-mi şi în plînsu-mi !

78
Dar, vai, nenorocite, unde-i, unde,
Ce-a mai rămas din trupul cast şi pur ?
Tot ce scăpat-a spadei furibunde
E-cum cu-a fiarelor cruzime-n jur?
Du1ceaţă prada nobilă ascunde
Prea multă pentru fiare !..Cum să-ndur,
Padurea, umbra, crunta mea turbare
S-aţîţe-ntîi, şi-apoi turbări de fiare ?

79
Trup scump, nefirii hărăzit prin spadă,
De te-oi găsi, te voi lua cu mine.
Dar dac-ai fost pentru jivine pradă,
Si eu mă vreau în pîntec de jivine !
Aceleaşi măruntaie să ne roadă
Si-aceiaşi colţi, pe mine şi pe tine.
Si fericit voi fi oricînd, oriunde,
Stiind aceeaşi groapă că ne-ascunde !"

80
Asa bocea... Dar cînd i-au spus aproape
Ca este a durerii lui pricină,

Se luminară ochii lui sub pleoape
Ca norii cînd un fulger îi dezbină,
Greoi, se strădui din pat să scape,
Spre răposata inimii regină
Tarîndu-şi greaua trupului corvoadă,
Tot tremurînd, mereu mai-mai să cadă.

81
Dar rana lui în sînul de fecioară
Cînd o zări, şi-a feţii dragi paloare,
Asemeni bolţii care,-n fapt de seară,
Senină încă, strălucire n-are, —
Se prăbuşea, de n-ar fi fost să-i sară
Scutarii-n ajutor... Cu-ndurerare,
Grăi : — „Mă faci să-mi pară dulce moartea,
Chip drag, dar nu-mi poţi îndulci şi soartea!

82
O, mînă diafană, semn de pace,
Cum te revăd şi în ce stare, eu !
Voi, braţe frînte de turbări buimace,
Frumoase mie v-arătaţi mereu...
Mai mare vina-mi simt de-atunci încoace,
Că-i braţul tău rănit prin braţul meu !
Mi-s cruzi şi ochii !... Braţu-mi te-a rănit,
Iar ochii-mi te contemplă, trup iubit !

83
Da, te privesc, dar lacrimi nu răsfrîng
Vreau sîngele să-mi curgă în şuvoaie,
Cu lacrimi dacă nu pot să te plîng !"
Cum deznădejdea-i nu se mai ogoaie,

De toate oblojelile ce-l strîng,
Dînd drumul sîngelui, el se despoaie ;
Şi-ar fi murit, durerea peste fire
Dacă nu-l prăvălea în nesimţire.

84
E pus pe pat, iar sufletu-i fugar
E rechemat să-ndure scîrba vieţii.
Cum Faima răspîndea, cu glas flecar.
Pricina caznei lui şi a tristeţii,
La căpătîi Bouillon îi vine, dar
Inţelepciunea-i mare a poveţii
Şi a prietenilor mîngîiere
Nu pot s-aline cruda lui durere.

85
Cum mai rău doare,-n locul simţitor,;
Dacă-i atinsă, rana, tot la fel,
Mai crîncenă la mîngîierea lor
Durerea inimii şi-o simte el.
Dar Petru, vrednic turmei lui păstor,..
Ce se-ngrijea de el ca de un miel,
Il mustră pentru lunga-i rătăcite
Şi sfat îi dă, cu multă cumpănire :

86
— „Tancred, Tancred, de tine eşti departe
Departe de ce-ai fost la început !
Ce nour negru te orbeşte foarte ?
Şi ce te copleşeşte ? N-ai ştiut
Că nenorocul cerul ţi-l împarte ?
Mustrarea încă nu i-ai priceput ?

Pe vechiul drum te strigă, fără preget..
Nu vezi cum ţi-l arată sfîntul deget ?

87
La datoria ta dinţii te cheamă,
De vrednic cavaler al lui Isus.
Unui nedemn amor plătit-ai vamă,
Căci fata îl hulea pe Cel-de-Sus !
Pedeapsă chinu-ţi este, bagă seamă,
Uşoară, căci ispitei te-ai supus !
Cînd mila Lui te mîntuie prin tine,
Tu fugi de marea-i facere de bine ?

88
Alungi izbăvitorul har ceresc ? Vai ţie !
Au te răzvrăteşti acum ?
Dezmăţ de patimi de te rătăcesc,
Tu încotro apuci ? Pe care drum ?
Atîrni... Te suge-n hău-i nefiresc
Prăpastia de veci !... N-o vezi nicicum?
In fire vină-ţi, pune frîu durerii!
De-o îndoită moarte nu te sperii ?"

89
Ci teama că va sufletul să-i moară,
Dorinţa morţii cei trupeşti ucide.
Adîncul chin i se-ndulceşte iară
Cînd mîngîierii sufletu-şi deschide.
Părerea, însă, cea de rău, amară,
Pe limbă-i stă... Gem buzele-i livide.
Cu sine, cu-al ei suflet tot vorbind,
Din cer ascultă-l, poate- ea, cu jind.

90
Cu glas pierit stă noaptea să o plîngă,
Cu glas pierit cînd se arată zorii.
La fel, cînd mîna de ţăran, nătîngă,
Ii ia golaşii pui privighetorii,
Ea stă sihastra jale să-şi răsfringă
De tînguiri umplînd văzduhul, norii... ...
Tancred închide ochii-n zorii abia,
Cînd printre lacrimi somn se strecura.

91
Şi iată că prietena deplînsă
I se arată-n înstelat veşmînt.
In strai ceresc o recunoaşte, însă,
De farmec muit mai plină ca oricînd...
Părea că-i şterge, dulce, faţa plînsă,
Zicîndu-i : — „Uite ce frumoasă sînt,
Prieten drag, şi fericită foarte...
Aline-se durerea ta de moarte.

92
Doar prin greşeala ta sînt mîntuită,
Căci lumii pieritoare m-ai răpit.
Eu printre sfinţi şi îngeri sînt primită,
Azi întru mila Domnului slăvit.
Iubind aici, sînt veşnic fericită,
Nădăjduind că, în sălaş sfinţit,
Intru lumină va să te răsfeţe
Si-a lui şi-a mea eternă frumuseţe.

93

De nu te-ndepărtezi chiar tu de cer,
Smintindu-ţi simţurile, nu tăgădui
Că te iubesc, o, muritor stingher,
Cît pot, nemuritoare, să-mi îngădui! ...
încinşi de zel ceresc şi de mister,
Ai lui ochi ochii preafrumoasei vădu-i
Ea piere-apoi într-al luminii nimb,
Lăsîndu-l dulce mîngîiat, în schimb.

94
Trezit, la viaţă rechemat se lasă,
Dar dă porunci să fie-nmormîntată
Nentîrziat, făptura preafrumoasă
Ce nobil suflet ospeţi odată.
Mormînt de n-avu lespedea aleasă,
De mîini îndemînatice sculptată,
Fu făţuită cu-ngrijire piatra,
Atît cît timpu-ngăduia, şi vatra.

95
Cu torţe, de cortegiu lung condusă
A fost, cu pompă şi cu fast deplin.
Ca un trofeu, armura-i nerăpusă
O atîrnară-n vîrf golaş de pin.
Cînd boala şi-o simţi un pic răpusă,
Veni Tancred la groapa-i, pelerin,
Spre a cinsti cu ruga lui fierbinte
Ale iubitei moarte oseminte.

96
Ajuns lîngă mormîntu-n care cerul
La ocnă sufletul i-l osîndise,

Pal, mut, de stană, rece cavalerul
Stînd, ochii-n lespezi pironescu-i-se.
Şi iar simţindu-i chinului jungherul,
Cu lacrimi, trist, se tîngui şi zise :
— „Cinstire ţie, piatră, ce, sub tine,
Ţii focul meu, dar nu mă ţii pe mine !

97
Nu morţii doar ! Cenuşii-nsufleţite,
In care-Amorul doarme, eşti sălaş ;
La fel mi-s patimile de-nteţite ;
Nu-s dulci, e drept, dar taie-n piept făgaş.
Săruturile să-mi primeşti, stropite
Cu lacrima durerii de ostaş.
Şi, cum eu nu-i pot dărui văpăile,
Tu, piatră, osemintelor ei dă-i-le !

98
Frumosu-i trup, cînd sufletu-i frumos
I-l va privi, să-ţi ierte ţie mila
Iar mie-acest cutezător prinos ;
Cum raiul nu cunoaşte ura, sila,
Nădăjduiesc, doar, chinuri de m-au ros,
Greşeala c-o să-mi ierte-n cer copila.
Mi-a fost doar mîna crudă... Pururi, eu,
Trăind sau mort, o voi iubi mereu !

99
Da, voi muri iubind-o !... Zi ferice !
Dar mai deplină fericirea mea
Ar fi, dacă, rătăcitor pe-aice,
Ca astăzi, lingă ea m-aş îngropa.

Ne-ar fire sufletele-n cer amice
Şi-ntr-un mormînt cenuşa mea şi-a ta,
Ce n-am avut trăind, s-avem în moarte,
De pot să-mi sper aşa măreaţă soarte !

100
...Zvon încîlcit tot umblă-n astă vreme,
Despre nenorocire, prin cetate.
Cînd se adevereşte, lumea geme,
Bocesc femeile îndurerate.
E-o panică de parcă toţi s-ar teme
Că peste ei cumplit asalt se-abate.
Sau ca şi cum, şi temple, şi sălaşe
S-ar mistui în flăcări uriaşe.

101
Privesc spre-Arsete ochii, mai cu seama,
Spre-ndurerata lui înfăţişare.
Doar fără lacrimi poate el să geamă
Că-i chinul lui cît dragostea-i de mare
Cenuşă, colb şi-azvîrle-n alba coamă,
Obrazul, pieptul sfîşiindu-şi tare.
Prin forfota mulţimii ce-l privea
Trecînd atunci, Argante-i zice-aşa :

102
— „îndată ce războinica vitează
Am oblicit că-i dincolo de poartă,
Voit-am să-mi văd pasul c-o urmează,
Cu ea să-mpărtăşesc aceeaşi soartă.
Cît m-am rugat de rege ! Dar, cu groază,
Văzut-am că e ruga mea deşartă,

Căci el, stăpîn deplin peste cetate,
Sta însuşi pază porţii ferecate.

103
Pierind, m-aş fi întors cu ea-mpreună,
Ştiind noian de grele piedici frînge,
Sau cuceream a gloriei cunună,
Alăturea scăldînd pămîntu-n sînge.
Dar, oamenii şi zeii, s-o răpună
De-au hotărît, eu ce puteam ? Nu plînge !
Fatală i-a fost moartea, dar eu ştiu
Ce sfinte datorii am, cît sînt viu.

104
Sion slăvit ! Voi, Ceruri ! Legămîntul
Mi-l ascultaţi ! Neîmplinirea lui,
Trăsnit, mă facă una cu pămîntul !
Pe frîncul ucigaş va să-l răpui !
In pieptu-i cît nu-şi va afla mormîntul,
Eu spada n-o să mi-o atîrn în cui!
Vreau, peste stîrvul lui să văd grămadă
De vulturi hrăpăreţi, zburînd să-l roadă !"

105
Norodul strîns în jurul lui aplaudă.
I-i alinare gîndul răzbunării...
Deşarte jurăminţi ! Deşartă laudă !
Vedea-vei ameţeala-mpăunării
Cum faptele să o dezmintă caută,
Cînd cel pe care-l crezi sortit pierzării
Sau robul tău, în luptă tot la fel,
Te va răzbi cu spada-i de oţel

CÎNTUL XIII

1
Abia se prăbuşi, însă, gemînd,
Imensul turn de zid străpungător,
Că alte vrăji cloci Ismen în gînd
Să apere cetatea-n viitor.
De lemn să-i văduvească vru, curînd,
Pe frînci, stricîndu-le pădurea lor,
Oprelişte punînd astfel securii,
Să nu facă alt turn ce-abate murii.

2
De corturile france nu departe,
Se-nalţă o puternică pădure
Cu arbori vechi, strînşi unu-n altul foarte,
Izvor funest al umbrelor obscure,
Cînd soarele încins în slavă arde
Aici lumina-i tristă şi uşure,
Ca sub un cer cu nouri, cînd nu ştii ,
Urmează-i noapte zilei, nopţii, zi ?

3
Dar soarele oleacă de se-adumbră,
Vin nopţi de spaimă, cade pîcla deasă ;
E-o groază ca-n infern aice, sumbră,
Ce ochilor vedere nu mai lasă.
Păstor, văcar, nicicînd sub văl de umbră
Nu-si mină turma-n sihla-ntunecoasă ;

Nu intră călătoru-n ea vreodată
Ci, temător, prin deget o arată.

4
Se strînge-n codru roi de vrăjitoare
Ibovnicii-aducîndu-şi-i cu ele ;
în chip de ţapi sau de dragoni, călare
Ei vin pe nouri, la sobor de iele ;
Infam amor, nădejdi înşelătoare
De voluptăţi i-atrag sub umbre grele,
Orgie criminală să-i resfeţe,
Şi nesfirşite, spurcate ospeţe.

5
Crezîndu-se aşa, nu rupse nime
Nicicînd un ram din sîhla cu strigoi.,.,
Dar neaflîndu-se-n împrejurime
Alt lemn pentru maşini de dus războit
Creştinii dară iama în desime ;
Şi-acum, sub vălurile nopţii, moi,
Aici se trage magul ca, oleacă,
Figuri şi cercuri magice să facă.

6
Descins, cu gol picior în cerc proptit,
Mai tari ca niciodată vorbe spune ;
Se-ntoarce de trei ori spre răsărit,
De trei ori către soarele-apune ;
De trei ori scutură un băţ vrăjit
Ce săvîrşeşte învieri-minune ;
De trei ori bate din picior, spunînd
Cu glas teribil mişelescu-i gînd :

7
—„O, ascultaţi, voi, cei pe care tunet
Şi fulger v-au zvîrlit în hău din cer ;
Şi voi, care-n văzduh iscaţi detunet,
Furtuni stîrnind şi vifore de ger ;
Şi voi, domni plînsului cu trist răsunet
Cînd păcătoşii îndurare cer ;
Şi tu, monarh meleagului de foc
Din iad ! Pe toţi acuma vă invoc.

8
Va dau copacii număraţi în pază
Şi-aşa cum trupu-i haină şi lăcaş
Al sufletului, tot aşa, o piază
Lipească-se de trunchiul uriaş,
Incît să fugă frîncii toţi de groază
Securea-n codru cînd o vrea făgaş."
Aşa grăi, şi-apoi scuipă injurii
De nerostit de neprihana gurii.

9
La glasul lui se fac mereu mai pale
Purtatele de cer pe frunte astre :
Se turbură şi-ai lunii corn. pe cale
Să piară din tăriile albastre.
Ismen mai tare strigă : —„ Infernale
Făpturi, ci unde-s pilcurile voastre ?
Ce zăboviţi ? Mai pline de putere
Vreţi vorbe ? Sau mai pline de mistere ?

10

Eu n-am uitat, de nu le-am spus de mult,
Secretele temutei mele arte :
Rosti cumplitul nume şi ocult
Mai pot cu limba grea de sînge, foarte
Si Pluton are pentru el un cult
Şi nu i-s vorbele-n Infern deşarte.
O, dacă... Dacă..." Ar fi spus mai multe,
De nu vedea că vraja-i vor s-asculte.

11
Căci iată duhuri fără număr vin,
Ba cele care-s prin văzduh hai-hui,
Ba cele din adinc de bezne plin;
Se strîng agale toate-n jurul lui,
Căci frică li-i de ordinul divin
Ce-a spus că locul lor în luptă nu-i,
Prin care însă nici oprite nu-s
Să stea în trunchiuri, sau în frunze, sus.

12
Si-atuncea, împlinindu-se ce-a vrut,
La rege, înapoi, se duse magul :
—„Nimic nu mai ai,Doamne, de temut.
Isi are tronul tău puternic pragul;
Duşmanii n-or putea, ca la-nceput
Inverşuna cu noi maşini harţagul.
Si-n amănunt îi spuse-apoi ce fapte
A izbutit prin vrăji, la miez de noapte .

13
— „Să-ţi spună nu vrea limba mea să pregete
Ca-s mîndru şi de altă făcătură :

Din Soare, Marte, cu izbînzi alege-te ;
Curind i-s Leului în bătătură
Si prevestesc nemaivăzute secete,
Pîrjol cumplit, de neîndurat căldură,
Incît nici ploi, nici rouă şi nici vînt
N-or potoli arşiţa pe pămînt.

14
Nici nasamonii, garamanţii *, cei
De soare arşi, nu ştiu mai greu pîrjol;
Ai tăi vor sta în case, pe alei,
Langa fîntîni, sub arbori mari, în stol;
Iar frîncii, o să fie vai de ei
Pe cîmpul sec, arid, sub cerul gol...
Invinsi de cer întîi, pe cîmpul fript,
I-o nimici oştirea din Egipt.

15
Şezînd îi vei învinge — şl norocul
Nu-l sîcîi... Iar cînd, circazianul,
Dispreţuind odihna în tot locul,
S-o strădui a-ţi îmboldi elanul,
Cinstit oricît în el de-ar arde focul,
Tu înfrînează-l, şi curînd duşmanul
Va îndura al Cerului război,
Care prielnic fi-va pentru noi."

16
Ci, ascultînd puterea făcăturii,
Se simte Aladin la adăpost.
De-acum, în parte, şi dresese murii
Ce de berbece zguduiţi au fost;

Dar, totuşi, unde i-au stricat ghiaurii
Oşti, sclavi, locuitori mină, cu rost,
Mai mult să dreagă pagubele toate...
Şi astfel fierbe munca în cetate.

17
Aşa stînd lucrurile, nu mai vrea
Bouillon în van cetatea s-o asalte ;
Refăurită-şi vrea maşina grea
Şi drese bine toate celelalte.
Trimise — atunci în codru iar cîţiva
Să facă rost de trunchiurile-nalte ;
Dar cînd în codru-ajunseră, cu zorii,
Ii pironiră locului fiorii.

18
Precum neştiutorul prunc n-aruncă
Privirea unde năluciri se-arată,
Căci monştri cruzi închipuirea pruncă
Mereu îi plăsmuieşte-nspăimîntată, —
«La fel creştinii tremură în luncă
Dar nu ştiu pricina adevărată,
Caci monştrii le arată liziera
Mai groaznici decît Sfinxul şi Himera.

19
Se-ntorc atunci năuci... Li-e frica mumă
Şi-atîta-n vorbe, povestind, se-ncurcă,
Incît în tabără-s luaţi în glumă
Cu monştrii lor care în arbori urcă ;
Bouillon spre codru însă iar i-ndrumă
Cu strajă de ostaşi ce dau de furcă

Oricui, cu nou curaj să-nceapă munca
Urmîndu-i, fără a cîrti, porunca.

20
Ci iată-i, ajungînd la locul unde
Lăcaş de groază demonii-şi durară;
Ce spaimă cruntă-n inimi le pătrunde
Cînd năluciri se-arată prin frunzară!
Ruşinea spaimei cearcă a-şi ascunde
Cutezători părînd pe dinafară;
Aproape e acum temuta strajă
De locul cel lovit de hîdă vrajă.

21
Şi-n codru fu atunci ca un cutremur.
Cu muget de izbite-n stînci viitori,
Cu lei răgind, cu vînt, cu frunze-n tremur,
Şerpi şuierînd şi urşi mormăitori,
Cu lupi urlînd şi tunete-blestemurî,
Cu trîmbiţe sunând asurzitor,
Cu felurite freamăte şi sunet
Topite-n unic şi cumplit detunet.

22
Pălesc şi lucrătorii, şi ostaşii,
Purtînd pe chipuri ale fricii semne,
Uitînd de judecată, pravili, paşii
Niciunde nu răzbesc să şi-i îndemne.
Puteri de nevăzut izbeau cetaşii
Şi, neputîndu-le-ndura, pesemne,
Dădură cu fugiţii bir, să-i spună
Şi lui Bouillon că-n codru nu-i a buna

23
Şi zise unul : —„Mare Domn, niciunii
Nu pot prin codru să-şi mai taie pîrte
Căci ar jura că ulmii şi gorunii
In ei ţin toată a lui Pluton curte;
O, şuier, tunet, muget, doar nebunii
Le-ar mai putea-nfrunta-n răgaze scurte
Sau cei ce au pe inimile pure
Trei platoşe de diamante dure.*

24
Ci vorbele i le-auzi şi — Alcaste,
Stăpînul pe o oarbă vijelie ;
Netemător de monştri şi năpaste
De morţi şi muritori nevrînd să ştie,
De fiare, de cutremure nefaste,
De tunete, furtuni şi vijelie,
Şi nici de toate spaimele-mpreună
Pe care firea-n sinul ei le-adună,

25
El, capul clătinîndu-şi a batjocuri,
Grăi : — „M-oi duce unde el nu poate
Şi trunchi voi doborî-n acele locuri
Lăcaş himerelor scălîmbăiate.
Nici ţipete ţîşnind din guşi şi ciocuri
Şi nici stafii, nici răgetele toate,
Chiar ar drumul spre infern de mi-l arată,
Nu m-or opri din mersul meu vreodată."

26

Aşa vorbind, primind şi învoirea,
A lui Bouillon, porni îndată el,
Văzu pădurea şi-ascultă mugirea
Dezlănţuită iarăşi, tot la fel,
Dar nicidecum nu se pierdu cu firea
Si nu vru înapoi să dea, de fel; ,
Dar cînd calcă pămînt vrăjit, văpaie
Paru, sau izbucni cu vîlvătaie.

27
Creştea incendiul cu mii de flame,
Iscînd un zid cu-nvîrtejiri de fum,
Prin flăcările cu sclipiri de-arame
Să nu răzbească barde nicidecum.
Castele cresc cu-nalte turnuri coame
Din focul şi mai înteţit acum ;
Maşini şi bastioane se discern,
Apărătoare noului infern.

28
Ce monştri înarmaţi printre crenele !
Ce chipuri hîde şi-nspăimîntătoare !
Ce ochi cătînd saşii şi răi prin ele !
Ce roi de arme ameninţătoare !
Ajunse-Alcaste putina să spele
Ca leul hăituit la vînătoare !
încet, ce-i drept... Dar frica se-aridică
In el, ce n-a ştiut nicicînd de frică.

29
Alcaste simte frica, totuşi seamă
îşi dă de asta bine doar departe

Şi ciuda, remuşcările-l destramă,
Şi-i năucit de întîmplare foarte,
Astfel, cu cuibărită-n suflet teamă,
Trist, ruşinat, zdrobit, prin altă parte,
Pe-ascuns, cătă în tabără să între,
Plecînd privirile odată mîndre.

30
Bouillon cînd îl chemă, avu ursuză
Privire, vrînd doar singur să rămînă.
Cînd vine, greu, nu vrea cuvint pe buză,
Vorbeşte ca în vis ; i-i peste mînă...
La ce-i fu dat să vadă, să auză,
Bouillon ştiu că spaima i-i stăpînă
Si izbucni : — „Dar ce-ai văzut, ia spune :
Vreo vrajă, vreun prodigiu, vreo minune ?

31
De vrere nobilă nu-i unu-ncins
In locul cel sălbatic să răzbată,
Catînd chiar aventura, dinadins,
S-aducă veşti mai sigure odată ?"
...Trei zile-atunci mai mulţi viteji s-au prins
Sa intre în pădurea-nfricoşată,
Dar toţi, cumplite arătări văzînd,
Dădură cu fugiţii bir, pe rînd.

32

Tancred ieşise-n acest timp din cort ,
La-ngropăciunea scumpei lui Clorinde ;
Mahnit şi trist, şi palid ca un mort,

Nu poate lorica sau scutul prinde,
Dar nu se pleacă sub un nou efort
Nevoia oastei cînd în gînd cuprinde:
Foc inima-i de foc în simţuri varsă-i
Incat vigoarea-i îndoită-ntoarsă-i.

33
Tăcut, pîndind şi recules în sine,
Porni eroul spre primejdii noi;
Ţinu la-nfăţişarea sihlei bine :
Nici trăsnet, nici cutremur, nici strigoi
Nu-i îngheţară sîngele în vine,
Căci frica-n mugur şi-o-nfrînta... Greoi,
Pătrunse-n înspăimîntătorul loc
Şi se ivi cetatea cea de foc.

34
Dădu-napoi... Mai şovăi o clipă,
Şi-şi zise : — „La ce-s bune aste arme
In valul focului ce se-nfiripă
Şi-n fălci de monştri oblicind să sfarme ?
Din sînge-s gata eu să fac risipă ;
Obştescul bine, cinstea-n gînd nu-mi doarme
Şi cinstea-n aste locuri de mistere,
Să-l vărs, dar fără vreun folos, nu-mi cere

35
învins să mă întorc ? Ce-o zice-armata ?
E rost de alte lemne ? Unde ?... Cînd ?...
Bouillon vrea frîntă piedica — şi gata !
S-o treacă altul ? Ce ? Sînt om de rînd ?
Dar dacă flacăra, nealintata,

E o părere doar ? M-oi fi temînd ?
Fie ce-o fi!"... Şi-astfel grăind, pe loc
(Grozavă faptă !) se-aruncă în foc.

36
Şi iată că nu simte sub armură
Dogoarea unui foc ce vast se-ncinge,
Adevărată-i flacăra ? Nu jură...
Fantastică ? Dispare de-o atinge...
Un nour, iată, vast, fără măsură,
Că, după foc, din slavă se prelinge,
Purtînd în vălu-i chiciură şi bezne...
Dar se topi şi vastul nor prea lezne.

37
El, uluit dar tot cutezător,
Porni, văzînd a liniştii izbîndă,
Cu sigur pas, spre loc profan, cu spor,
Cu ochii prin tufişuri stînd la pîndă,
Dar nu veniră nici stafii în zbor
Şi nici minuni, curajului osîndă ;
Desimea şi-ncîlceala sîhlei, numa,
I se-arătară piedică acuma.

38
Curînd descoperi un luminiş
In chip de amfiteatru... Să-şi deschidă
Din centru-i, drum în sus, căta, pieptiş,
Un chiparos în chip de piramidă.
Pe scoarţa lui, cruciş şi curmeziş,
Văzu brăzdate semne, stînd să-nchidă
Un tainic înţeles, precum, în cripte,

Avea Egiptul vechi în loc de scripte.

39
Şi desluşi în scrisul sirian,
Ştiut de el, cuvintele aceste :
—„Războinic temerar, ce calci în van
Sălaşul Morţii, care-aicea este,
Fiind puternic, nu fi şi tiran:
Nu trece, tulburindu-l foarte, peste
Lăcaşul celor văduvi de lumină !
Cei vii nu cate celor morţi pricină.

40
Cît căuta a desluşi mai bine
Ascunsul slovei scurte înţeles,
Un vînt înfiora cu pale line
Şi ramurile, şi frunzişul des ;
Curînd păru că plînge oarecine
Şi mişcător suspină, mai ales ;
Era un son ce-n simţ amestec cere
De mare milă, groază şi durere.

41
Ci, sabia scoţîndu-şi, cu tărie
Lovi în trunchiul nalt de chiparos ;
Minune ! Chiparosul nu-ntîrzie
Să-mprăştie prin scoarţă sînge gros...
Voind să vadă însă ce-o să fie,
El încă-odată mai lovi, vîrtos ;
Şi-atunci, întretăiat, ca din mormînt,
Gemu un glas, în tîriguiri răsfrînt,

42
Ce-n limpede cuvînt apoi se rup :
Destul, Tancred ! Prea mult rău mi-ai făcut!
Prin mine-aveam, trăind cu mine, trup ;
Dar dulcele-i sălaş l-ai desfăcut!
Au nici în trunchiul, sufletelor stup,
Tihnit nu vrei să-mi laşi destinul crud ?
Au vrei să-ţi pîngăreşti duşmanii, foarte,
Pana-n adinei mormînturi, după moarte ?

43
Am fost Clorinda... Duh azi, nu doar eu
Salaş în scoarţa aspră am, ci frînei
Cum şi păgîni, căror sub zid, mereu,
Le-a dat spre nefiinţă moartea brînci.
Si nu ştiu, trunchiu-i noul trup al meu
Sau una-i cu mormintele adînci !
In codru-s trunchiuri doar şi ramuri vii !
Taindu-le, vrei ucigaş să fii ?"

44
Precum cînd, în delir, bolnavul vede
Dragoni, himere-n flăcări zăbăuce,
Jumătate chiar de nu le crede
Ca sunt aievea, nu nişte năluce,
Terorea să-l cuprindă cînd purcede,
Spre nu ştiu unde-n goană s-ar tot duce,
La fel nu crede-amantul cel sfielnic
Dar teama-l face mult mai şovăielnic.

45
Dau felurite simţăminte iama

In inima-i; i-ngheaţă groaza-avîntul;
Dintre frămînturi cel mai slab i-i teama
Dar scapă spada, cumpătul pierzîndu-l;
I se părea că o rănise lama
Pe ea, stropind cu sîngele-i pămîntul;
(Şi sînge, plîns şi geamăt el nu-ndură
Ieşite dintr-o suferindă gură.

46
O, inima-i, ce, stup de îndrăzneală
Fiind, n-o speria nimic şi nime,
Ştiind numai în dragoste sfială,
O frîng un plînset măsluit de ştime,
în vremea asta spada o rafală
I-o smulse în a codrului desime,
Iar el, înfrîngerii-ndurînd corvoada,
Ieşind, departe-şi regăsi şi spada.

47
Şi nu mai cuteză să se întoarcă
Să afle a minunilor pricină ;
Ajuns lîngă Bouillon, învinse parcă
Tot zbuciumul, grăindu-i : — „Sîhla-i plină
De vrăji nemaivăzute ce-o încarcă ;
Ceilalţi dreptate au avut, deplină,
Vorbind de înspăimîntătorul freamăt,
De groază şi de plînset, şi de geamăt.

48
Un foc vrăjit văzut-am cum se zbate
Zbucnind fără materie şi, iuţi,
Lungindu-i-se limbile, cetate

Durară, plină de demoni hirsuţi.
Cand m-avîntai, erau de gheaţă toate ;
Pieiră demonii nemaivăzuţi.
Văzui apoi că ger şi noapte vine .
Şi ziua, iar, cu limpezimi senine.

49
Iar trunchiurile gîlgîie de viaţă,
De spirite ce cugetă şi simt;
O, glasul lor durut şi-acum mă-ngheaţă !
Sfîşietor în inimă-l resimt.
Lovind, văzut-am val de sînge-n faţă,
In cărnuri vii tăiat-am ! N-am alint,
Cit mă strig învins de-această harţă
Si nu vreau ram să smulg, să tai vreo scoarţă."

50
Plutind pe val înfurtunat de gînduri,
Sta cugetand Bouillon dacă se cere
Sa lupte cu grozavele descînturi
Sau altă sîhlă prin apropiere
Sa caute, pentru dulapi şi scînduri,
Scutita de a vrăjitor putere...
Cand Petru cel ermit, venind la el,
Il zmulse din adîncul gînd astfel !

51
— „Tu uită acest gînd cutezător
Alt braţ se cade arborii să-i taie
Corabia fatală vine-n zbor
Spre ţărmul sterp, cu vele de văpaie
De aur ; aşteptatul luptător

Răzbit-a lanţurile să-nconvoaie
Şi nu-i departe ceasul cel de slavă
Cînd vom răzbi-n Sion pagina pleavă."

52
Vorbind i-i chipul foc şi nu-l dezminte
Nici glasul, ce-i mai mult ca omenesc ;
Setos de fapte, lui Bouillon în minte
Noi gînduri îi înmuguresc şi-i cresc ;
Dar, iată, varsă arşiţă fierbinte
Intîiul Soare-n cancerul ceresc ;
Dogoarea lui pe gînd şi oşti se-aruncă
Făcînd cu neputinţă orice muncă.

53
Seninul binefăcător se pierde ;
Domnesc doar stele noi, de rău augur,
Vrînd cu funeste-nrîuriri să certe
Pămîntul, oamenii, văzduhul pur.
Călduri de moarte n-au de gînd să ierte
Ci ard, devoră totul împrejur.
Şi zilei de atîtea focuri coapte
Urmează-i încă mai cumplită noapte

54
Şi iar cumplită zi... Măreţul soare
Se naşte-n jur cu aburii de sînge
Vestind o ziuă mai îngrozitoare
Şi pete stacojii în juru-i strînge...
Cînd doarme, şi mai grea ameninţare
Vesteşte, răsărit, că va răsfrînge ;
Şi siguri toţi că mai rău fi-va răul,

Li se-adînceşte chinurilor hăul.

55
Cît razele lovesc cu bici de plumb,
Cît ochiul muritor în jur cuprinde,
Păleşte frunza, moare-al floarei bumb,
Chircit e firul ierbii suferinde ;
Mîniile cereşti cînd crunt irump
Izvorul seacă, glia se aprinde
Şi norii sterpi, pe boltă numai scame,
Arată doar ca aburii în flame.

56
Tot cerul pare un cazan de smoală ;
Nimic plăcut privirii nu se-arată ;
Zefiru-n peşteri nu se mai răscoală ;
Văzduhu-ncremenit e... Cîteodată,
Dă vîntul dinspre maur ţărm năvală
Mînîndu-şi răsuflarea-nfierbîntată ;
Vînt greu, păgubitor şi neplăcut,
Izbind în muritoare frunţi durut.

57
Nu-s ale nopţii umbre mai plăcute
Căci strîng în ele-al zilelor pîrjol;
Şi ard în vălurile-i desfăcute
Stîlpi nalţi de foc, comete dau ocol.
Pămînt nenorocit! Nici luna nu te
Mai răcoreşte... Eşti de rouă gol;
Cer arborii cum şi petala florii
în van acuma plînsul Aurorii

58
Sîcîitoare nopţi aduc nesomnul
Şi oameni chinuiţi tînjesc în van
Destinderea ce le-o aduce somnul.
Dar setea, setea roade mai avan,
Căci cel ce-i este Palestinei domnul
A otrăvit al apelor noian,
Cu mai ucigătoare, mai grozavă
Decît în Stix şi Acheron, otravă.

59
Firavul Siloe *, cu limpezi ape,
Le-a dăruit tezaurul de unde ;
Acum nisipul nici nu-l moaie-aproape
Dar valurile dacă ar pătrunde
Aici, din Po şi Gange ; sau să scape
Din maluri Nilul, totul să inunde,
Prin şapte guri cu valurile-i bete,
N-ar potoli mistuitoarea sete.

60
Cand se năzar închipuiri măiestre
Izvor de-argint sub umbre dulci şi moi,
Rostogolirea apelor alpestre
Sau un domol, curgînd pe şes, şuvoi,
Li-s chinurile-ndată mai buiestre,
Le-aţîţă setea cu dorinţe noi;
Dar, neaflîndu-i setei alinarea,
Mereu li-i îndoită disperarea.

61
Priviţi războinicii robuşti! Armură,

Istov, drum lung nu i-au plecat nicicînd.
Nici fier păgîn, lovind în ei cu ură,
Nici moartea,-n fel şi chip spre ei zburînd
Sînt copleşiţi acuma de căldură,
Povara vara lor îi trage la pămînt,
Un tainic foc prelins în vine ţistuie
Si nencetat îi macină şi-i mistuie.

62
Tanjeşte mîndrul roib ; acum schiloade
I-s gleznele de iarba fără saţ,
Uscată pe cîmpii; grumazu-i cade,
Si uită vechii lauri adunaţi.
Nici pintenul izbînzii nu-l mai roade
Dispreţul, ura parcă-l ţin în laţ,
Caci şi harnaşamentul, bunăoară,
Cum şi trofeele, îi sînt povară.

63
Şi lîncezeşte credinciosul cine
Uitînd de adăpost şi de stăpîn ;
Cu limba scoasă-n arşiţă rămîne,
Tînjind un aer proaspăt în plâmîn.
Fiinţele-s pe suflu-n van stăpîne
Să răcorească focul strîns în sîn,
Căci aerul sorbit în piept le pare
Că-i plumb şi nu le-aduce uşurare.

64
Astfel tînjea pămîntul şi sfîrşeala
Se cuibărea în muritorii, bieţii.
Nu mai credeau că dobîndi-vor fala ;

Alt rău vedeau în zorii dimineţii
Şi toţi strigau ici colo, alandala :
— „Dar ce ? ne vrea Bouillon sfîrşitul vietii?
Ce mai aşteaptă ? Oare nu-şi dă seama
Că nimicirea-n tabără dă iama ?

65
Ce forţe crede c-o războ să-ndemne
Să năruie păgînul meterez ?
Maşini ? De unde ? Oare-atîtea semne
Nu fac mînia cerului s-o crezi ?
Mii de minuni şi prevestiri, pesemne,
Ne spun că-n van e sfîntul nostru crez !
O, nu ne arde soarele mai tare
Ca-n Etiopia şi-n Indii, oare ?

66
De moarte crede el că nu ne pasa
Ba unei gloate fără-nsemnătate,
Cu suflet de nimica bun, doar ca
Rămînă el cu sceptru şi regate ?
Domniei ce-şi visează, glorioasă,
Foloasele i-or fi nenumărate,
De merită a o plăti peşin
Cu sîngele a tot ce e creştin ?

67
Bouillon e-un suflet fără de prihană,
Pios, şi omenesc, şi simţitor?
O, să-şi păstreze o onoare vană,
El nu se uită la ai săi, că mor !
Cînd rîuri seacă şi noi n-avem hrană,

El stă cu favoriţii la sobor,
lordanu-l au pe masă cînd li-i sete,
Amestecat cu vinul vechii Crete".

68
Francezii-aşa cîrtesc iar prinţul grec
Vorbea, sătul de luptă, acestfel :
— „Prin moarte eu cu-armata mea să trec ?
De ce? De-i orb în nebunia-i, el,
Si vrea să-şi piardă precum un zevzec
Norodul lui, nu-mi pasă nici de fel !"
Si, fără să-şi mai ia nici bun rămas,
Plecă în taină de noptatic ceas.

69
Pe mulţi îi mişcă pilda lui, de cum
Le-o desluşeşte-al zilei licăr clar
Ostaşii prinţilor ce-s astăzi scrum,
Ai lui Clotaire şi ai lui Adhemar,
Crezînd că nu mai sînt legaţi acum
Deloc să lupte, hotărîră, dar,
Să fugă şi ei. Ci, trecînd la fapte,
Fug unii pe ascuns, în fapt de noapte.

70
Bouillon aude, vede, dar i-i silă
Să ia măsuri mai aspre, ci ştiind
Credinţa de-i fierbinte şi umilă
Că mişcă munţi, opreşte apa-n grind,
Să verse-asupra lui izvor de milă
Pe Domnul Lumii roagă-l doar, cu jind
Impreunîndu-şi mîinile spre slavă,

Cu ochi arzînd de zel, fără zăbavă

71
— „Părinte, Domn, dacă-n pustiu odata
Cu rouă dulce ţi-ai plouat poporul
Şi mîini de om dacă-ai lăsat să scoată
Din cremenea-nălţimilor izvorul,
Reînnoieşte-ţi darul înc-odată.
Desferică minunilor zăvorul,
Plinind virtuţi ce oastei îi lipsesc
Cu fapta harului dumnezeiesc.*

72
Pioasă, izvorînd din suflet pur,
Zadarnică nu i se-arată ruga ;
Uşoară, spre tăria de azur,
Ca pasărea de iute dete fuga;
Cel Veşnic o primi şi împrejur
Privind cu milă oastea, slăvii sluga,
Văzînd că-i vlăguită şi-n primejde,
Prieteneşte îi dădu nădejde

73
— „Oştenii dragi au îndurat destule
Şi-n contra lor şi-au avîntat, să-i sfarme,
Infernul liotele nesătule
Şi lumea toată un potop de arme.
Porunca mea : Azi bucurie du-le
Şi toate spre folosul lor se-ntoarne !
Să plouă ! Şi acel ne-nvins războinic
Pe egiptean să-l spulbere, destoinic !"

74
Şi, capul clătinîndu-şi Domnul sfînt,
Cutremurate-s sferele celeste ;
Văzduhul tremură de-al Lui cuvînt
Din ocean, din hăuri, de pe creste,
Ţîşnesc vii fulgere, se iscă vînt,
Şi trăsnetele unei mari tempeste ;
Si însoţit e orice fulger, tunet,
De-al glasurilor vesele răsunet.

75
Se-ngroaşă nori, dar nu cei supţi de soare
Din glie, ci de-a dreptul cad din cer ;
Desferecînd zăgaze vuitoare.
Se prăvălesc şuvoaie, raze pier ;
Se schimbă parcă-n noapte ziua mare
Şi larg întinse beznele se cer;
Şi ploaia spumegă, torenţială,
Dînd peste malul rîului năvală.

76
Cum, uneori, sub arşiţă, pe mal,
Gîlcevitoare păsări strigă-ntruna
Să vină ploaia ; stropii de cristal,
Doriţi cînd cad, zbor una cîte una
Aripile să şi le-nmoaie-n val
Şi să se zbenguie ca-ntotdeauna,
Intrînd, ieşind să-şi stingă setea încă
Acolo unde-i apa mai adîncă, —

77
La fel creştinii, chiuind, se-avîntă,

Primind a slăvii îndurare : ploaia...
Din coifuri, din pahare sorb de zvîntă ;
îşi vor în păr şi-n haine apăraia,
Iar alţii în căuş o vor răsfrîntă ;
îşi spală faţa, ochii-apoi, cu droaia ;
Şi stau cei mai prevăzători să împle
Mari vase pentru ce-o fi să se întâmple

78
Nu doar armata se re-mprospăteaza,
Uitînd, de bucurie,atîtea rele ;
Dar glia ce, sub arşiţa de-amiază,
Era doar crăpături şi găurele,
Torenţi adună-acum la sînu-i, trează,
Sorbind în vine-adînci şuvoaie grele,
Ce vlaga în curînd i-o readuc,
De suie-n ierbi şi flori al vieţii suc

79
La fel o tînără căreia leacul
Ii este fierbinţelilor tămadă,
Căci răul crunt i-l dă de-a berbeleacul,
Cel cărui hrană i-a fost ea şi pradă,
Cînd boala prinde a-i uita iatacul
Şi cresc bujori pe faţa-i de zăpadă.
De rele uită şi, sleită, slabă,
Ghirlandă vrea şi vrea în păr podoabă.

80
...Stă ploaia... Soarele se-arată iară,
Acum cu roi de dulci şi blînde raze,
Cum razele cu care-n primăvară

El, glia fecundînd, o schimbă-n oaze.
Credinţă vie ! Forţa ta doboară.
Prin sfîntă mînă-nrîuriri şi groaze !
Văzduhul, soarta chiar, şi anotimpii,
Şi paşii astrelor nefaste schimbi-i !

CÎNTUL XIV

1
Din pîntecul muiat al gliei-mame
Se împânzise noaptea cea obscură,
Purtînd în jurul capului marame
Cu tiv de preţioasă rouă pură.
Şi, scuturîndu-şi umede năframe,
Pe cîmpuri flori şi ierburi mari crescură.
Bătînd din aripe, zefiri uşori
în somn îi mîngîiau pe muritori.

2
O, noaptea, ale zilei cugetări
Le-afundă în uitarea cea adîncă.
Dar Domnul necuprinsei depărtări,
Veghind pe tronul lui de slavă, încă,
A mulţumire mare, peste zări,
Spre prinţul franc privirile-şi aruncă
Şi dulce vis tihnit asupră-i cerne,
Revelator al vrerilor eterne :

3

O poartă de cristal * se află-aproape
De-a soarelui de aur poartă mare.
Doar cît de ziuă nu stă să se crape,
De-aici stau visele odihnitoare
Neprihănite suflete s-adape
Cu negrăita slavei îndurare.
Ci visul lui Bouillon sortit, pe-aripe
De aur pur, descinde-n aste clipe.

4
Nicicînd nu vede-nchipuirea,-n vis,
Privelişti mai vrăjite ca acele !
Misterele din slăvi deschise i-s
Şi tainele noianului de stele.
Ca-ntr-o oglindă vede tot ce-i scris
Şi i se-ascunde omului în ele.
Purtat pe luminoase şleauri e,
In văl de sclipitoare aure.

5
Mişcarea, necuprinsele hotară
Cît îl Uimeau în acel loc de slavă !
Un cavaler încins în nimb de pară
Şi-n raze-şi căută cu el zăbavă
Ş-i,-n vis, cu voce dulce, cum afară
Din paradis nu afli mai suavă,
Grăi : — „Pe-al tău prieten, cap de osti,
Pe Hugues, o Godefroi, nu-l recunoşti ?"

6
— „Mi te arăţi un soare orbitor —
Bouillon răspunse. — Astă strălucire

întîrzie, pe vechiul luptător
Să ml-l aducă iar în amintire."
Şi, să-l îmbrăţişeze, de trei ori
Se străduí, nebun de fericire.
Ca visul, ca văzduhul umbra, însă,
Nicicum nu se lăsa în braţe strînsă !...

7
Surise Hugues : — „Eu nu mai sînt ce-am fost.
Nu port veşmîntul cel de ţărnă, greu !
Cetatea cerului mi-i adăpost,
Sînt duh şi zămislire pură, eu.
Ostaşii tăi aici îşi află rost
In sfîntul templu al lui Dumnezeu."
Bouillon strigă : — „îndată şi vreau frînt
Cel lanţ care mă leagă de pămînt!"

8
„Nu mult vei aştepta, din slava lor,
Răspunse Hugues, să te împărtăşeşti.
Dar, pe pămînt, al luptelor tumult
Cît sînge cere să mai risipeşti!,
Mormlîntul sfînt cît încă nu l-ai smult
Din încleştarea ghearei păgîneşti,
Instăpînind pe el creştina lege,
Pe fratele tău bun făcîndu-l rege.

9
Dar, spre a-i da mai mare-nsufleţire
Iubirii tale faţă de Tărie,
Priveşte-acest lăcaş de strălucire,
Prin Cuget sfînt avînd mişcare vie...

Cîntind pe strunele cereştii lire,
Cereştile sirene-n armonie
Ascultă-le, şi ochii ţi-i înclină
Apoi spre-acel netrebnic glob de tină !

10
Ce sterpe pricini mişcă pe pămînt
Virtuţile şi faptele umane !
Pămantul e, în cerc stingher şi strimt,
O insulă pierdută-n oceane !
Abis sau Nesfîrşit chemate sînt
întinderile lui, dar totu-n van e !
Cînd tot e numai smârcuri, numai mlaştini,
De-asemeni nume-i demn pămîntul baştin ?"

11
Bouillon, privind sub el cu-adînc dispreţ,
Surîse-a milă, văzînd ee deşarte
Sînt fluvii, mări, uscat, — ce au un preţ
De-aproape, dar un punct sînt de departe.
Şi se uimi de-al omului judeţ
Ce după fum şi umbre-aleargă, foarte,
Rîvnind domnie roabă, sterp renume,
Uitînd că-l strigă-n rai cereasca lume.

12
Grăi atunci : — „Cum nu vrea sfînta vrere
De lut să mă dezlege chiar acum,
Printre-amăgiri şi rătăciri, ţi-aş cere,
Să-mi spui, care e cel mai sigur drum ?"
— „E drumul tău ! — răspunse Hugues, — putere
Să ai numai să nu-l pierzi nicidecum !

Un singur sfat al meu îţi dă imbold :
Recheamă-l, tu, pe fiul lui Berthold !

13
O, Providenţa,-n marea ei lucrare,
De-a hotărît că-i voia ta stăpîna,
Alături dînsul loc de seamă are,
Dînd slobodă poruncii tale frîna.
Tu-ntîiul, el al doilea-n lupta mare
Sînteţi aleşi... Eşti capul, tu !
El — mîna ! Nu poate ţine altul locul său
Şi nu gindi aşa, căci ar fi rău !

14
Pădurea, smîrc de vrajă, îl aşteaptă :
E1 spulbera-va farmecele-i, numa !
Cum oastea pentru asta ţi-i necoaptă
Si mai că vrea să dea-napoi acuma,
E1 ţi-o va îndruma pe calea dreaptă,
Silind puhoaiele să muşte huma,
Ce s-or urni din Răsărit... Deasemeni,
Surpa-va al cetăţii zid de cremeni."

15
Bouillon răspunse : — „Mi-ar părea prea bine
Ilustrul cavaler să se întoarcă !
Citindu-mi gîndul, mult iubit de mine
îl ştii ; si că păreri de rău mă-ncearcă.
Dar unde să-i trimit răvaş ? Prin cine ?
Să-i poruncesc ? Să-l rog ? Fac totul... Doar, că,
Mă-ntreb : Cum să împac aceste toate
Cu simţul de onoare şi dreptate ?"

16
— „Eternul — Hugues îl linişti — cu har
Te-a copleşit, de mari cinstiri şi graţii.
Pe-al oastei cap vrea Domnul, aşadar,
Să-l venereze prinţii şi soldaţii.
Atotputerea se-njoseşte chiar
Prin rugă... De-l vor cere doar confraţii,
Să-i dai iertare junelui erou...
întîii rugi a lor te fă ecou !

17
Chiar Guelfo (Dumnezeu va să-l inspire),
Te va ruga curînd să-i ierţi greşala
înfăptuită din nestăpînire,
Să-l laşi să-şi crească iar, în lupte, fala,
Departe-i el, domnindu-i în simţire
Plăcerea, lîncezeala, moleşala,
Dar nu te îndoi că va să-l mişte
Chemarea ta la ceas de grea restrişte.

18
Sihastru Petru, cărui taine cerul
I-mpărtăşeşte, ţi-o-ndruma solia
Spre unde-i prins în mreajă cavalerul.
Pe soli îi va-nvăţa cu dibăcia
Şi forţa să-i înfrunte temnicerul
Şi să-l aducă-n tabără... Tăria
Sub steagu-ţi sfînt va să-i adune, iarăşi.
Astfel, pe rătăciţii tăi tovarăşi.

19

Doresc prin prevestiri plăcute, noi,
Să-nchei : Ilustru-ţi sînge, în curînd,
Cu-al lui Rinaldo va cunoaşte-altoi,
O nouă stirpe de eroi născând..." ...
Şi Hugues se spulberă ca norii moi
în soare, ca un abur dus de vînt.
Treaz, uluit, Bouillon atunci simţi
în piept neţărmurite bucurii.

20
Deschise ochii şi, către zenit,
Văzând că ziua creşte-n soare iară,
Se ridică şi se-mbrăcă, grăbit,
în ferecata armelor povară.
Curînd şi capii oastei s-au ivit
Şi-n cortul lui la sfat se aşezară,
Să hotărască bine, cu temei,
Ce-i de făcut, precum de obicei.

21
Vorbi chiar Guelfo în acel sobor,
Intîiul, inspirat de gînd din cer :
— „Iertarea ta, o, prinţ îndurător,
Pentru păcat nefericit o cer,
Ce, de curînd, în văzul tuturor,
S-a săvîrşit în tabără, prin fier.
Venită prea devreme, ruga mea
Nesocotită, poate, ar părea.

22
Dar cum piosului Bouillon grăiesc
Şi cer pentru Rinaldo îndurarea, —

Cum vrednic sînt, prin neamul meu regesc,
Să mi se dea o clipă ascultarea, —
Mă laud taberei, şi nu greşesc,
De mult folos că ne va fi iertarea.
îndură-te spre binele, al obştii,
Să-şi verse sîngele în capul oştii.

23
Cine-ar mai cuteza să-nfrunte sorţii,
Dînd piept cu acel codru-nfricoşat ?
Cine-ar putea să-i stea în faţă morţii,
Cutezător şi neînduplecat ?
îl vei vedea surpînd tăria porţii
Şi, peste zid, întîiul avîntat.
Redă-l oştirii,-n ceasul de primejde,
Pe el — încrederea şi-a ei nădejde !

24
Redă-i lui Guelfo un viteaz nepot
Şi-un iute-mplinitor poruncii tale !
In sterp repaos a-l lăsa nu pot!
Deschide-i către alte glorii cale !
Drapelul tău urmîndu-l peste tot,
Să afle mărturii virtuţii sale.
Cinstindu-te ca pe-un stăpîn şi sfetnic,
Să săvîrşească fapte mari, că-i vrednic !"

25
Rugat Bouillon aşa, suflarea toată
De bucurie fremăta, iar el,
Aflînd de rugă parcă-ntîia dată,
Lui Guelfo îi răspunse acestfel :

— „Cum s-ar putea să nu-mplinesc, vreodată,
Dorinţa ta ? Uita-vom de duel!
Dorinţa taberei să fie, azi,
Judeţ şi lege pentru-acel viteaz !

26
Se-ntoarcă, dar mîniei pună-şi mejdii,
Prin fapte mari de arme răspunzînd
Cinstirii tuturora şi nădejdii
Ce toţi şi-au pus şi-şi pun în el, oricînd !
Dar numai dacă paşii tu grăbeşti-i,
S-o strădui să vină mai curînd,
Aşa că mînă o solie unde
Ai veşti că mîndrul tînăr se ascunde."

27
Se ridică războinicul danez,
Zicînd : — „Vreau Guelfo-n mine să se-ncreadă,
Pe drum spinos şi lung c-am să cutez
Viteazului să-i duc slăvită spadă."
Mult preţuindu-i nenfricatul crez,
Plăcu-i lui Guelfo solul lui să-l vadă.
Ubald mai fu chemarea să-i asculte,
Om încercat, prudent, trecut prin multe.

28
Din anii juni el hoinări prin lume,
De ţări şi obiceiuri cercetaş ;
Din cerc de gheaţă paşii stînd să-ndrume
Şpre etiopicul torid făgaş,
El graiuri, rituri învăţă, anume,
Să-şi lumineze mintea, pătimaş...

Iar matur, Guelfo îl primi în rîndul
Prietenilor, pururi lăudîndu-l.

29
Această cinste-ncredinţată lor,
Le îndrumă cinstitul Guelfo paşii
Spre unde Boemond sta domnitor,
Căci Faima,-nşelătoare şi poznaşe,
Era, cum şi părerea tuturor,
Unei asemenea credinţi părtaşe.
Pe drum greşit ştiindu-i îndrumaţi,
Grăi Ermitul, însă : — „N-ascultaţi

30
O, cavaleri, de-nşelătorul glas
Al plebei, căci vi-i călăuză proastă.
Doar să vă rătăcească, pas cu pas,
Va izbuti, de la lucrarea voastră.
Ci, unde, lîngă Ascalon, popas
Rîvnind, un rîu sorbit de val se-adastă,
Moşneag prieten va să vi se-arate :
Prin gura-i, eu grăi-voi despre toate.

31
Prin sine cărturar e-acest moşneag.
I-am dat despre solia voastră veşti
Şi va să vă întîmpine cu drag
Şi sfaturi vă va da, înţelepţeşti."
Ubald şi Carol, stînd plecării-n prag
Şi lămuriţi, poruncilor cereşti
Urmară, care, marelui Ermit,
Duh sfînt le inspira necontenit.

32
Arzînd de nerăbdare, bun rămasul
Luîndu-şi-l, nentîrziat plecară.
Spre Ascalon îşi îndreptară pasul,
Spre unde valuri stau în ţărm să piară.
Nici n-auziră bubuind talazul.
Izbind ale pămîntului hotară,
Că fluviu larg văzură pe aproape,
Umflat de ploi şi ghiftuit de ape.

33
Mai iute ca săgeata-n zbor gonea,
Trecînd adesea peste malu-ngust;
Cînd, iată, un moşneag li se-arăta,
Cărunt şi venerabil, şi august.
Lung, alb veşmînt de in îl îmbrăca ;
Purta cunună-n cap, de fag-arbust.
Şi, scuturînd o fermecată varga,
Umbla pe val, în albia cea largă.

34
Aşa precum păşesc, mai către pol,
Cînd gheaţa-ncătuşează rîul Rin,
Pe valul întărit, femei în stol
Şi nu simt teamă cîtuşi de puţin, —
Aşa umbla acel moşneag, domol,
Pe ape ce-n puhoi vedea că vin.
Ajuns unde-l ţinteau în ochi cei doi,
Grăi : — „Iubiţii mei prieteni, voi

35

Porniţi spre grea, istovitoare ţintă...
O călăuză va cu voi să mîn,
Căci căutatul cavaler se-alintă
Pe un neprimitor meleag păgîn.
O, cîte ţări şi mări, spre astă gintă,
Să mai străbateţi, încă, vă rămîn !
Să cercetaţi vi se va cere, peste
Hotarul lumii noastre, văi şi creste.

36
Acum cinstiţi-mi, faceţi-mi pe plac,
Sălaşul meu în peşteri mari ascuns !
Căci eu destăinuiri am să vă fac,
Ce-s, pentru voi, de preţ îndeajuns."
îndată valurile se desfac,
Urmînd poruncii lui de nepătruns ;
Ca munţii se-arcuiesc şi, la mijloc,
Le lasă lor, un larg, să treacă, loc.

37
De mînă îi luă sub val de ape,
Pe unde neagră beznă se aşterne.
Un licăr palid tremura pe-aproape,
Ca luna prin frunzare cînd se cerne.
Curînd văzură ape stînd s-adape
Tot hăul uriaşelor caverne,
Curgînd în fluvii, în fîntîni ţîşnind,
Ori strînse-n mii de lacuri mari, dormind.

38
Născînd văzură Padul la izvoare,
Hidaspe, Gange, Istrul, Eufratul,

Tanaisul apoi şi Nilul, care
Izvoru-şi tăinuieşte, adîncatul.
Mai jos, un rîu pucioase curgătoare
Şi viu argint făcea să-i umple patul...
De soare fierţi, strînşi, aburii-i mărunţi
Argint şi aur ni se-arată-n munţi,

39
Pe malurile rîului bogat
Ardeau nenumărate nestemate,
Ce sfredeleau acum, în lung şi-n lat,
Cu raze peşterile-ntunecate.
Safirul — ca seninul cer curat,
Lucea lîngă rubine-nsîngerate ;
Rîdea cu focuri vii smaraldul pur
Şi diamantul sclipitor şi dur.

40
Buimaci, păşeau războincii-nainte,
Răpiţi de ce le răsărea în cale.
Ubald abia grăi-n sfîrşit : — „Părinte,
Au care-i rostul, al sfinţiei tale ?
Unde sîntem ? Ne duci spre care ţinte ?
Nu ştiu nici dacă tot ce văd în cale,
E adevăr, e vis sau nălucire,
Căci prea sînt stăpînit de uluire !"

41
— „V-aflaţi în uriaşul Terrei miez,
Ce zămisleşte-n sine toate cele.
Nicicînd, fără de mine, să nu crezi,
C-ai fi ştiut abisul în ce fel e !

Curînd palatul meu va fi să-l vezi,
Strălucitor ca mii de sori şi stele.
Născut păgîn, prin apă sfîntă, eu,
Rezămislit sînt întru Dumnezeu.

42
Nu îngeri osîndiţi stau să mă-ndemne
Minuni să fac, ferească Domnul sfînt!
Nu prin descîntec sau oculte semne,
In jug Cocitul, Phlegotonul sînt!
întreb izvoare, ierburi eu, şi lemne
Ce însuşiri ascund, mai ne de rind.
In tainele Naturii, de exemplu,
Pătrund... Şi mersul astrelor contemplu.

43
In hrube, sub pămînt, de cer departe,
Nu stau mereu... Car meiul şi Libanul
Mă văd pe piscul lor adesea foarte.
Cătînd sălaş ce-şi află-n cer limanul.
O, fără văl mi se arată Marte
Aici, şi Venus, feluriţi tot anul.
Îmi spun mers iute sau mers lin de astre,
De sînt de bun augur, sau vor dezastre.

44
Sub talpa mea văd norii cum se strîng,
Ba-ntunecaţi, ba plini de zîna Iris ;
Cum ploi şi rouă pe pămînt răsfrîng ;
Cum viforele sînt şi cum zefirii-s ;
Cum fulgere ca şerpii lungi se frîng,
Cînd asmuţite peste-ntinsul Firii-s.

Aproape de-o cometă sau de-un glob,
Mă şi iubeam cîndva, ca un neghiob !

45
Credeam pe-atunci, de mine însumi plin,
Ştiinţa mea că-n toate e măsura,
Chiar cugetului veşnic şi divin
Ce-a zămislit prin voia lui Natura.
Dar cînd spălatu-mi-a-n Iordanul lin
Sihastrul Petru toată spurcătura,
El a pricepe mă făcu ce lezne
Se rătăcise mintea mea prin bezne.

46
O, mintea ni-i ca pasărea de noapte
în faţa adevărului ceresc.
Şi-am rîs de fumul minţii cei necoapte...
Al schivnicului sfat înţelepţesc
M-a luminat, dar, totuşi, faptul fapt e
Cu patimi vechi mă îndeletnicesc !
Dar cît sînt de schimbat !... în toate cele
Doar Domnul este pildă vieţii mele.

47
Azi El mi-i dascăl. El îmi dă porunci,
Stăpînul e şi-ndrumătorul meu.
Şi pot, prin bunătatea Lui, de-atunci,
Să fac minuni de care-I vrednic, eu.
Azi, din surghiun, de la trîndave munci,
îmi cere să-l aduc pe drumul greu
Pe vajnicul Rinaldo... Vă aştept.
De mult vestiţi de marele-nţelept."

48
Vorbind, ajunseră într-un palat
In chip de peşteră nemăsurată,
Loc tainic de odihnă, minunat,
Cum şi stingher de lume, totodată.
Era în săli şi-n încăperi bogat
Şi-n tot ce-i mai de preţ pe lumea toată,
în astfel de podoabe învăscut,
încît părea născut iar nu făcut.

49
îndemînatici, zeci de slujitori
Foiau în jurul unei mindre mese.
Doar din cristal şi aur, tuturor,
Li se-mbiau bucatele alese.
Ci, potolită foamea, setea lor,
Aşa cum firea cere prea adese,
Grăi moşneagul ; — „Să-mplinesc, se pare,
Voiţi, dorinţa voastră arzătoare :

50
Cunoaşteţi, cum, vicleană şi perfidă,
în tabără, Armida cea păgînă,
Larg drum răzbind spre inimi să-şi deschidă,
Ademeni mai mulţi războinici pînă
Ajunse în palatu-i să-i închidă,
Voindu-se pe soarta lor stăpînă.
Mai ştiţi apoi şi cum, în drum spre Gaza,
Le-a fost făcută harcea-parcea paza.

51

Ce-a mai urmat, am să vă spun acum.
Căci n-aveţi încă despre asta veste :
Văzînd vicleana vrăjitoare cum
Prădată de asemeni pradă este,
Care-o costase trudă, orişicum,
Muşcîndu-şi pumnii, vorbele aceste
îşi zise : «Sa-se laude, vreodată
Că mi-a răpit captivii, n-o să poată !

52
I-a slobozit ? Să-mi fie dînsul rob !
Să-ndure el ce-aveau să-ndure ei !
Dar nu-mi ajunge-atît : Vreau colb şi zob
Pe toţi ai lui să-i vadă ochii mei !»
Şi-o crimă-atunci urzi, ce, bob cu bob,
O să vă spun îndată cum şi ce-i :
Zbură unde Rinaldo-i învinsese
Pe-ai ei şi-n parte praf din ei alese.

53
Acolo părăsindu-şi el armura,
Păgîne straie-n locu-i îmbrăcase,
Sperînd că nimeni nu-i va şti bravura,
Purtînd însemne mai puţin faimoase...
Punînd Armida-n faptă urzitura,
Pe-un leş păgîn armura lui o trase
Şi o aduse lingă rîu, crezînd
Că vor veni pe mal creştini, curînd.

54
Putea să ştie asta căci pîndari
Foiau în jur şi mai cu seamă dintre

Ai săi... O-nştiinţau aceşti tîlhari
Caţi la latini să iasă sau să intre
Stăteau... Dar şi cu demoni din Tartar
Se-ncumeta la vorbă, de altmintre.
Deci leşu-l aşează în loc prielnic,
Spre împlinirea planului mişelnic.

55
De leş aproape, păstoresc la strai,
Ea proţăpi o slugă mult isteaţă
Şi-a se preface-n faptă şi la grai
Cu-amănunţime îi dădu povaţă.
Sămînţa bănuielii tot el, vai,
A semănat-o-n voi, cu vorba-i hoaţă,
încît discordii, zaveră, război,
Aproape izbucniră între voi.

56
Cum ea spera, prin voia lui Bouillon
Crezut-au mulţi ucis Rinaldo că-i ;
Departe de-adevăr, perfidul zvon
S-a-ntins cum ale paielor văpăi.
Avînd izbînda cea dintîi plocon,
Ea merse iarăşi pe viclene căi.
Am să vă povestesc amănunţit,
Pîndit de ea, Rinaldo ce-a păţit !

57
Ca vînătorul iscusit, pîndind,
îl aşteptă lîngă Oronto unde,
Disprcunate, braţele-i cuprind
O insulă micuţă între unde.

Văzu el o coloană lîngă grind
Şi lîngă mal o luntre că se-ascunde.
Pe marmură, un mare meşter faur
Aceste slove le săpase-n aur :

58
«De voie, de nevoie peregrin
Prin aste locuri, orişicine-ai fire,
Să ştii că insula-i un loc divin
Cum nu se află-n lume nicăire.
Treci, dacă vrei s-o vezi, pe valul lin !»
Necugetat, acolo vrînd oprire,
Fiind prea mică priponită luntre,
Nu se-nvoi scutarii-n ea să între.

59
Ajuns, privi cu lacomi ochi în jur
Şi se crezu îndată dus de nas,
Căci numai peşteri, ape şi păduri
Şi flori zări, şi ierbărişul gras ;
De locul rîzător, de-un farmec pur,
Atîta însă se simţi atras.
încît se despărţi curînd de cască,
Sub dulci zefiri hodină să-şi găsească.

60
Aude însă murmur nou în rîu...
Priveşte... Vede-un val umflat — şi-apoi,
Cum îşi resoarbe apele-n desfrîu.
Din val se iscă blonde plete moi
Şi-o nimfă se arată, pîn-la brîu,
Cu alb grumaz, cu sîni involţi şi goi,

Apoi întreagă, nelăsînd în unde
Nici partea ce ruşinea o ascunde.

61
In scenele de noapte, ca din mreajă
De nori, zeiţe, nimfe, astfel ies.
Dar nU-i sirenă asta ci, prin vrajă,
Nălucă doar, cu părul blond şi des ;
E-asemeni celor ce pe crunta plajă *
Tireniană locul şi-au ales.
E dulce cîntul ei cum şi făptura,
încît vrăjite-s cerul şi natura :

62
«O, tineri ! Cît april vă-mbracă-n strai
De primăvară, plin de flori, şi verde,
Virtutea nu vă amăgească, vai,
Nici gloria ce mintea crudă pierde !
Eşti înţelept dacă dorinţa-n mai
Strigînd, o laşi în mai să te dezmierde !
Acesta-i glasul firii !... Ce temei
Aveţi să fiţi voi surzi la glasul ei ?

63
De ce, — nebuni, — zvîrliţi prea scumpul dar
Ce şi aşa-i prea scurt, al tinereţii ? Virtute ?
Glorii ? Vorbe goale-s doar !
Bieţi idoli şi deşertăciunea vieţii !
Ecou şi umbră-i faima, umbră chiar
A umbrei visului... Pe oameni, bieţii,
Cu dulce cînt i-ademeneşte, cînd
O spulberă şi un crîmpei de vînt !

64
Uitaţi de griji ! Din desfătare beţi !
Sorbiţi plăceri în simţuri, cu nesaţ !
Uitaţi, uitaţi trecutele tristeţi !
Un gînd la rău să nu vă prindă-n laţ !
Să tune cerul ! — Voi să nu-l vedeţi !
Să fulgere ! — Să nu vă-nspăimîntaţi !
Aici e-nţelepciunea, fericirea,
Ce vi le-arată şi vă-nvaţă Firea !»

65
Prelins din cîntec lin şi dulce, somnul,
Suav şi-adînc, învăluindu-l foarte,
Curînd i-ajunse simţurilor domnul...
Părea icoana morţii de departe,
încît nici trăznetul pe bietul om nu-l
Putea trezi din visul cel de moarte.
Ţîşni atunci Armida, vrăjitoarea,
Din ascunziş, vrînd iute răzbunarea.

66
Văzînd însă ce liniştit şi dulce
Dormea, şi cum, pe fragetele-i pleoape,
Prinsesc-un zîmbet, nu ştiu cum, să-şi culce,
(Treaz, cum rîd ochii lui ?), de el aproape
Venind, din suflet ura i se zmulge;
Stătea precum Narcis pe mal de ape.
Sorbindu-l în priviri, simţi deodată
Că s-a şi stins mînia ei turbată.

67

Uşor, cu vălul ei, ştergea-i sudoarea
Pe frunte şi obraji îmbrobonită,
Şi vînt îi mai făcea, stîrnind răcoarea...
(O, cine-ar fi crezut cîndva ?)Topită
I-i gheaţa inimii şi-ncrîncenarea
De focul de sub pleoapa adormită !
Şi simte cum se-apropie clipita
Cînd nu-i va fi duşmana, ci iubita.

68
Cu artă cum nu mai văzuse nime,
Ea împleti un lanţ neîntrerupt
De crini şi roze din împrejurime, —
Blînd, dai cu neputinţă, lanţ, de rupt.
I-l petrecu, dar fără de asprime,
Şi mîinilor, şi gleznei dedesupt;
Şi-aşa, dormind, îl şi răpi, în zbor,
In mîndrul ei rădvan strălucitor.

69
Dar nu se-ntoarce la Damasc, nici unde
Stă,-n miez de lac, semeţul ei castel,
Ci, ruşinată, dragostea-şi ascunde,
Geloasă pradă că-l avea pe el ;
De lumea noastră dincolo pătrunde,
Pe unde n-a fost vas creştin de fel,
în larg de ocean unde alcov
îi este un stingher şi mic ostrov.

70
E dintre insulele căror noi
Le dărăm numele de Fericite *...

Pe-un munte poposiră amîndoi,
Pe-un pisc retras, ce-n umbre-nvăluit e,
Purtînd pe povîrniş omături moi,
Urmînd întocmai vrerii ei vrăjite,
Şi flori şi ierbi pe pisc... Frumos palat,
Aici, pe un mal de lac, ea şi-a durat.

71
Acolo,-n nesfîrşită primăvară,
De voluptate el şi ea se-mbată ;
De-aici se cere să-i aduceţi, iară,
Acasă inima neînfricată.
Cum e geloasă foc acea fecioară,
Se cere garda ei înlăturată.
O bună călăuză vă aşteaptă
Cu arme pentru îndrăzneaţă faptă.

72*
O să zăriţi, de cum ieşiţi din rîu,
în vîrstă, tinără la chip, femeie,
Cu părul creţ pe frunte, pin-la brîu
Şi-n lung veşmînt in joc de curcubee.
Veţi trece-n zbor oceanul în desfrîu.
Ca fulgerul ce printre nori scînteie;
Cum şi, la-napoiere, prin tumulturi,
Mai iute ca un iute zbor de vulturi.

73
La poala muntelui fermecătoarei,
Pitoni şuierători stau să vă-nfrunte,
Mistreţi zbîrliţi, pe care strajă are-i
Şi urşi, şi lei cu colţi şi gheare crunte.

Voi şfichiuiţi doar varga asta, care-i
Va-nfricoşa... Pe crestele cărunte,
Primejdia mai mare încă este,
De-ar fi să ne încredem în poveste.

74*
Din munte curge limpede izvor,
Ce setea arzătoare ţi-o îmbie,
Dar de otrăvuri e colcăitor...
Din unda lui de gheaţă argintie
De bei un strop, un rîs hohotitor
Te-apucă şi o veselă beţie.
Şi, rîsul inteţindu-se mereu,
Mor toţi acei ce astă apă beu.

75
Cu scîrbă mare gura voastră fugă
Pe undele acestea ucigaşe,
De-a frumuseţilor păgîne rugă,
De mişcătoarea voce pătimaşe,
De galeşi ochi ce inima subjugă,
De farmecele mult prea drăgălaşe,
De mese-ntinse peste ierburi moi, —
Şi în palat daţi buzna, amîndoi !

76
Palatu-i, între ziduri, labirint,
De mii de ori sucit şi-ntortocheat;
Dar nu o să vă rătăciţi, privind, .
O carte-n care totu-i însemnat.
în mijloc e-o grădină, ce, cu jind,
îndeamnă la amor împătimat.

Ce pînă şi în frunze se strecoară...
Aici stau ei, din zori şi pînă-n seară...

77
Dar cînd Armida s-o scula de lingă
Iubit, voi lui în faţă răsăriţi-i !
Un scut de diamant, în mîna stingă,
Dat tot de mine, chiar în ochi iviţi-i,
încît întreg în el să se răsfrîngă,
în strai de desfrînare şi de viţii.
Văzîndu-se, de scîrbă şi de ciudă,
Va să-şi alunge patima zăludă.

78
Mai multe să vă spun, ar fi-n zadar ;
Prin magicul palat vi-i sigur drumul.
Intraţi în tainice cotloane chiar,
Ce-n faţă răsări-vor cu duiumul;
Nici farmece nu v-or opri, măcar ;
Nu-l va ghici Armida pe niciunul,
Aşa de minunată e virtutea
Ce vă călăuzeşte prin atîtea.

79
Pe slobod drum vă veţi întoarce-acasă,
Uşor din labirint cînd veţi ieşi;
Dar, iată, somnul aripa şi-o lasă ;
Se cere treji să fiţi în zori de zi..."
...Şi-i duse-n altă încăpere, ca să
Se poală, prin nou somn, înzdrăveni...
Pe gînduri, mulţumiţi, trecură pragul
Cei doi... Şi-un pic de somn gustă moşneagul.

CINTUL XV

1
Chema la muncă renăscuta rază
Vieţuitoarele din lumea largă,
Cind iar putură pe-nţelept să-l vază
Cu scutul, harta şi-aurita varga.
— „Cit astrul — zise — nu e spre amiază,
Pe. lungă cale luntrea valul spargă !
Vă dau ce v-am făgăduit în strajă,
Să spulbere-a Armidei mare vrajă."

2
Treziţi, cei doi îşi pun armura iute,
Iau arme grele-n braţele robuste
Şi merg cu el spre drumuri ne-ncepute
Din care raze n-au răzbit să guste.
Străbat întîi de din ajun ştiute
Poteci întortocheate şi înguste,
Iar lîngă rîu cu unde cristaline,
— „Prieteni — zise el — plecaţi cu bine."

3
Şi unda îi primi la sîn, suavă,
Purtîndu-i ca pe frunzele uşoare
Răpite de furtuna cea grozavă ;
Lăsîndu-i apele unduitoare

Pe mal apoi, pe glia cea jilavă,
Aici aflară călăuzitoare
Pe-o luntre, să despice val de-a dreptul,
Cum le făgăduise înţeleptul.

4
Pe frunte părul fetei e răsfrînt;
I-s ochii dulci, tihniţi, mîngîietori ;
La chip e-asemeni unui înger sfînt
învăluit în nimb strălucitor.
Azur şi purpur poartă în veşmînt
în jocuri fără număr de culori ;
Şi cînd se-ndreaptă ochii lor spre fată,
Ea altfel e de fiecare dată.

5
La fel şi-arată gîtul hulubiţa
Cînd dragostea o înfioară cald,
Aceeaşi nu-i, că-n vii culori peniţa
I-o zugrăveşte astrul din înalt;
I-i cînd rubin pîlpîitor guşiţa,
Cînd e asemeni verdelui smarald,
Ba, îmbinînd culoare cu culoare,
în mii de chipuri ochiului i-apare.

6
— „O, fericiţilor, în barca asta
Urcaţi... Pe ea străbat uşor oceanul.
Nicicînd nu i-s vîntoasele năpasta
Şi linişte îi pare uraganul;
Nu-i pleacă nici o-ncărcătură coasta,
Iar cel care îmi este suveranul

Mi-a spus să vă călăuzesc pe val..."
Aşa grăind, ea trase lîngă mal.

7
Războinicii suiră-abia, că-ndată
Ea-ntinse pînza, ridică ancora
Şi se-aşeză la cîrmă totodată.
Umflat, curentul ar zmuci şi prora
Unei corăbii grele, încărcată,
Dar luntrea greutatea tuturora
O-ndură şi-i atîta de uşoară
încît pe-un rîuleţ n-ar fi povară.

8
împing, mai iuţi decît de obicei,
De dinspre mal, sprinţare vînturi pînza.
Spumate dîre iscă-n urma ei
Şi apa strînge murmurul într-însa...
La albie mai lată-ajung tustrei,
Pe unde rîul apa toată strîns-a,
Ca-n vastele străfunduri ale mării
Topit, să-şi deie undele uitării.

9
Abia ajunge minunata barcă,
Săltînd, în hula mării fără pace,
Cu, iată, cerul nori nu-l mai încarcă
Şi Notus, cu furtună-n gînduri, tace.
Dezlănţuirea valul şi-o înţărca...
Dulci adieri zefirul doar desface
Şi rîde cerul fără pic de nor,
Ca niciodată mai strălucitor.

10
Trecînd de Ascalon,* la stînga-l lasă,
Bărcuţa apucînd spre-apus, pe creste;
Curînd văd ochii Gaza maiestoasă ;
Cîndva doar port şi-atit, azi dau de veste
Pe vechi ruinuri, casă lîngă casă,
Că o cetate-nfloritoare este.
Şi-acum pe ţărmu-i mişună-n tot chipul
Ostaşi mai numeroşi decît nisipul.

11
Iar pe uscat văzură naviganţii
Un du-te-vino printre mii de corturi.
Foiau ecveştrii mulţi şi dorobanţii,
Spre ţărm din urbe,-n felurite porturi;
Şi bătuceau nisipul elefanţii
Cum şi cămile bune de transporturi :
Şi-n port, pe lîngă dane adîncate,
Văzură roi de nave ancorate.

12
Şi altele cu vîntul prins în vele
Ori sprintene, zburînd pe val, cu rame ;
Talazul spumega sub prore grele
Cum şi sub vîsle împlîntate-n coame.
Şi zise călăuza : — „Puţintele
Aci vă pară liftele infame,
Căci marele Egiptului monarc
Mai are purtători de lănci şi arc.

13

Doar din Egipt şi ţările vecine
I-a strîns ; aşteaptă alţii, de departe.
Din Est în Sud el ştie să domine
Imperiu care se întinde foarte,
Şi, pînă cînd veţi reveni cu bine,
Pe toţi îi va urni război să poarte
Sub schiptrul lui sau al acelor care
în locu-i dau porunci cînd el chef n-are.

14
Cum vulturul, printre-alte zburătoare,
Ţîşneştc către focul naltei slave,
încît nu-l văd, cînd se topeşte-n soare
Cele mai agere priviri grozave,
Cit ea vorbea astfel, prindea să zboare
Bărcuţa lor printre vrăjmaşe nave
Şi, fără teamă că ar fi oprită,
Se şi pierdu în mare nesfîrşită.

15
Ajunseră eurîiid lîngă Raffi,
Oraş ce-ntîiu-n Siria se-arată,
Dinspre Egipt; arizii ţărmi pustii
Rinocolura * şi-i ivi îndată.
Şi mîndrul munte-n faţă se iţi
Care domfnă-n juru-i marea toată,
Spălat la poale-ii valuri furioase.,
Aci, Pompei, zac ale tale oase.*

16
Văd Damietta * şi văd cele şapte,
Şi sute, fără nume cunoscut,

Căscate guri, prin care, zi şi noapte,
Fecundul Nil dă mării largi tribut.
Văd urbea * ce un mare grec, prin fapte,
Doar pentru greci sălaş o a făcut;
Văd Farul *, insulă de ţărm departe
Cîndva, şi-acum de ţărm lipită foarte.

17
Cum Rhodosul şi Creta-s mai spre pol,
Văd numai coasta Africei fecunde,
Ce-nchide doar nisipuri şi pîrjol
Şi jungle care monştri pot ascunde.
Marmaricei * îi dau apoi ocol
Unde-a văzut Cyrena *peste unde,
Cinci mari cetăţi*...Iar după Ptolemais,
Pe Lethe* cel domol să-l vadă mai-s.

18
Trec Sirta Mare*, plină de primejdii,
Şi capul Giudeeca în urmă-l lasă ;
Trecînd de Magra* în curînd priveşti-i;
Văd Tripoli, văd Malta cea făloasă,
De val ascunsă, încît nici nădejdii
Să nu te laşi c-o vezi pe glia joasă ;
Prin alte Sirte trec de-Alzerbe,* cea
Pe unde lotofagul neam trăia.

19
în golf scobit zăresc apoi Tunisul,
Cel străjuit din părţi de cîte-un munte,
Bogat, superb, întregii Libii visul,
Măreţ printre cetăţile mărunte.

Sicilia-i înfruntă-mării-abisul
Cu promontoriul Lilibeo-n frunte..,
Şi-aicea fata le-arătă paragina
Care s-a fost chemat, demult, Cartagina.

20
Cartagina, iveşti ruini vederii
Din viaţa care-a fost aici să fiarbă !
Se spulberă cetăţi şi pier imperii!
îngroapă fastul tot nisip şi iarbă !
Biet muritor, tu moartea vrei s-o sperii ?
Ambiţii sterpe şi trufie oarbă !
Trec de Bizerta * şi, în partea dreaptă,
Sardinia, departe, îi aşteaptă.

21
Văzură ţărmul vast unde numizii
Au rătăcit, păstori de felul lor.
Algerul, Bugia, * unde caizii
Au fost corsari ; Oranu *-l văd din zbor ;
Văd Tingitania* (hrănind avizii
Lei iuţi şi elefanţi rumegători);
Marocul, Fezul sînt aici regate * ;
Grenada-n nord primeşte valu-n spate.

22 *
Ci iată-i la strîmtoarea unde glia
De-Alcide despărţită-a fost, se zice...
Dar poate cataclismul şi stihia
îndepărtară crestele voinice,
Abilei asvîrlindu-i cerbicia
Spre sud, stînd Calpe-n nord s-o aridice.

Desparte ţări strîmtoarea cea îngustă !
Nimic, nimic, prin vremi, statornic nu stă !

23
De cînd plecaseră, a patra oară
Trecuse astrul porţi din răsărit;
Bătuseră drum lung (fără să pară)
Şi trupul nu ceruse port tihnit.
Strîmtoarea trec şi, iată-i, sînt povară
A oceanului nemărginit...
De-i vastă marea strînsă-n ţărmi, de-a rîndul,
Cum e oceanu-nconjurînd pămîntul ? !

24
Plutesc... Şi piere-n zări fertilul Gade * ;
Vecinele-i ostroave-n zări dispar...
Pămînturi, ţărmuri valul nu mai roade ;
E cerul lui, el cerului hotar;
Ubald grăi : — .,Răspunde-mi, de se cade,
O, doamnă, se va-nvrednici măcar,
Un muritor să treacă astă mare ?
Sînt oameni unde valu-n zări dispare ?"

25
Iar ea : — „Alcide, monştrii ucigînd
In Spania, pe plaiul libian, învinse
Europa dar nicicînd
Nu s-a încumetat spre ocean
Ci, universului fruntarii dînd,
A strîns prea tare spiritul uman ,
Ulise însă, nerăbdînd nici pravili,
Nevrînd a şti în faţa vrerii stăvili,

26
Neînfricat zburînd printre Coloane,
Răzbi în marea voastră, de dincoace ;
Dar, neştiind pluti pe oceane,
îl înghiţiră valuri fără pace ;
Despre destinul tristei salo goane
Voi nu ştiţi, căci pe fundul apei zace
Vrînd alţii zbor pe marea furioasă,
Pierit-au toţi, sau n-au venit acasă.

27
Oceanul ce-l brăzdaţi nu-l ştie nime ;
Ostroave-ascunde mii, cum şi regate.
Se află pe uscaturi omenime
Fecundă foarte, precum voi, în toate.
O, soarele sclipind în înălţime
Nimic să zămislească ? nu se poate !"
Ubaldo întrebă : — „Peste tumult
Ascunse lumi ce legi au şi ce cult ?"

28
Ea zise : — „Limbi şi rituri, obiceie,
Le au aceste naţii felurite :
Cinstită-i Terra, mamă a tot ce e,
Cinstiţi sînt monştrii, astrele-s cinstite ;
O, la ospeţe unii ştiu să deie
Mîncăruri şi de bunul simţ oprite * ;
Barbare obiceiuri sînt stăpîne
Şi culturi, peste Calpe, doar păgîne".

29

— „Deci domnul (zise cavalerul) care
Descinse să dea tuturor lumină,
Ascunse pentr-o parte-atît de mare
A globului — scînteia lui divină ?"
Răspunse fata : — „Arte fiecare
Va învăţa, şi legea ta creştină,
Căci nu în veci opri-va calea lungă
Creştinătatea pîn-la ei s-ajungă,

30
Coloanele lui Hercule nimic
Vor fi pentru acei ce ştiu să poată ;
Imperii fără nume, mări, prezic,
Vor fi ilustre printre voi odată ;
Un om ce teama n-o va şti un pic
Va-n conjura pe mare glia toată ;
Şi, soarelui rival, va să măsoare
Pămîntu-ntins cum face sfîntul Boare

31
Porni-va-ntii un muritor ligur
Să-nfrunte, dîrz, necunoscutul val;
Dezlănţuitul vînt şi norul sur,
Nesigurele-ntinderi fără mal,
Primejdii, temeri, tot ce-i greu şi dur,
Nu vor putea curajul lui naval
In graniţele strimte a-l închide,
Ce le-a hotărnicit cîndva Alcide.

32
Columb ! Pe valu-ndătinat să ţipe,
Spre noul pol ţi-o duce pînza dorul !

Chiar Faima cu ochi mii şi mii de-aripe
Cu greu putea-va să-ţi urmeze zborul,
Cînt lui Alcid şi Bacus să-nfiripe !
Te-arate doar pe tine — şi fiorul
Le va stîrni urmaşilor .memoria
Şi te-or slăvi poema şi istoria !"

33
Aşa grăi, cîrmind pe unda creaţă
Spre-apus şi către miazăzi puţin ;
Văzură soarele-asfinţind în faţă
Şi-n spate răsărind, de flăcări plin ;
Iar cînd născu o nouă dimineaţă
Cu aburii-aurorei de rubin,
Văzură-n dunga zării călătorii
Un munte sur, purtînd cunună norii.

34
Venind aproape, — a norilor hlamidă
Se risipi sub razele de foc.
Şi îl văzură-n chip de piramidă
In vîrf subţire, gros pe la mijloc,
Fumegător, cum cel ce să-l ucidă
Pe Encelad * n-a izbutit de loc.
El toată ziua fumegă din fire,
Iar noaptea prinde flăcări să înşire

35
Văd alte insule, văd culmi teşite
De mai puţin abrupţi ca-ntîiul munţi.
Acestea-s Insulele Fericite,
Cu numele de antici scris pe frunţi.

Atît de Ceruri se credeau iubite
De zămislea pămîntul, din rărunţi,
Nescormonit de plug, din flori şi muguri,
Ciorchini din cei mai dulci sub soare struguri.

36
Se zice că măslinul, nu, nicicînd,
Speranţa n-a-nselat, ce-i naşte floarea
Din munţi vezi apă vie murmurînd,
Din arbori mierea-şi picură licoarea
Cuptorul verii-l face rîul blînd
Şi arşiţa o domoleşte boarea.
Sînt Elizee Cimpuri renumite,
Sălaş faimos de umbre fericite.

37
Şi călăuza iar grăi : — „Aproape
De ţelul vostru am ajuns acum.
Vedeţi aceste insule pe ape ?
La voi le-ajunge faima oarecum ;
în soare rid, rodesc, însă încape
Minciună-n adevărul lor, duium."
Vorbind, şi acostează-n valul rece,
Pe-o insulă, curînd, din cele zece.

38
Ci Carol se rugă cu stăruinţă :
— „Tu, călăuza marei încercări,
Pe ostrov vreau să calc, de-i cu putinţa
Pe ţărmul ce nu-l ştiu, pe noi cărări,
Să văd ce cult cinstit e, ce credinţă,
S-ajung să spun, cîndva, în alte ţări,

Cit înţeleptul crede că-i cu rost,
Căci ce plăcut mi-o fi să zic : Am fost!”

39
Răspunse ca : — „E vrednică de tine
Dorinţa asta, însă ce pot eu,
Cînd mare voia proniei divine!
Secretu-i ţine ferecat, mereu ?
Nu-i-timpul copt şi nu ni se cuvine
Să facem noi ce nu vrea Dumnezeu.
Şi n-aveţi drept, pe ţărmurile voastre,
Să spuneţi taina-ntinderii albastre !

40
Doar mila Lui v-a dus pe valu-n danţ,
Neînfruntat de marinari dibaci,
Să rupeţi voi al lui Rinaldo lanţ,
Să-l duceţi printre vechii lui ortaci.
Atît ţi-ajungă ! Lacomi naviganţi
Nu fiţi ! în ciudă soartei vrei să-i faci ?”
Vorbind aşa, de insula, înalta,
Trecuseră şi-aveau în faţă alta.

41
Le-arată ea că toate se înşiră
Spre răsărit şi-apoi că marea-n şoapte
Egal le dispreună... Şi admiră
Atunci, cei doi, dintre ostroave, şapte,
Pe care case multe se resfiră...
Şi lanuri mari zăresc şi roade coapte.
Deşerte-s trei şi-n sîhle uriaşe
Şi -n munţi le dau jivinelor sălaşe.

42
E-un golf pe una dintre cele trei
Ce înspre mare două coame-alungă,
Acoperite peste tot cu stei
Strîngînd un port, tihnit şi calm, ca-n pungă.
Cu fruntea şi spinarea, cu temei,
înfruntă valu,-n port să nu ajungă.
Şi două stînci, ca două turnuri, semn
Le sînt navigatorilor şi-ndemn,

43
Şi moţăie aici tihnite unde
Şi-un codru stă priveliştea s-adumbre
O peşteră în codru se ascunde
Printre izvoare, iedere şi umbre.
Nicicînd vreun vas în apelezi afund
N-a fost silit cu ancora să umble
Şi, barca, iată, chiar în golfu-acela
Oprind-o, fata strinse-ndată vela,

44
Zicind : — „Priviţi înaltul edificiu
Tînjeşte-aici eroul vostru mare
în trîndăvie, voluptăţi şi viciu
Plăceri şi jocuri, care mai de care,
Veţi trece poarta de sub frontispiciu
Voi, mîine doar, la răsărit de soare.
Răbdaţi deci pîn-la ceas de auroră,
Căci e funestă orice altă oră.

45

Dar mai puteţi cit încă-i ziuă, voi,
Să-i şi ajungeţi muntelui la poale."
Ci, bun rămas luîndu-şi, amîndoi
Pe ţărm dorit şi pe uşoară cale
Se avîntară vajnicii eroi...
Puţin avea pînă să se prăvale
în valuri al lui Febus car de foc,
Cînd ei ajunseră ţintitul loc.

46
Peste prăpăstii apuca suişul
Spre unde se cerea în zori să treacă.
înzăpezit se-arată povîrnişul,
Cu flori printre zăpezi şi promoroacă,
Cu arbori nalţi, cu verde-n veci frunzişul;
Stau crini cu trandafirii să se-ntreacă,
în prospeţime peste-a gheţii coajă !
Ce preschimbată-i firea printr-o vrajă !

47
Cei doi popas fac la picior de plai
în loc hirsut, pustiu, cu umbre dese ;
Dar cînd izvorul soarelui bălai,
Cel veşnic, a se revărsa purcese,
— „Curaj!" ei îşi strigară... „Fuga, hai !"
înviorаţi mergeau, dar numai ce se
Ivi, de nu ştiu unde,-n drumul lor,
Tîrîş, un monstru înspăimîntător.

48
Tot legănînd un cap cu solzi de aur,
îi umflă gîtul furia grozavă.

Astupă drumul tot acel balaur,
Vărsînd pe gură flăcări şi otravă.
Se-ncolăceşte, de inele faur.
Sau şi-alungeşte-mbăloşata glavă ;
Dar, drumului oricît i-ar fi el paznic,
Cei doi dau iureş peste el, năprasnic.

49
Cu sabia vrea Carol să lovească
Dar strigă celălalt : — „Ce faci ? Ia seama!
Cu braţul şi cu-o armă pămîntească
Cutezi să dai în monstrul groaznic iama ?
Şi, şfichiuind din varga, nebunească,
Trezi în fiară-atît de tare teama,
încît luă-şi spre ascunzişuri valea
Şi slobodă lăsă spre munte calea.

50
Un leu apoi, cu ochii de jăratic,
Ţişni, voindu-şi-i îmbucătura,
Zbîrlindu-şi coama şi la dinţi sălbatic,
In cît prăpastia de mare gura.
Cu coada coastele-şi lovea, zănatic...
Ferocitatea i-o dădu de-a dura
Tot varga lor, de groază îngheţîndu-l,
Incat fugi de ei, mîncînd pămîntul.

51
Ei drumul îşi urmară tot mai iute,
Măcar că, iar, cu urlete-nteţite,
în haite, monştri cu mişcări hirsute,
Cu-nfaţişări de groază, felurite,

îi asaltau ; părea că fiare slute
Ce între Nil şi-Atlante sînt prăsite,
Ori în Hercinia şi în Hyrcania,*
Porneau să le împiedice strădania.

52
Dar toată luda monştrilor armată
Nu-i poate-mpiedica pe ei să meargă...
Minune ! Varga cînd o văd, îndată
Se spulberă, înspăimîntaţi de-o varga,
De şfichiuirea ei cădelniţată...
Ajung pe-a muntelui spinare largă
Şi alte piedici nu mai au în faţă
Decît urcuşul greu şi aspra gheaţă.

53
Dar cum învinseră zăpezi şi ger,
Răzbind şi cărăruile să-nfrunte,
Zăriră un senin şi dulce cer
Şi-un şes deschis, întins pe culmi de munte,
Tihnit, era văzduhului străjer,
îmbălsămat de mii de flori mărunte,
Şi nu-nteţeau, nu molcomeau o boare
Pe-ntinsul lui rotirile de soare.

54
Aici nici ger, nici arşiţi nu se simt ;
Nu-i cerul cînd noros şi cînd senin.
Un pur azur revarsă-n veci alint
Şi nici dogori nici geruri piept nu-i ţin.
Nicicînd răcoarea pomii nu-şi dezmint,
Nici florile parfumul dens şi plin...

Pe-un lac, palatu-Armidei este domn
Al munţilor şi-al mării fără somn.

55
Sleiţi de drumul lung acum cei doi
Ba merg domol, ba fac cîte-un popas
Pe cîmpul plin de flori şi ierburi moi...
Cînd, iată, dă de prin stîncime glas
Un pur izvor cu-mbelşugat şuvoi,
Ce cheamă arsa buză, frîntul pas,
Şi-apoi se-mparte-n mii şuviţe,-n goană,
Dînd florilor şi ierburilor hrană.

56
Şuvoaiele curînd se împreună
într-un canal cu flori pe maluri, mii...
îngînă-se cu frunzele-cunună,
Ce stau în arbori veşnic verzi şi vii;
Dar frumuseţile ce-n fund le-adună
Se văd prin unde-atît de străvezii !...
Pe maluri ierburi mătăsoase, proaspete.
Odihnei te îmbie să-i fii oaspete,

57
îşi zic : — „Aici e-al rîsului izvor !
E-aici izvorul relelor din lume !
Să fie ochiul nostru-veghetor
Şi piept să-i ţinem jindului, anume !"
Sirena-nşelătoare nu o vor
Cu cîntec dulce susurînd prin spume,
Ci merg pînă ce văd că se prefac
Şuvoaiele, alcătuind un lac.

58
Pe mal de lac c-o masă cu de toate
Şi două fete prea fermecătoare,
Lascive, doldora de voluptate,
Se zbenguie şi, care mai de care,
Ba se întrec spre-o ţintă să înoate,
Ba se stropesc cu apă-n faţă, tare,
Ba-n apă se scufundă deadreptul.
Apoi scoţindu-şi capul tot şi pieptul.

59
Aţîţă aspre inimi goliciunea...
Stau, le contemplă, ele-şi văd de joacă,
Dar una, iată, uită sfiiciunea :
Rotund se-arată sînu-i, bun să placă;
Din alabastru nenceput minunea
A izbutit grumazul ei să-l facă,
Iar unda străvezie-i slab voal
A ceea ce se mai străvede-n val.

60
Cum iese-a dimineţii stea din unde,
Strălucitoare şi de rouă plină,
Sau cum ţîşni din spumele fecunde
A dragostelor mamă la lumină,
Arată nimfa farmece rotunde
Şi de-aur păr răsfrînt în unda lină...
Pe ci zărindu-i doar acuma, cică,
îndată se făcu în apă mică.

61

Şi părul răsfirîndu-şi-l atunci
Din nodul ce-l ţinea mai adineauri,
Ea sînu-şi înveli în văluri lungi,
Ţesute-n mreaja părului de aur.
Păr fermecat! Tu vraja ta n-alungi,
De-alungi al farmecelor dulci tezaur.
Astfel, de păr şi val ascunsă toată,
Ea-i mulţumită dar şi ruşinată.

62
Rîzînd, pe chipul ei bujori răsar
Deodată rîsul înfrumuseţîndu-i
Şi rîsu-i înfrumuseţează iar
Bujorii care-au răsărit, la rîndu-i.
O, glasul ei cel mîngîios şi clar
I-ar fi vrăjit pe alţii, săgetîndu-i !
Grăi spre ei : — „Străini, cărora, Soarta,
Deschide-vă către plăcere poarta !

63
Aici e-al desfătării port... Aici
Necazurile trebuie să moară.
Plăceri aflaţi aici, ostaşi voinici,
Ca-n vîrsta de-aur de odinioară.
Lăsaţi la umbră armele şi nici
Nu v-amintiţi războiul... Pacea doară !
Căci de acum se cere-nverşunaţi,
Să-i fiţi numai Amorului soldaţi.

64
Vă fie patul ierbii cîmp de luptă !
Noi vă vom duce-acolo unde bravii

Sînt fermecaţi de cea din soare ruptă,
Ce fericiţi îşi face pururi sclavii...
Primiţi în cerc ce din plăceri se-nfrupta
Veţi fi... Şi-acum nu faceţi pe trîndavii,
Ci-ncepeţi prin a vă-mbăia în lac,
Şi vă-ntremaţi la masă, după plac."

65
Aşa vorbea... Cealaltă, prin priviri
Şi gesturi, întărea mereu c-aşa-e ;
Cum fata de păstor, la prăznuiri,
îşi mişcă pasu-n sunet de cimpoaie,
Ba mai domol, ba prins în iuţi rotiri...
Dar inimile aspre nu le-nmoaie
Chip prefăcut, dulci vorbele şi gluma,
Ci le aţîţă simţurile numa.

66
De cum îi răscolesc dorinţi abraşe
Armura-mbracă minţea pururi trează
Şi patima le-o nimiceşte-n faşe...
înfrînte, nimfele se ruşinează...
Iar cei doi, cît erau de drăgălaşe,
Nici bun rămas zicînd, înaintează
Către palat, şi ele iar, în undă,
Ca să-şi ascundă ciuda, se scufundă.

CINTUL XVI

1
Rotund palatul e... Spre miezul lui,
E-nchisă între ziduri o grădină
Cum mai bogată nu a fost şi nu-i...
întortocheate galerii se-mbină
în jurul ei, căci demoni fauri, şui,
De ciudăţenii o voiră plină.
Păzită de asemeni încîlceală,
Năuntru nu-i pătrunzi nici din greşeală.

2
Porţi sute, în ferecaturi de-argint,
De lume stau palatul să-l despartă.
Ţîţîni de aur de canat le prind...
Intrînd cei doi pe cea mai mare poartă,
Văd cizelate chipuri vii — şi simt
Că-nvinsă e materia de artă.
N-au chipurile grai, dar au şi grai,
în ochii tăi de crezi şi buni îi ai.

3*
Torcea, printre meonicele roabe,
Acel ce Terra ţine-o pe grumaz
Şi-a pus cu botul Hadesul pe labe...
Grozav făcea de el Amorul haz ! .
Lua în glumă Iola-n braţe slabe
Cumplite arme de erou viteaz
Şi, vrîndu-şi blana leului veşmînt,
Se-ncovoia frumosu-i trup plăpînd.

4*
Ci iată marea... Spumele cărunte

Din cîmpul ei cel de azur se-nfruptă ;
Şi arme scapără şi, frunte-n frunte,
Stau nave rînduite pentru luptă.
Cînd arde Leucatu-n flame crunte,
Aurărie parcă-n val e suptă...
Cu inzi şi egipteni şi-arabi
în gloată, Antonius pe-Auguslus vrea să-l bată.

5
Cicladele păreau că se avintă.
Din temelie smulse,-n încleştare !
Că munţi cu munţi înalţi se iau la trîntă
Corăbiile-s turnuri plutitoare !
Pluteşte cîte-o navă-n două frîntă
Şi zbor săgeţi si flăcări orbitoare...
Victoria spre unul nu înclina
Cînd, iată fuge barbara regină. *

6
Antoniu fuge !... Nu mai vrea domnia,
A lumii ?... Nu, nu fuge, ci se lasă
Tîrît de ea, dar ura şi mînia
Cu patimile pentru preafrumoasă
în sufletu-i se bat, cum şi mîndria
Cu ciuda pentru fuga ruşinoasă.
Fugind, priveşte ba al luptei rug,
Ba-nvinsele-i corăbii, care fug.

7
Apoi, printre-ale Nilului meandre,
Aşteaptă trist să-i vină ceasul morţii,
în braţele frumoasei copilandre,

Vrînd parcă să-şi mai îndulcească sortii
Cei cruzi într-un noian de clipe tandre...
Privelişti multe-i stau podoabe porţii,
Dar ochii ei şi-i smulg de pe argint,
Să intre în sucitul labirint.

8
Precum Meandru,*-n joc sucit, pieziş
Ba spre izvor se-avîntă, ba la vale,
Lovit fiindu-i valul in suiş
De valul ce spre mare se prăvale.—
Aşa, ba mai cruciş şi curmeziş,
Merg căile-n palat... Dar dreapta cale
Le-arată harta dată de moşneag,
Ce-i trece piedicilor peste prag.

9
Ieşind din aste încîlcite căi,
Grădina mîndră îţi iveşte-n faţă
Havuzuri mari cu ape în văpăi,
Un rîu, şi flori, şi arbori, şi verdeaţă,
Coline, peşteri şi umbroase văi...
Cu toate-odată ochiul ţi-l răsfaţă
Şi,-ascuns cum meşteşugu-n orice parte-i,
Mai mare-i preţul nevăzut al artei.

10
Sălbăticia şi orînduiala,
în locuri şi-n podoabe, par fireşti,
Căci Firea parcă-ar imita migala,
Jucîndu-se, a artei omeneşti.
Toţi arborii-şi supun Armidei fala

Şi-s veşnic înfloriţi prin vrăjile drăceşti
O fructă cînd căderea şi-o aşteaptă,
Răsare alta-n pomi, şi-ndată-i coaptă.

11
Pe-acelaşi trunchi, pe-acelaşi ram, cînd piere
Smochina coaptă, creşte crudu-i fruct,
Cum crude, după-nvăpăiate, mere...
Cu foc solar în vrejurile-i supt,
Şerpuitoarea viţă-n sus se cere,
Rodind ciorchini mustoşi, neîntrerupt,
Căci lîngă floare-i creşte agurida
Şi bobul rubiniu, cum vru Armida.

12
Stau păsări giugiulindu-se-n frunzar,
Umplînd văzduhul de lascivul son
Şi frunzele şi undele tresar,
Fiind al viersuirilor ison.
Tac păsările, — freamătu-i mai clar
Iar cintă, — e un stins şi dulce zvon.
Aeriene muzici (întîmplare-i
Sau artă ?) hangul ţin ciripitoarei.

13
Penet multicolor, de purpur ciocul,
Le are, dintre zburătoare, una,
Ce-n viers tînguitor îşi varsă focul,
Cu glas parcă de om, întotdeauna.
Ce dulci minuni îşi află-n guşa-i locul
Cînd triluirilor le pişcă struna !
Ascultă-i alte păsări, mute, cîntul

Şi susurul şi-l amuţeşte vîntul.

14
Cînta : — „Cînd işti in soare verzii muguri,
Ce fragedă eşti, roză, şi sfioasă !
De-al tău veşmînt îmbobocit te bucuri,
Cu cît eşti mai ascunsă, mai frumoasă 1
Dar cînd învoiţi împurpurate ruguri,
Curînd tînjeşti şi nu eşti arătoasă !
Nu eşti cum te doreau cîndva în plete
Atîţia tineri şi atîtea fete.

15
Junia — floarea vieţii pieritoare —
La fel, doar în răstimp de-o zi se pierde !
Aprilie, re-ntors cu ploi şi soare,
Nu-atoarce vîrsta fragedă şi verde !
Culegeţi roza, deci, în zori, cînd are
Senine frumuseţi să vă dezmierde !
Culege roza dragostei, iubind
Cît timp mai poţi să fii iubit cu jind !"

16
Tăcînd ea, ciripitori mea mută,
Dreptate dîndu-i, viersului dă ghes :
Mai des, mai des hulubii se sărută ;
De dragoste-ard jivinele mai des.
Stejarul, castul laur, pomi, o sută.
Şi mii de plante ce din glie ies,
Şi marea, şi pămîntul prind simţire
Topindu-se-n suspine de iubire.

17
Printre-ale melodiilor chemări,
Printre voluptuoasele ispite.
Cei doi îşi fac neabătuţi cărări
Şi-i lasă reci plăceri nebănuite...
Şi iată, prin frunzarul în răspăr,
Că văd... Ba nu !... Ba da ! — cum tolănite
Stau două trupuri : ea în iarba moale,
Cu fruntea el pe sînul dragei sale.

18
I-s sinii goi, e de dorinţă beată ;
Se joacă-n părul ei zefiri vioi
Şi o fierbinte rouă înstelată
Ii face mai frumoşi obrajii moi.
Ca raza-n unda rîului, curată,
Râd umezi ochii ei plăcerii noi...
Stau ochi în ochi şi ea-l primeşte, dulce,
Frumosul cap în poala ei să-şi culce.

19
în ochi cu sete cînd îi soarbe nurii,
Se mistuie Rinaldo, ca de pară.
I-i pîrjolită frăgezimea gurii
Şi pleoapa de săruturi ele fecioară...
Suspină el în poala dulcii hurii
Şi-atuncea parcă sufletul îi zboară,
Cu totul într-al ei să se resoarbă...
Cei doi privesc, ascunşi de pomi şi iarbă.

20
De şold i-atîrnă (stranie unealtă !)

Lui, un cristal curat şi sclipitor,
De dragoste doar bun şi nu de altă...
Rîd ochii ei, — ard ochii lui de dor
Şi văd, din mii de lucruri laolaltă,
Un lucru în oglindă ochii lor...
I-o pune-n faţă ea, el se priveşte,
Dar doar în ochii ei se oglindeşte.

21
Ea-i mîndră — că-i stăpînă ; el — că-i sclav
Pe ea se vede ea, el, toi pe ea.
Zicea el : — „Mai priveşte-mă, suav,
Cu ochi ce-s fericirea ta şi-a mea !
Oglindă-ţi este focul meu grozav
Cum mai adevărată n-ai afla...
Doar inima mi te răsfrînge toată,
în farmecele dulci şi-n nuri bogată !

22
O, crudo, dacă fugi de chipul meu,
Contemplă-ţi frumuseţea ta măcar.
Vei fi, nemulţumita mea, mereu
Spre tine-ntoarsă, mulţumită iar.
Oglinzii să răsfrîngă-i este greu
Un chip din paradis în strimt hotar...
Doar cerul nurii ar putea să-ţi prindă
Şi stelele, in vrednică oglindă !”

23
Armida rîde... Totuşi, cu migală,
în coade-şi împleteşte părul iară,
Lasciva rînduindu-i răvăşeală

în bucle peste care flori presară.
Ca smalţul pe-aurită poleială
Sînt-florile în părul de fecioară.
Pe crinii sinului ea roze poartă
Şi dichisit e vălul ei cu artă.

24
Mai mîndru nici păunul nu-şi înfoaie,
Cu fast, al cozii mari penet ochios ;
Cu purpură şi aur, după ploaie,
Nici Iris n-are arcul mai frumos !
Dar brîului, ce-o-ncinge şi la baie,
Cu mult i-s toate cele mai prejos.
O, cîte nu i-a strîns în ţesătură,
Dînd viaţă lucrurilor ce n-avură !

25
Gingaşa ciudă, dulcea mîngîiere,
Un „nu" şoptit, atrăgător, — suspine ;
O blîndă tihnă, lacrimi de plăcere
Şi galeşe priviri ; păreri de bine,
Surîsul şi-a săruturilor miere
Le-a strîns în trama ţesăturii fine
Şi le-a topit în plin de vrajă foc,
Făcîndu-şi brîu subţirelui mijloc. *

26
...Sfîrşind cu dichisitul, sărutîndu-l,
îşi ia acum Armida bun rămas,
Căci ziua la magie-i este gîndul
Şi-ascultă doar ocult, de taină glas.
El rămînea şi, ceasuri lungi, de-a rîndul,

Cum nu i se îngăduia un pas
Pe urmele-i să meargă sau aiurea,
Printre jivine colinda pădurea.

27
Cînd umbrele, prietene tăcerii,
Recheamă drăgăstosul furtişag,
Din nou se-aruncă-n braţele plăcerii,
Se mîngîie şi se iubesc cu drag...
Smulgîndu-se frumoasa mîngîierii,
Cum mai de seamă treburi o atrag,
Cei doi, dintr-un tufiş ieşind, îşi lasă
Vederii-mbrăcămintea lor pompoasă.

28
Cum roibul nărăvaş cărui mîndria
lzbînzilor prin arme i se fură,
Tinjeşte unde paşte herghelia
Şi-l moleşeşte-a dragostei căldură,-
Cînd sună iar de trîmbiţe cîmpia
Şi-l cheamă-a armelor zăngănitură,
Nechează, saltă, arde de nădejde
Că, sub stăpîn, va înfrunta primejde,

29
Rinaldo tot la fel, cu ochii dînd
De-armurile ce scăpărau in soare,
El, cel cumplit şi vajnic orişicînd,
Măcar că dulci beţii ameţitoare
I-au moleşit un timp şi trup şi gînd,
Renviorat, numaidecît tresare
Şi-atunci Ubald, precum avu povaţă,

Cel scut de diamant i-aduce-n faţă.

30
Privindu-se, se vede-aşa cum este ;
Se miră,-n fină lucrătură, cum
Il înveşmîntă straiele aceste
Si cum scăldat i-i părul de parfum
Cum spada, spada-i mîndră stau s-o-ncreste
Podoabe parcă femeieşti acum ;
Si-odată ce zorzoane o încarcă,
De fudulie-i bună numai, parcă !

31
Cum omul copleşit de somn de plumb
Isi vine după reverie-n fire,
La fel, văzîndu-şi chipu-n scutul scump,
Rinaldo nu îndură a-l privire ;
Ruşini, sfieli pe faţa lui irump
Si-n jos priveşte numai, cu mîhnire;
Sa nu se vadă. în viitoarea spumii
S-ar vrea-nghiţit, şi-n foc, şi-n rînza humii!

32
Grăi atunci Ubald : — „Război grozav
In Asia poartă Europa toată ;
Pe sirian meleag e orice brav
Adorator al lui Isus ! Tu, iată,
Peste hotarul lumii stai, trîndav,
Tu, cel cărui Berthold îţi este tată !
Robit femeii, nu-i ştii vremii mersul!
Nu-ti pasă că se mişcă Universul!

33
Virtutea ce sfîrşeală ţi-o destramă ?
Ce somn ? Te scoală ! Spre măreaţă fapta
Te cheamă tabăra, Bouillon te cheamă!
Fortuna şi izbînda te aşteaptă !
De-ai început lucrarea cea de seamă,
Să n-o sfîrşeşti, destinul nu mai rabdă !
De-a fost să zgudui tagma cea păgînă,
Cu spada pleac-o astăzi în ţarină !"

34*
Nehotărît şi mut, şi nemişcat
O clipă stă doar nobilul vlăstar ;
Dar cum ruşinea ciudei foc i-a dat,
îşi nalţă mîndra frunte, mîndru, iar
Peste-al ruşinii foc învăpăiat
Văpăi de alt soi în obraji i-apar
Şi sfîşie-a robiei lui însemne :
Podoabele deşarte şi nedemne.

35
In grabă, işi croieşte singur drum
Prin mult întortocheatul labirint ;
Străjerul crunt Armida-l vede cum
E mort în faţa porţii de argint :
Presimte că iubitu-i fuge-acum
Şi, vai, aceste temeri nu o mint !
Vedere crudă ! Iată-l cum se smulge
Cu iute pas din închisoarea dulce

36
Să strige vrea : — „Cum, singură mă laşi?”

Dar sugrumat i-i glasul de durere;
Durerea-şi taie-n inima-i făgaş
Si mai multă amărăciune cere ;
Plăcerea-i smulg din braţul pătimaş
Puteri cum n-are arta ei putere ;
In van încearcă iar să-l prindă-n mreajă,
Căci forţa-şi pierde tainica ei vrajă.

37
Profanele rostiri îndătinate,
De magele Thesaliei ştiute,
Ce pot opri rotaţii înstelate
Si umbre scot din hrube nevăzute,
Le ştie, dar prin ele nu mai poate
Sili acum Infernul s-o ajute.
Şi vrea să afle-atunci mai bună magă
Dacă nu este inima-i beteagă.

38
Uitînd de cinste, după el aleargă...
O, unde-i sînt izbînzile, mîndria ?
Candva, cu-un semn, oricît era de largă,
Lui Amor îi fura împărăţia ;
Tufiei frate-i sta dispreţul, parcă ;
Iubiţi voia, dar neiubindu-i şi ea !
Pe sine se iubea — şi-n ochii lor
Iubea de ea stîrnitul numai dor.

39
Şi fuge-acum, derîsă, părăsită,
După iubitul ei nepăsător ;
Comoara frumuseţii ei sporită

Şi-o vrea prin plâns şi graiul rugător.
Zăpezi, stîncimi nu ţin nici o clipită
în loc plăpândul ei frumos picior.
I-s strigătele soli ce-o iau nainte-i,
Dar pe fugari abia la ţărm mai prinde-i.

40
Nebună, strigă : — „Tu, ce laşi o parte
Din mine — şi cu tine alta-mi iei,
Redă-mi ce-mi iei, sau ia-mi ce-mi laşi, sau moarte
Ne dă amîndurora, dacă vrei !
Stai ! Stai ! Te-ajunga ruga mea departe !
Nunţi cer săruturi... Alteia femei
Le hărăzeşti... Te temi să mai rămîi ?
O, poţi fi surd la rugi, fugind întîi!"

41
Ubaid grăi atunci : — „Un bun rămas
Ea merită, slăvite senior.
I-s arme farmecul şi plânsul glas,
Dar cit ai fire de triumfător
Privind-o-n faţă-n acest ultim ceas
Şi-asupră-ţi ajungând izbînditor !
Astfel e simţu-nfrînt de judecată !
Prin luptă mintea ni-i purificată

42
Rinaldo stă... Trăgîndu-şi răsuflarea,
L-ajunge ea din urmă şi, plîngînd,
îndurerată, tristă, vrăjitoarea
E parcă mai frumoasă ca oricînd.
Privindu-l ţintă, mută. — indignarea

O ţine-aşa ? Sfiala ? Tristul gînd ?
El n-o priveşte sau i-aruncă numa
Priviri furişe, ruşinat acuma.

43
Cum cântăreţul iscusit, — nainte
Ca vocea-naltă să şi-o desfăşoare,
Cu dulci şi grave melodii deprinde
Urechea ce-o să-i deie ascultare, —
La fel ea,-n ciuda chinului fierbinte,
Nu-şi uită armele amăgitoare :
Suspină-ntîi, ca-n suflet de erou
Să-şi afle plîngerile ei ecou,

44
Dar strigă-apoi : — „Să n-aştepţi, suflet crud,
Rugări cum draga-i spune celui drag !
De silă ţi-i de amorul tău zălud,
Urîndu-mă, ascultă-mi !.... Pe-alt meleag
Duşmanii rugi duşmane cînd aud ,
Le-ascultă ades şi-n vremuri de harţag !
Poţi să m-asculţi, întregul tău dispreţ
Păstrîndu-ţi-l, de vrei cu orice preţ.

45
De mi urăşti, cu ura te desfată,
De-ţi pare dreaptă!... N-ascund că şi eu
Pe toţi creştinii i-am urît odată,
Cum şi pe tine te-am urît, mereu !
Pagină m-am născut şi-s învăţată
In fel şi chip să-mi frîng duşmanul meu.
Te-am prigonit şi-ntemniţat, anume,

în loc pustiu de lupte şi de lume.

46
Mai află, şi mai păgubit să fii,
Şi ura ta să crească mai grozavă,
Ca-n mreajă eu te-am prins prin viclenii !
O, vinovate mîngîieri de sclavă
Şi ticăloase prefăcătorii !
Intîiul rod din inima suavă
Să-l dai unui tiran, cînd tu pe mulţi
îndrăgostiţi n-ai vrut nici să-i asculţi !

47
Aceasta de-i înşelăciunea mea,
Şi dacă este ea de neiertat,
Sălaşul care te-a vrăjit cîndva
Pentru aceasta dacă l-ai lăsat, —
Treci mări ! Te-avîntă-n orice luptă grea !
Credinţa nimiceşte-mi-o, turbat !
Credinţa mea, zic ? Crudule, sub stele,
Doar tu eşti idolul vieţii mele !

48
Ingăduie-mi atît : să te urmez !
Chiar pentru-un duşman e puţin ce-ţi cer !
Pe hoţ uitîndu-şi prada, cînd îl vezi ?
Ori robii-nvingătorul cavaler ?
Că-s prada ta ai tăi să aibă crez,
O laudă mai mult să ai sub cer.
In rîs de te-am luat, luată-n rîs
Şi sclava ta să vadă toţi că îs.

49
Să mai păstrez ? Dar pentru cine, oare,
Lung păr de aur, ţie hărăzit ?
îl voi tăia, o sclavă oarecare
Să fiu, de însăşi sclavă m-am voit!
Te voi urma-n a luptelor viitoare,
Prin hoardele vrăjmaşului zărghit.
Putere sa-ti port lancea — şi curaj
Destul am, să-ţi ţin roibul nărăvaş !

50
Ţi-oi fi, cum vrei, mereu, scutar sau scut;
Cu viaţa-mi pavăză ţi-oi sta, mereu;
La tine n-o să-ajungă fierul crud,
Decît trecînd întîi prin sînul meu !
Ce barbar te-ar lovi, cînd, la-nceput,
Ar trebui să fiu lovită eu ?
N-ar vrea dispreţuita-mi frumuseţe
în locul răzbunării să-l răsfeţe ?

51
Mă laud iar, cînd frumuseţea-mi, vai,
O clipă să te-nduplece nu poate !" ...
De lacrimi ca izvoarele pe plai
Aici i-s plîngerile sugrumate ;
De mînă i se-agaţă şi de strai,
Umilă, însă el nu vrea, se zbate
Şi-i scapă... Lacrima nu-şi află drum,
Nici dragostea spre inima-i, acum.

52
Cind judecata inima-i îngheaţă.

Amorul vechi n-o poale-aprinde iară
Dar mila lui, iubirii pururi soaţă.
Sfielnică se-ndreaptă spre fecioară ;
îl tulbură atît încît pe faţă
Greu ţine lacrima să nu-i răsară
Şi roabă el simţirea dulce-şi face
Şi îşi ascunde-a inimii nepace.

53
Răspunde-apoi : — ,.Mă copleşeşte foarte
Durerea ta şi, de-aş putea,aş stinge
Cumplitul foc ce inima ţi-o arde !
Dispreţul ? Ura ? Nu mă vor atinge !
Să mă răzbun ? — Nu m-ai jignit de moarte
Duşmană nu-mi eşti ! Roabă, — nu ! A-nvinge
Prea mult ai vrui şi-n ură cum şi-n dragoste.
Acest păcat îţi este numai pacoste.

54
Sfat omeneşti greşeli : Cum eşti femeie,
Credinţa ta şi vîrsta ţi le iartă ;
Osîndă nu vrea inima-mi să-ţi deie
Cînd cer şi eu către iertare poartă !
Voi şti o scumpă amintire ce e
La rău sau bine hărăzit de Soartă.
Ţi-oi fi eu cavaler, pe cît putinţa
Mi-or da onoarea, lupta şi credinţa.

55
O, să ne punem capăt rătăcirii !
Să ne-ngropăm ruşinea mare toată
La capul lumii, la hotarul firii !

Această faptă fie-mi doar uitată
Din cîte-mi vor şti harul împlinirii
în Europa şi-Asia, vreodată !
Nu-ţi nemuri prin mari ruşini nobleţea,
Nici stirpea ta, precum nici frumuseţea.

56
Rămîi cu bine... Călăuza mea
Se-mpotriveşte să-mi urmezi prin lume !
Tu cată-ţi fericirea altcumva,
Lăsînd înţelepciunea să te-ndrume !"
...Ea turburată foarte-l asculta
Şi, cum mînia sta să o sugrume,
în pieptu-i zăvorită multă vreme,
Un iad vărsă spre dînsul, de blesteme :

57
— „Nu eşti vlăstar al sîngelui de
Este ! Na Sofia frumoasă ţi-a fost maica!
In val turbat, in Caucaz, pe creste
Născut ai fost !... Te-a alăptat tigroaica
Hircană !... Inima de piatră-ţi este?
Nici drum unui suspin nu poţi să dai ca
Să-mi îndulceşti durerea ?...Te-ai schimbat,
O Lacrimă de nu verşi, întristat ?

58
Ce să-ţi mai spun ? Ce să-ţi aduc aminte ?
Eşti cavalerul meu — şi fugi departe ?
I-auzi ! învingătorul! Doamne sfinte !
Mă iartă că l-am fost jignit de moarte !
Zău, uite ce mai Xenocrat * cuminte !

Ce judecăţi despre-a iubirii soarte !
Voi, zei, cum de-i răbdaţi trufia, oare,
Cînd vă trăzniţi şi temple, şi altare ?!

59
Te du ! S-ai pace cîtă-mi laşi tu mie!
Te du, hain şi crud, pe drumul tău!
Duh, umbră, nouă Furie,-n vecie,
Cu şerpi şi torţe te-oi urma şi-n hău !
Ca dragostea-mi de-ncinsă va să fie
Turbarea mea — şi n-o să-mi pară rău !
Iar dacă-n luptă fi-va să ajungi,
Iertat de val şi stînci cu colţi prelungi, —

60
Cînd, printre morţi, strivit, vei zace-n sînge,
Tu chinu-mi vei plăti, războinic crud !
Suspinul cel din urmă cînd te-o frînge,
Mă vei striga şi poate-am să te-aud ! ...
Durerea ultimul cuvînt i-l stinge.
Ca moartă cade, cu tot trupul ud
De reci sudori... Pe chipu-i tras, livid,
Luminii zilei ochii i se-nchid.

61
Da, ţi se-nchid, Armida... Prea zgîrcită,
Tăria n-a vrut cazna să-ţi aline.
Deschide-i, tînără nefericită,
Să-l vezi pe el cum plînge cu suspine !
O, cît ţi-ar fi durerea îndulcită,
Plîngînd amar văzîndu-l lîngă tine !
N-ai crede, bun rămasul lui, copilă,

Că fost-a duioşie doar, şi milă !

62
Rinaldo ce să facă ? Pe nisip
S-o lase-aşa, nici vie şi nici moartă ?
Curienia şi mila-n fel şi chip
îl ţin... Al datoriei glas nu-l iartă !
...Şi pleacă.. I-au răsfrint zefiri pe chip
Tot părul celei ce pe unde-i poartă.
Spre ţărm i-s ochii ţintă, dar dispare
Şi ţărmul cînd se-avîntă-n zbor pe mare.

63
...Domneau, cînd îşi veni Armida-n fire,
In jurul ei pustiul şi tăcerea.
Şi iarăşi se jeli : — „în nesimţire
Lâsîndu-mă, să plece-avu puterea ?
Cînd eu ameninţată-s de nefire
O clipă n-a-ndurat întîrzierea ?
Şi-l plîng ! Şi-l mai iubesc ! Şi stau pe ţărm.
Prin răzbunare negîndind să-l sfărm !

64
La ce bun plînsul ? Arme nu am,alte?
L-oi dibui pe-acest ingrat cîinos
Chiar în abis şi-n slăvile înalte !
îl văd !... L-am prins şi inima i-am scos !...
Şi spinzur mădularele lui calde,
Să aibă pildă orice nemilos !
E crud ? Mai crud ca mine n-o să fie !
Dar unde sînt ?... Ce tot vorbesc ?... Vai ţie,

65
Nefericito ! Era bine, crudă.
Cit îl ţineai captiv, cu el să fii !
Te-ncinge astăzi prea tîrzie ciudă,
Se-aprind în tine prea tîrzii mînii !
Prin dibăcie, frumuseţe, trudă,
Dorinţa, totuşi, mi se va-mplini !
Dispreţuită frumuseţea mea,
Tot ea se cere a mă răzbuna !

66
Acel ce capu-i mîrşav reteza-va,
Plătit va fi cu farmecul în pîrg !
Amanţi faimoşi ! Apăsătoare-i slava,
Dar e cinstit îngrozitorul tîrg !
Va fi averea mea şi mîna sclava
Acelui care-mi va urma cu sîrg !
Nemeritînd asemeni plată, nurii
Mi-ar fi un dar zadarnic al naturii !

67
O, cit urăsc nefericitul har
De-a fi născută, vie şi regină !
Nădejde-mi este răzbunarea doar
Şi-s prin dulceaţa ei de viaţă plină ...
Aşa vorbind, întretăiat, amar,
Pierind, într-una gîndu-şi învenina,
Cum o arată părul răvăşit,
Obrajii-n foc şi ochiul rătăcit.

68
Strigîndu-i din palat, cu glas obraznic,

Pe toţi trei sute zeii din Infern, —
Păleşte astrul veşnic, bolţii paznic,
Şi nori întunecaţi pe cer se-aştern ;
Sînt munţii zguduiţi de vînt năprasnic
Şi duhuri infernale se discern
Lătrînd, urlînd, şi şuierînd, în tropot...
Iar hăul numai muget e, şi clocot.

69
Mai negre decit noaptea umbre pică ;
Un licăr printre ele nu-ntrevezi ;
Şi fulgerele bezna grea despică ;
Se-arată raze pale, tot mai des,
Greu, greu se descîlceşte-a umbrei chică.
Şi toate cele la lumină ies,
Dar din palat nici urmă nu se-arată
De nici nu poţi să spui c-a fost vreodată.

70
Sub soare şi sub vînt cum se destramă
Imenşii nori, cei albi şi trecători, —
Cum se destramă năluciri ce-l cheamă
Pe bolnav spre delir adeseori, —
Se spulberă palatul şi pe coamă
Rămîn doar stei, pustiuri şi orori.
Iar ea, gătit fiind rădvanul ei.
Zbură în slavă, ca de obicei.

71
Prin nori şi prin vîrtejuri sunătoare,
Trecîndu-i altui pol de gheaţă cercul,
Văzînd tărîm ce-ascunde noi popoare,

Ţîşni prin nalte porţile lui Hercul,
Nevrînd a şti hesperice hotare
Sau ţărmul maur, care valuri ştergu-l.
Astfel zbură, dar numai peste mări,
Iar Siria cînd se ivi în zări,

72
Damascul ocolind (iubita tară
Nevrînd să-şi vadă), de castel aproape
Curînd frumosul ei rădvan coboară
Pe sterp meleag, înconjurat de ape ;
Aice se retrage-ntr-o cămară,
De robi şi doamne căutînd să scape,
Cu gîndurile-i pururi fără pace...
Şi iar ruşinea-n ură şi-o preface,

73
Zicînd : — „Unde-al Egiptului monarc
Adună oşti m-oi duce şi, îndată,
Voi şti pe toţi de ură să-i încarc,
Dibace,-n mii de chipuri preschimbată
Purta-voi spadă, suliţă şi are
Şi, roabă celor mai viteji din ceată,
Voi lepăda ruşine şi onoare,
Spre a mă sătura de răzbunare.

74
Nu-mi cate unchiul vină !... Nu el, oare.
Un nestatornic suflet de femeie
L-a îndemnat spre unde treabă n-are ?
Prin sfaturile ce-a fost el să-mi deie,
Cutezătoare şi rătăcitoare,

De-o vreme nu mai ştiu ruşinea ce e.
Asupra lui să cadă-ntreaga pacoste
A ruşinoasei răzbunări şi dragoste !"

75
Acestfel hotărînd, pe loc adună
Sculări şi jupîniţe, paji şi roabe,
Pe trupul ei vrăjit un fast să pună
De straie fără seamăn şi podoabe..
...Şi merse şi pe soare, şi pe lună,
Pînă văzu pămînturile-arabe
Şi Gaza, unde egipteanul rigă
Noian de oşti mereu la luptă strigă.

CINTUL XVII

1
Pe drumul spre Peluza *, la hotarul
Iudeii — şi privind al mării chip,
Stă Gaza cărei i-i vecin pojarul
Imensei solitudini de nisip,
Ce-l mişcă vîntul, dunelor hăitarul.
Cum mişcă-Austrul valu-n fel şi chip,
încît cu greu îşi află călătorul
Scăpare de nisipul, mişcătorul.

2*

Cu mult în urmă turcilor luată,
Ea-i regelui Egiptului hotar
Căci ajutîndu-l, mai apropiată,
Să-şi împlinească planul temerar,
Şi-a părăsit palatul, curtea toată
Din Memphis strămutînd-o — şi viespar
De oşti strînsese-aici din felurite
Provincii prin Egipet risipite.

3
O, muza mea, adu-mi aminte starea
Acestora de de demult ţinuturi...
Ce arme-i urmau regelui chemarea,
Ce sclavi, prieteni, dintru începuturi,
Cîad, de din sud în răsărit turbarea
Iscă în regi, s-adune mii de scuturi !
Doar tu poţi şti cîţi regi urnea, anume
Cu oşti din jumătatea lui de lume.

4*
...în contra Greciei Egiptul cînd
Se răzvrătise, şi-şi schimbă credinţa,
Un brav descins clin Mahomet, curînd
Tron vechi a uzurpa avu putinţa.
Calif numit, urmaşii lui, pe rînd,
Păstrară-i sceptrul, nume, năzuinţa,
Cum Faraonii, Ptolemeii, veacuri
Domnind pe ale Nilului meleaguri.

5
Trecură anii întărindu-i statul,
Peste-Asia, Libia purtîndu-i stema,

Spre malul Siriei, în val scăldatul,
Apoi din Marinară pînă-n Cyrena
Si pînă unde curge Eufratul
Şi dincolo, departe de Syena,
Mergînd de-a lungul fluviului Nil
Pînă-n pustiul vast şi nefertil.

6
Arabiei parfumate-i ţine cheea
în dreapta — precum mării-n partea stingă
Se-ntinde dincolo de Eritreea*
Unde-Astrul prinde iar puteri să strîngă...
Prin sine plin de vlagă-n vremea-aceea,
Puterea noul rege creşte-i încă...
Din os de rege, el, monarh destoinic,
E totodată nentrecut războinic.

7
Cu turcii războindu-se-n tot locul
Şi perşii — le-a slăbit mereu puterea
Şi îl făcea mai mare nenorocul
Decît izbînda, întărindu-i vrerea.
Bătrîn azi, nendurîndu-i luptei focul,
Lăsîndu-şi spada, are mîngîierea
Că n-a uitat ştiinţa luptei şi că
Ambiţii vechi în el se aridică.

8
Mai luptă el prin slujitorii lui
In cuget şi-n cuvinte-i plin de vlaga,
încît povara monarhiei nu-i
în stare, nici cărunt, în jos să-l tragă.

I-aduc cinstire indieni destui,
Cutremurată-i Africa întreagă,
Plăteşte-i India-n arginţi tribut,
Soldaţi dă-i Africa, dintru-nceput.

9
Atîta-i de puternic cel ce-aci da
Porunci noian de oşti să se adune
Cînd scormoni în sufletu-i obida
Că se întind creştinii pîn-la dune...
La ceasul de paradă şi Armida
În Gaza iată că piciorul pune,
Ca să privească, pe-o cîmpie mare,
A oştilor în şiruri defilare.

10
Sub baldachin de-argint, majestuos,
Pe tron cu-o sută trepte de ivorii,
Doar aur, purpură călcînd pe jos,
îşi aştepta monarhul luptătorii...
Era barbarul lui veşmînt pompos,
Strîngînd în el tot fastul aurorii;
Părea turbanu-i, faşă peste faşă,
O nouă diademă uriaşă.

11
Cu sceptru-n mînă, barba albă-l face
Mai aspru şi mai vrednic de cinstire ;
In ochi bătrîni e-o tînără nepace ;
A ţării şi a vîrstei lui mărire
Ajung cu-nfăţişarea-i să se-mpace ;
Apelles, Fidias a-l nemurire

Pe Joe-aşa răzbit-au să se-ncumete...
Dar Joe cînd dezlănţuieşte tunete.

12
îi stau alături doi satrapi de vază
Sigiliul poartă unul, spada altul,
întîiul are taine mari în pază.
Mai mare peste oşti e celălaltul.
Civile treburi cel dintîi veghează
Aşa cum cere rangul lui, înaltul;
Cellalt pedepse dă şi dă osîndă
Şi duce armiile la izbîndă.

13
Stă la piciorul tronului o gardă
De numeroşi circazieni lănceri.
încovoiate săbii ce nu iartă
La şold au, peste zalele de fier.
De sus monarhul ochii vii şi-i poartă
Spre trupele ce număr n-au, sever...
Iar lîngă tron cînd ele stau să vină,
Şi capul pleacă, şi drapelu-nclină.

14
Trec egiptenii-ntîi, cu patru capi,
Doi din Egiptul cel de Sus şi doi
Din cel de Jos, pe care-a fost să-l sapi
Tu, Nil fecund, cu-al apelor şuvoi,
Căci, stînd cu mîl pămîntul să-l adapi,
El s-a-ntărit în mare mai apoi...
O, cîte ai pămînturi, tu, fertile,
Pe unde au plutit cîndva flotile !

15
Din şesul Alexandriei bogate
E-ntîiul escadron, din ţărmuri vaste
Ce spre apus se-ntind, de val udate.
Căci cresc din valuri africane coaste :
Mai mult prin geniu ca putere poate
Să-i ducă-n luptă-Araspe, cap de oaste.
Dibaci, viclean, el ştie-n luptă tot
Şi-alţi mauri să-l întreacă nici că pot.

16
Din poarta Aurorei vin mereu
Mulţimi de asiatice noroade...
Prin titluri le stă-n frunte Aronteu,
Căci nu-i vestit prin mari ciocniri de spade
(Nu i-au stricat trompete somnul greu
Şi grea armură n-a ajuns a-l roade.
Ambiţii însă mari, neaşteptate,
L-au smuls din trîndăvii şi voluptate.

17
Cei ce urmează escadron nu par
Ci roi de oaste peste ţărm şi şes,
încît Egiptul, din avut grînar,
Greu pare-n stare a-i hrăni, ades.
Vin totuşi doar dintr-un oraş viespar
Ce mii de cetăţeni a fost cules :
Campson neostăşeasca oaste-nşir-o,
Cu arme nedeprinsă, din Cairo.

18

Vin cei care adună grîna coaptă
De la Cairo pînă unde-şi are
Fecundul Nil a doua cataractă.
Gazel stă-n fruntea lor şi fiecare
Doar are şi spadă poartă-n mina dreaptă,
Nevrînd nici coif, nici zale lucitoare.
In strai bogat, doar jindul după pradă
Nu groază poate ochiu-n ei să vadă.

19
Sub Alarcon, goi, fără arme-aproape
Barcanii vin, dedaţi cu tîlhăria,
Prin ea-ndurînd pustiul fără ape.
In Tripoli, Sumara,-şi au domnia
Doi regi ce vor cu faimă să se-ndoapa
In urma lor — ci ei nu ştiu hoţia,
Nici dîrz nu ştiu să lupte ; harţa însă
Le-arată dibăcia-n braţe strînsă.

20
Culţivatorii-Arabiei Pietroase
Şi-ai celei Fericite sînt pe drum ;
Ei nu ştiu veri cu arşiţi, ierni geroase,
De-i drept ce spune faima şi acum.
Aice nasc parfumuri tămîioase
Şi vezi nemuritoarea Fenix cum
Renaşte între florile ce-i sînt
Cînd naşte — leagăn, şi murind — mormînt.

21
Au mai sărac ca egiptenii strai
Dar arme au la fel, şi le ştiu rostul.

Vin alţi arabi în nesfîrşit alai,
Ce-nvaţă hoinăreala pe de-a rostul;
în veci rătăcitori, pe iuţii cai
îşi duc cetăţile şi adăpostul...
Au plete negre, negricioşi sînt ei,
Şi au staturi şi glasuri de femei.

22
Lungi trestii indice cu vîrf de fier
Li-s arme... Caii lor, mîncînd pămîntul,
Purtaţi parcă de iuţi vîrtejuri pier,
De poate fi ca ei de iute vîntul.
Pe Syfax cei dinţii în frunte-l cer,
în cap pe Aladin ceilalţi avîndu-l,
Iar cel de-ai treilea pîlc pe Albrazar,
Nu cavaler, ci ucigaş tîlhar.

23
Vin ostile chemate din ostroave
De marea cea Arabică scăldate...
(Cuibar de perle, zic străvechi isnoave)..
Indeamnă-i Agricalte a se bate.
Cu ei vin hoarde negre şi hulpave,
Din stingă Eritreii * adunate,
Ce pe Osmid ştiut-au prinţ alege,
Fără credinţă om şi fără lege.

24
Vin etiopieni din Meroe,
Ostov din Astrabora către Nil,
Care închide între graniţe
Trei ţări, un cult păgîn şi-un cult umil.

E Assimir sectant, sectant Cannar e
Şi-s capi de oaste în războiul vil,
Califului vasali... Al treilea rigă,
Lui Isus credincios, război nu strigă.

25
Şi-arată alţi doi regi supus turban...
Au arcuri şi săgeţi ostaşii lor.
Ci unul este în Ormuz sultan,
Pământ în Golful Persic roditor.
E celălalt sultan în Boecan,
Ostrov cînd vine fluxul suitor,
Dar cînd se trage fluxul, călătorul
Spre ostrov poate trece cu piciorul.

26
O, Altamor, nici scumpa ta nevastă
Nu te-a putut opri, cu braţe moi.
A blestemat voinţa ta nefastă
Si blondul păr şi-a smuls, plîngînd, apoi
Strigînd :— „Au chipul mării ce te-adastă
Spre chipu-mi nu te-ndeamnă înapoi ?
Povară-n braţ ţi-s armele mai dulci
Ca pruncul tău, ce vrea cu-alint să-l culci?”

27
E rege-n Samar când, dar diadema
E tot ce-n el străluce mai puţin ;
Războiului ştiindu-i stratagema
E de curaj şi forţă-atît de plin,
Incit mi-o spune de pe-cum poema
Că fi-va crunt prăpăd pentru creştin.

Soldaţii lui au săbii, cuirasă
Şi la oblîncul şelei ghioagă groasă.

28
Din India aduce-Adraste cete
Crescute-n poarta Aurorii, ele.
Un şarpe verde şi cu negre pete
I-a dat, drept cuirasă, groasa piele.
Un elefant enorm şi cu încete
Mişcări, ca roibul poartă-l, cu-arme grele,
E domn el al noroadelor trăind
De veacuri între Gange şi-ntre Ind.

29
E escadronul următor elita
Regalei oşti, alcătuit clin cei
Căror onoruri regele-mpărţit-a,
Să-i fie scut în ani tihniţi sau grei.
Pe unde trec, teroarea li-i suita ;
Cai învăţaţi şi viguroşi au ei;
In strai de purpur, aur şi oţel,
Fac cerul să sclipească-n chip şi fel.

30
Vine-Alarcon cel crud ; vine-Odemar
Ce aspră disciplină oştii-mparte.
Vin Idraort şi Rimedon, barbar
Dispreţuind şi muritori şi moarte.
Tigraţi, Rapold apoi, temut corsar,
Teroarea mărilor în altă parte.
Ormond şi Marlabust, zis într-altfel
Arabicul, c-a-nfrînt arabi rebeli.

31
Brimarte de cetăţi nimicitorul,
De cai îmblînzitorul Suifante,
Orind şi Pirga, şi-Arimon dau zorul
Şi-n luptă iscusitu-Aridamante.
Şi Tisafern, ca Marte trăznitorul,
Neegalat în încleştări gigante,
Pe jos, călare, duşmanii să-şi radă
Ştiind, precum prin lance, şi prin spadă.

32
Ci un armean dedat cu Mohamet
Conduce escadronul de elită.
Clemente (Emiren azi prin profet),
Califu-ncredere neţărmurită
I-arată, mai dibaci şi mai şiret
Fiind ca toţi din oastea amintită.
E mare căpitan, grozav războinic,
Prudent şi temerar, cum şi destoinic.

33
Purtînd pe umăr tolba, arcu-n mînă,
Cu suflecată rochia, la urmă,
în car magnific, demn de-aşa stăpînă.
Armida şirul defilării curmă.
Aprins e chipu-i dulce, ca de zînă,
De ciuda care-n inimă îi scurmă...
Se-arată mîndră, amenințătoare,
Dar are farmec şi-n amenințare

34

Şi are-un car ca zeul albei zile,
Strălucitor de aur şi rubine.
O sută paji, o sută de copile,
Cu tolbe-n juru-i cată a se ţine.
Licornilor de nea, cei patru, şti-le
Struni-nfocarea vizitiul, bine,
Sînt iuţi şi ageri... Strîns în jurul lor
E cîrdul pajilor şi-al fetelor.

35
Cu Aradin în cap, urmează-i trupă
Năimită-n Siria de Idraot...
Şi precum Fenix zburătoarea, după
Renaştere, arată-n slăvi cum pot
Culori schimbînde-n pene să-i irupă,
Cu aur sclipitor pe gîtul tot,
Cum şi-n coroană, oşti de zburătoare
Uimind sub etiopianul soare, —

36
Aşa venea Armida, minunată
Prin mîndru-i fel de-a fi şi prin veşminte.
Nu-i inimă de piatră să n-o poată
Aprinde ea de dragoste fierbinte.
Eroi cîţi, naţii cîte, şi-ncruntată
Vrăjeşte ea cînd trece înainte !
Cîţi n-ar vrăji atuncea în clipita
Cînd ochii-i rîd senin, şi-n ei ispita ?

37
Trecînd ca, rege peste zeci de regi,
Pe Emiren la el califu-l cheamă

Voindu-l cap al oastei lui întregi;
El, prevestit de noul rang de seamă,
Precum un demn strateg peste strategi
Sui spre tron... Şi, iată, se destramă
In două garda de circazieni,
Să-i facă loc spre tron lui Emiren.

38
Cu moi genunchi sui, cu cap plecat
Cu dreapta-n dreptul inimii adusă...
Şi-l agrăi califul : — „Brav bărbat,
Ia sceptrul, fie-ţi oastea mea supusă.
Pe-un rege scapă-l, ce tribut mi-a dat;
Creştinii afle ura mea nespusă.
Mergi, vezi, învinge ! Treci-i crud prin fier
Chiar şi răniţi, pînă-i vedea că pier !”

39
Răspunse Emiren, luînd însemnul
Cel mîndru al conducerii supreme :
— „Dia braţul tău nenfrînt primindu-l semnul.
De marile-ncleştări eu nu m-oi teme...
Zbor... Sub egida ta mi-i sfînt îndemnul
Şi-ai Asiei pângăritori vor geme !
Şi dacă n-o s-am de izbîndă partea,
M-aşteaptă, dezonoarea nu ! Doar moartea !

40
Dacă destinul crud cu mari năpaste
Ne-ameninţă (cum nu cred), se prăvale
Asupră-mi toate relele nefaste !
Izbînda fie rostul oastei tale !

Şi moartea mea, a unui cap de oaste,
Triumf va fi, nu-ndoliată jale !"
Aşa grăind, urale-n cîmp răsună
Cu barbara fanfară dimpreună.

41
Şi prin acest tumult de aclamaţii
Spre cort califul pasul fu să-şi poarte...
Pofti la masă-apoi pe-ncoronaţii
Supuşi, el stînd la masă mai aparte.
Şi, nepărtinitor cu-atîtea naţii,
Ii lăudă pe toţi, hrănindu-i foarte ; ...
In toi de chef şi jocuri crede-Armida
Că s-ar cădea a-şi revărsa obida.

42
Ci mesele sînt strînse... Ea, văzînd
Că-s toţi asupra ei cu ochii ţintă,
Că s-a prelins în inimă şi-n gînd
Veninul ei ce-i roade şi-i alintă,
Grăi către calif, neajungînd
Plecatul cap mîndria să-i dezmintă,
înfăţişarea, gestul vrînd să-i fie,
Pe cît se poate, numai măreţie.

43
— „Mărite, nici credinţa mea nu doarme,
Nu doarme-n mine dragostea de ţară ;
Au e nedemn reginele să sfarme
Duşmanii-n fruntea oastei, bunăoară ?
Cuvine-se un braţ regesc şi arme
Să poarte, cum şi-a sceptrului povară.

Iar braţul meu nu-i trîndav, nu se frînge :
Lovesc cumplit şi isc din rană sînge !

44
Să nu crezi, Doamne, că întîi acum
Mă cheamă gloria la luptă grea :
De mult le stau creştinilor în drum
Eu, apărînd împărăţia ta.
Cunoşti, sau poţi să-ţi aminteşti, oricum,
Izbînzi ce-ai dobîndit prin mina mea :
Stii bine că i-am prins pe mulţi din ducii
Viteji ce poartă sus drapelul crucii !

45
în lanţ ţi-i trimiteam, mărit calif,
Drept dar bogat, şi-ar fi gemut o viaţă,
In bezna unei temniţe captivi
Şi-ai fi făcut mai lesne luptei faţă,
Despre izbîndă dînd hatişerif,
De nu avea Rinaldo mină hoaţă,
Scăpîndu-i, după ce-i făcuse una,
Pe toţi ai mei războinici, cu ţărîna.

46
Il ştiţi cu toţii că-i temut, căci multe
Isprăvi îi poartă faima, cîtu-i zarea ;
Cumplit a fost cinci va să mă insulte
Şi nu-mi spălă ruşinea răzbunarea.
Obidei răzbunarea să-i asculte
Voind, mă cheamă-n luptă-nflăcărarea.
Jignirea mea voi spune-o altă dată...
Acum mă vreau atîta : răzbunată !

47
Şi mă voi răzbuna, că-n vînt nu pier
Săgeţi de a dreptăţii mînă trase,
Ci-n ţintă le îndreaptă sfîntul cer !
Dar dacă, printre braţele vînjoase,
Ai unul să-mi aducă, precum cer,
Al tînărului cap zburat din oase,
I-aş mulţumi, chiar dacă mi s-ar pare
Că,-nvins de mine, slava mea-i mai mare.

48
Şi-atît de mult l-oi îndrăgi, încît
I-oi dărui tot ce-mi va sta-n putere :
Comori şi chiar pe mine, hotărît,
In caz că de nevastă mă va cere.
Mă jur să-i dau orice, numaidecît!
Jur pe credinţa mea ce-n veci nu piere
Se crede unul demn de-aşa răsplată ?
Să mi se-nfăţişeze de îndată !"

49
Adraste-n vremea asta o mînîncă
Din ochi de poftă plini, grăind apoi :
— „Nu braţul tău se cere fiara frîncă
S-o ciuruie cu iuţi săgeţi în roi !
Un suflet plin de perfidie-adîncă
Să ştie palma mîinii tale moi ?
Eu fi-voi răzbunării tale sluga,
Şi capul lui să ţi-l aduc dau fuga.

50

Şi ciopîrţindu-l, inima smulgîndu-i,
Va fi să-l las doar vulturilor hrană !"
Aşa vorbea Adraste... Dar, la rîndu-i
Smuţi spre dînsul Tisafern dojana :
— „Da ce te lauzi tu că va să-l mîntui,
De faţă noi fiind şi o coroană ?
E poate unul ce mai multe-ar face,
Dar, fapta doar cinstind, acuma tace".

51
— „Mi-e fapta mai prejos ca vorba, mie ! —
Răspunse indianul fioros ;
Cuvintele-ţi mureau pe buze ţie
Dacă-mi vorbeai altunde duşmănos !"..
Şi mult s-ar fi sfădit ei cu mînie,
Cînd mana ridicînd, majestuos,
Grăi califul spre Armida : — „Doamnă,
Ai suflet mare şi la multe-ndeamnă.

52
Şi meriţi să-şi sacrifice-amîndoi
Mînia pentru tine cum şi pica.
Cum vrei lupta-vor, ca nişte eroi,
Cu duşmanul ce nu cunoaşte frica.
Şi fi-vor glorioşi rivali de soi
Cînd ţi-or aduce capul lui cu chica !"
Tăcînd califul, cei doi iar se-nfruntă,
Făgăduindu-i răzbunare cruntă.

53
Dar nu doar ei, ci mulţi stăpîni pe glorii
Din lupte vechi şi-arată şi ei zelul;

Se jură toţi a-i fi răzbunătorii,
Bravura lăudîndu-şi în tot felul.
Spre cel ce i-a stîrnit în piept fiorii
Asmute fără preget ea măcelul !
Dar el, trecînd de ţărmul cel fatal,
E astăzi fericit hoinar pe val.

54
...Pe-aceeaşi cale zboară mica barcă,
Pe drumul de întoarcere acuma ;
Prietenoase, pînzele-i încarcă
Aceleaşi vînturi, să brăzdeze spuma
Rinaldo vede polul, Ursa parcă
Şi stelele ce luminează huma
Pe-al nopţii drum opac, ori rîuri, munti
Suind din val înzăpezite frunţi.

55
Ba vrea să afle a armatei stare,
Ba obiceiurile unor naţii...
Străluce-a patra oară mîndrul soare
De cînd tot sînt cu valurile fraţii;
Cînd Phoebus se prăvale iar în mare,
Un ţărm zăresc în faţa lor bărbaţii
Şi zice călăuza : —- „Palestina,
O iată, ţelul vostru şi pricina !"'

56
Pe ţărm ajunşi, mai iute decit gîndul,
Ea se şi spulberă din faţa lor ;
încet, cuprind iar beznele pămîntul,
Topind în ele orice lucruşor...

Nici vînturi, nici colibe nu ţin vîntul,
Aici, peste nisipul arzător ;
Şi urme nu văd ei, de cai sau semeni,
Cu multdoritul drum să-i facă gemeni.

57
După o clipă doar de şovăială,
Ei spatele de tot i-arată mării.
Dar ce e asta?... Iată, se răscoală
Un ţîşnet de lumină-n dunga zării;
Sparg aur şi argint a nopţii smoală,
Contur dînd umbrelor şi depărtării;
Se-ndreaptă spre lumină ei — şi-ndată
Zăresc de unde e împrăştiată :

58
Trunchi gros zăresc, cu arme atîrnate,
Străluminate ele lunare raze ;
Un coif, armuri sclipesc de nestemate
Mai vii ca steaua-n bolta de topaze ;
Pe-un scut imens văd chipuri cizelate
Cu artă... Un bătrîn alături treaz e,
Părind străjer... Curînd, din depărtare
Văzîndu-i, iese-le-n întîmpinare.

59
Cei doi, recunoscîndu-l pe-nţelept,
Prin vorbe de salut îi dau cinstire
Iar el îi strînge-mbucurat la piept;
Rinaldo cum ţinteşte-l în privire,
El glăsuieşte : — „Bravule, te-aştept
De mult să-ţi dau aicea găzduire.

Războinic tînăr, astăzi se cuvine
Să te primesc drept oaspete pe tine.

60
Iţi sînt prieten, iar de nu ştii asta,
întreabă-i pe cei doi ce drag îmi eşti
Cu sfatu-mi spulberat-au ei năpasta
A vrăjii unde-ai stat să lâncezeşti.
N-or fi sirene ca pe marea, vasta,
în glasul meu, căci eu nu spun poveşti,
Dar ce te-nvăţ păstrează-n suflet pînă
Mai mare înţelept te-o lua de mînă !

61
O, nu la umbră şi pe iarbă moale,
Cu nimfe şi sirene, printre flori,
Stă fericirea... Nu găseşti la poale
Virtutea, ci pe piscuri şi-n viitori ;
Dar n-ajungi sus cînd lîncezeşti în vale,
Ci arşiţe şi geruri cînd dobori.
Te vrei tu, oare, vultur între vulturi,
Departe de-nălţimi şi de tumulturi ?

62
Ţi-a ridicat spre ceruri fruntea firea,
Ţi-a dat mărinimoase simţăminte,
Spre ceruri să-ţi ridici mereu privirea,
S-o iei, pi'in fapte, tuturor nainte.
Tot cerul datu-ţi-a şi îndîrjirea,
Dar nu-n civile certuri fără minte
Şi-n ruşinoase patime să cazi !
Te mustre dreapta judecată, azi!

63
Ţi-i totul dat virtutea să ţi-o crească,
Să-i spulberi pe duşmanii dinafară
Şi să-ţi înfrîni pornirea nebunească —
Vrăjmaş pornit în suflet să-ţi răsară,
îndură ca Bouillon să se slujească
De toate pentru ce sortite-s, iară.
Cum vrea să le aţîţe el îndură,
Cu mai dom oală ori încinsă ură !"

64
Aşa vorbea bătrînul... Ascultînd
înaltu-i sfat, stătea viteazul mut,
Privind cu ruşinare în pămînt.
Ii sapă-n minte sfatul... L-a durut...
Ci, pătrunzîndu-i iar ascunsul gînd,
O ia moşneagul de la început :
— „Ridică ochii, fiule, şi scutul
Ţi-o spune-al stirpei tale începutul.

65
Străbunii tăi de faimă fac risipă
Prin munţi şi pe cîmpii, de-a lung, de-a latul.
Departe-ţi este tînăra aripă
De ce-mplinire ei, uimind văleatul.
E-hei, ambiţia din tine ţipă !
Imbold să-ţi fie scutul, încercatul,
Prin zugrăveli !"... Cu ochiul încă reavăn,
Priveşti-atunci eroul scutul zdravăn :

66
Artist măiestru, pe un cîmp îngust,
In zeci de chipuri vii ştiuse strînge,
Din veacuri, al lui Azzo * trunchi august
Cu veşnic pur şi numai nobil sînge,
Ce-n Roma veche-a prins izvod robust...
Verzi lauri fruntea prinţilor răsfrînge
Şi luptele bătrînul le descrie
Pe care toţi le-au dus cu vitejie

67
— „îl vezi pe-un Caius *, stavilă urgiei,
Cînd statul zguduit de barbari este ?
Luînd în mină frina-mpărăţiei,
Ajunge el întîiul prinţ de Este !
Vecinii, slabi în faţa vijeliei,
îl cer stăpîn în vremile funeste...
Dar sub Honorius plîng toţi că-i tot
Prăpăd cînd dă năvală crudul got.*

68 *
Iar cînd întreagă este pustiită
Italia de iureşul de hoarde,
Cînd Roma sclavă e şi-ntr-o clipită,
Se teme că o vor surpa şi arde,
Stă Aurelius cu îndîrjită
Sforţare să oprească lănci şi barde.
Şi se arată-apoi pe scut Forreste,
Ce nordicilor huni pierzar le este.

69

Îl spune chipul rău şi crud pe-Atila
Cu ochii de dragon *, cu chip de cine ;
Scrîşnindu-şi dinţii zdraveni cu de-a sila
El latră parcă, hoarda stînd să-şi mîne.
Ce lupte-au fost cînd i s-a-nvins prăsila
Şi s-a ascuns printre oştiri hapsîne !
Şi apără Forreste, după-aceea,
Ca un italic Hector Aquileea.

70
El, una cu al patriei destin,
Văzut e dîndu-şi viaţa mai departe * ;
Din vrednic tată, dîrzul Accarin *
Stă vajnic steagul patriei să-l poarte ;
Nu hunii — soarta-nfrînge-l în Altin
Şi adăpost îşi cată-n altă parte,
Pe Po — din mii de case risipite
Durînd apoi mari ziduri întărite.

71
Un dig înalţă-aici, înlănţuind
Impetuosul fluviu în zăgaz...
Şi a crescut oraş semeţ pe grind,
Sălaş dintîi al stirpei de viteaz...
Pe-alani * i-nfrînge el, şi-l vezi murind
De al lui Odoacru *-nfrînt, talaz...
O, moarte nobilă, tu şi-n ţărînă
Il faci cu tatăl geamăn să rămînă !

72
Şi Alforisio alături cade...
îl vezi pe Azzo de surghiun sătul,

Cum fratele-i ? Se-ntorc cu dîrze spade,-
După ce moare regele herul !
Mort şi Epaminonda * stirpei sade
Cu o săgeată-n ochi, dar i-i destul :
Surîde, pe Totila că l-a-nvins
Şi că i-i scutul cel scump neatins.

73
Vorbesc de Bonifacio... Copil,
Valerian virtutea i-o urmează.
Cu zeci de escadroane gotul vil
Nu poale a-i strivi puterea trează.
Alăturea, Ernesto * bagă-mi-l
în sperieţi pe slavul mort de groază.
Alungă-l din Monselce Aldoard,
Cutezător, pe regele lombard *.

74 *
Cu Henric, Berengario se-arată ;
Oriunde Carol Quintul desfăşoară
August drapel, îi stă sau cap de-armată
Sau drept ministru-alături, bunăoară.
Pe Ludovic, pe-al său nepot să-l bată
Trimite-l în italiana ţară...
Ottone se arată-apoi pe scut
Cu cei cinci fii pe care i-a făcut.

75*
Şi iată-l pe-Almerico ce marchiz
Pe rîul Po ajunge, în Ferrara...
Mereu contemplă cerul, ca în vis,
El, ce-mpînzit-a cu biserici ţara !

Al doilea Azzo, cu întîiul tiz,
Spre Berengario întinde gheara...
Nenorocos şi norocos pe rînd,
Italiei stăpînul rămînind.

76
Pe Albert, fiul lui, îl ştiu germanii
Dîrz ajutor în bătălii măiestre ;
Bătîndu-i pe danezi, ce li-s duşmanii,
Ia-l ginere Otton, cu mare zestre !
Pe Hugo *-n urma lui îl tem romanii
Cînd iureşe dezlănţuie, buiestre.
Marchiz Italiei, curînd coroana
O va purta pe creştet în Toscana.

77 *
Priveşte-l pe Tebaldo... Lînă e !
Stau Bonifacio şi Beatrice...
Cum n-au băieţi moştenitori de fel,
Dau numele şi-averea unei fiice ;
Matilda prin virtute, minte, zel,
Deasupra vîrstei stă să se ridice
Şi-a stării de femeie şi codană,
Mult mai presus de sceptru şi coroană.

78*
E bărbătească nobila ei frunte
Şi poartă-n ochi războinică ardoare.
Guiscard nenvinsul nu poate s-o-nfrunte
Sub jug îi cad normanzii la picioare...
Pe Henric îl doboară-n lupte crunte
Şi-aduce-i steagul jertfă-n Templul mare

Şi-l urcă pe pontiful suveran
Urmaş lui Petru, iar, la Vatican.

79
Alt Azzo, cel de-al cincilea, iubit
Şi onorat, alături stă-i şi-n urmă.
Dar cel de-al patrulea şi-a răspîndit
Urmaşi al căror număr nu se curmă.
E Guelfo de Germania vrăjit ;
El, Cunegundei fiu, lăsa-va urmă
A stirpei de eroi prin noi lăstari,
Săditi pe roditorul şes bavar.

80*
In arborele Guelfilor, secat,
Aici la rădăcină sevă urcă
încît, spre slavă şi mai avîntat
Cu sceptre şi coroane se bifurcă
Şi, în lumina proniei scăldat,
Fără oprelişti, ramuri noi aburcă,
încît din plaiul cel german adumbră
O jumătate cu imensa-i umbră.

81
Dar trunchiul în Italia rămas
Nu mai puţin ilustru se dezvoltă :
Berthold şi-al şaselea-Azzo, alt viteaz,
Sînt demnă de strămunii lor recoltă." ...
Pe mort metal sînt vii, dau parcă glas,
Ai stirpei lui eroi slăviţi sub boltă !
Rinaldo simte, astfel contemplîndu-i,
De pilda lor că-i îndemnat, la rîndu-i.

82
Adînc mişcat, virtute lor asemeni
Dorindu-şi, el aievea se şi vede,
Neîntrecut de nimeni printre semeni..
Se surpă în Sion, cînd se repede,
Ale cetăţii ziduri mari de cremeni!
In ce visează-nchipuirea-i crede,
încît îmbracă-şi iar grăbit armura,
Şi-i vede chiar pe duşmani daţi de-a dura.

83
Dar Carol, care-i povestise moartea
Urmaşului danez la tron, grăi,
Lui hărăzită spadă dîndu-i : — „Soartea
Să-ţi fie norocoasă-n bătălii !
Să-i ţii credinţei drepte pururi partea
Oricît de vajnic ţi-ar părea c-ai fi,
Căci pe-al virtuţii tale bun tovarăş,
Doar tu se cerc să-l răzbuni, zic iarăşi."

84
Răspunde bravul : — „Cerul dea ea mîna
Ce-o ia să poată răzbuna din greu
Viteaza mînă ce i-a fost stăpîna !
O, de-aş putea-o cu plăti cît vreu !"
Nu-şi pune Carol bucuriei frîna,
Ci-i mulţumeşte prea frumos, mereu...
Pe cînd acum moşneagul către fapte
Mereu le dă îndemn, pe drum de noapte,

85

Zicînd : — „Să mergem la Bouillon mai iute,
Căci el cu nerăbdare te aşteaptă ;
Iar eu, prin beznele necunoscute,
Voi şti să desluşesc o cale dreaptă !"
Şi-n carul lui cu toţii, pe-ntrecute,
Se suie, căci zăbavă nu mai rabdă,
Şi cailor îmbold puternic dînd,
Spre răsărit gonesc, în zbor, curînd.

86
Gonind tăcuţi prin bezna nopţii reci
Moşneagu-i zice lui Rinaldo iar :
— „A fost cu ochii stirpea să-ţi petreci
De la străbuni la ultimul vlăstar.
Şi dacă fost-a ea izvor, din veci,
Doar de eroi viteji şi temerari,
Să ştii că noi lăstari în trunchiu-i poarta,
Căci nici bătrînă nu i-i vlaga moartă.

87
O, de-aş putea ca, din a nopţii bezne,
Aşa cum pe străbunii tăi i-am scos,
Să-ţi scot nepoţii tot atît de lesne,
Lăstari slăviţi din trunchiul viguros,
Ca să-i arăt din creştet pînă-n glezne
întregii lumi că-s os din nobil os,
Tu ai vedea atunci lungi şiruri noi
De mari isprăvi, de nenfricaţi eroi

88
Dar nu străvede nici ştiinţa mea
Ce-i prea adînc ascuns în viitor.

Văd doar ca torţa ce prin ceaţă grea
Străbate cu un licăr sclipitor.
Şi, totuşi, dacă-ţi spun acum ceva
Ce cred, să nu-mi spui că-s cutezător
Un mare înţelept mi-a spus odată,
Căruia Cerul tainele-şi arată,

89
Că pronia divină, cum prezic,
Şi cum el bun a fost ca să-mi destănuie,
în Grecia şi-al Romei burg antic
N-a fost atîţia mari eroi să tăinuie,
Din singur trunchi, aşa cum un bunic
Va face spiţa ta în veci să dăinuie,
Egală celor ce-şi slăviră soarta
In Roma şi-n Cartagina şi-n Sparta.

90
Mi-a zis : «Eu pe Alfonso îl aleg,
Al doilea, dar întîiul prin virtuţi.
S-o naşte el cînd universul, bleg,
Corupt, avea-va bravi puţini născuţi ;
Şi nu va fi mai bun ca el strateg.
Domn vajnic între domnii pricepuţi,
Mari glorii, întrecîndu-le, va stinge,
Nicicand nedezminţind ilustru-ţi sînge !

91
De mic, cînd alţi copii abia îngaimă,
Va străluci în jocuri de-a războiul.
Va fi a fiarelor pădurii spaimă ;
Turnirurile i-or cunoaşte-altoiul

Şi-apoi în lupte dobîndi-va faimă
Şi zmulge-va trofee de tot soiul ;
Şi va purta pe frunte temerarul
Şi laurul, şi iarba, şi stejarul.

92
Mai copt la vîrstă, făcător de pace,
Nu mai puţină cinste cîştiga-va :
In mijlocul unor vecini rapace,
I-o cîrmui în tihnă ţării nava.
Să înflorească artele va face ;
Ii vor mări serbări şi jocuri slava...
Onoruri va-mpărţi, pedepse drepte ;
Va şti ce poate-n viitor s-aştepte».

93
O, dacă-n vremile-astea de restrişte
Cînd otrăveşte lumea musulmanul,
Legi marilor noroade-ar sta să işte,
Alfonso cel slăvit, cu tot elanul,
Pornind nenumărate oşti să mişte,
Ar răzbuna biserici suveranul
Şi temple profanate, dînd năvală
în nou tiran,în secta-i criminală!

94
In darn ar îmbulzi noian armat
Şi turcul şi necredinciosul maur,
Căci din Taurus peste Eufrat
Alb vultur ar purta şi crinul de-aur
Pe cruce-n ţări cu soare-nfierbîntat
Şi vară nesfîrşită pe coclaur !

Şi, botezînd şi negrele popoare
Ar şti cum naşte Nilul la izvoare".

95
Vorbind moşneagul, tînărul erou
Cuvintele i le sorbea din gură
Şi-aveau în sufletu-i secret ecou,
Ştiindu-şi fraţi urmaşii, prin bravură.
Dar zorii, vestitori de soare nou,
Cum se încing de purpură-i văzură...
Departe, corturi se zăreau pe şleau
Şi flamurile-n vînt cum tremurau.

96
Şi iar grăi moşneagul : — „Sfîntul Soare
Vă străluceşte pe viteaza frunte
Şi scaldă-n raze binefăcătoare
Ierusalimul, cum şi Sacrul Munte.
O neştiută prin pustii cărare
V-am ajutat eu pasul s-o înfrunte,
Dar n-am îngăduinţă-n astă parte
Să merg... Deci mergeţi singuri mai departe."

97
Luîndu-şi înţeleptul bun rămas,
Pe-acelaş drum se-ntoarce iar apoi,
Pe cînd spre corturi drumul bat, la pas,
Sub licărul de zori, cei trei eroi;
Curînd, curînd şi prinde faima glas
Că bravii mult doriţi sînt înapoi,
încît din somn Bouillon se şi trezeşte
Ca să-i întîmpine prieteneşte.

CÎNTUL XVIII

1
Văzîndu-l pe Bouillon întîmpinîndu-l,
Grăi Rinaldo : — „Doamne, doar onoarea
M-a-mpins a-l înfrăţire cu pămîntul
Pe cei ce nu mai e... Dar remuşcarea
Mi-a chinuit de-atunci întruna gîndul.
Părîndu-mi fără noimă răzbunarea,
Azi vin la glasul tău şi, să te-mpac,
Sînt gata, Doamne, tot ce vrei să fac."

2
Văzîndu-l cum, umil, i se închină,
Bouillon îl strînge-n braţe, răspunzînd
— „Durută amintire la lumină
Să n-o mai scoată nimenea, nicicînd !
Nu-ţi cer, spre a uita trecuta vină,
Decît măreţe fapte, ca oricînd :
Spre paguba paginilor, ucide-i
Pe monştrii ce pădurea-n sîn închide-i

3
Pădurea cea străveche, unde noi
Tăiam pentru maşini de luptă lemne,

E azi viespar de vrăji şi de strigoi
Şi nimeni nu cutează să-şi îndemne
Spre trunchiuri barda... Zidul cel greoi
Nu va cădea fără maşini, pesemne...
Pădurea, pentru toţi un smîrc de spaimă,
Să-ţi fie ţie nou izvod de faimă !"

4
Scurt răspunzînd, primi erou-ndată,
Neşovăind, primejdia s-o-nfrunte.
Mai mult decît făgăduiala dată
I-arată hotărîrea mîndra-i frunte.
Se-ntoarce-apoi spre cei ce-i stară roată !
Spre Guelfo, cel cu pletele cărunte,
Şi spre Tancred, spre prinţi, primit îndată
Fiind de toţi cu dragoste bărbată

5
Se-mbrăţişară lung, cu drag şi dor...
Primi urări ce-i aduceau soldaţii,
Lipsit de ifos, binevoitor...
N-ar fi sunat atîtea lungi ovaţii
Şi strigăte de bucurie-n cor,
Nici de l-ar fi văzut venind, confraţii,
Din Răsărit şi ţărmul austral,
Izbînditor, în caru-i triumfal.

6
Spre cort îi însoţiră mîndrul pas
Cu toţii, potopindu-l cu-ntrebări ;
Dădeau despre războiu cu toţii glas ;
El întreba de codrul cu-arătări.

Cînd însă îşi luară bun rămas,
Grăi Ermitul : — „Tare lungi cărări
Ai străbătut, seniore, — şi-a mirare-i
Călătoria ta minune mare-i !

7
Cît eşti dator cîrmaciului suprem !
Prin El azi vraja nu-ţi mai e stăpînă !
Pe mielul rătăcit printr-un blestem,
El l-a adus din nou în sfînta-I stînă.
El prin Bouillon te vrea, cum noi te vrem,
Să-i fii supusă şi vitează mînă...
Dar mîna-ţi pîngărită cum să fie
Armată pentru sfîntă datorie ?

8
Te-ai bălăcit în spurcăciuni şi bezne
Plăcerea cărnii, iarăşi, te-a spurcat;
Oceanul, Nilul, nici pînă la glezne
Nu te pot face, cum ai fost, curat!
Doar graţiei divine-i este lezne
Iar să te facă pur şi nepătat.
Te roagă de iertare, plîngi umil,
Păcatul cel mai tainic spune-i-l !"

9
Erou-n sine îşi ceru iertare
Pentru trufie şi amor nebun...
Trist, mut apoi, lui Petru la picioare
Se spovedi, iar schivnicul cel bun
Prin Dumnezeu îi dărui iertare
Şi zise iar : — „Al zorilor zăbun

Te afle sus, pe muntele cel sfînt,
Cu faţa prosternată de pămînt.

10
De-acolo du-te-n codrul bîntuit
De năluciri deşarte-n sumbru danţ ;
De noi greşeli de nu vei fi oprit,
Ştiu : vei învinge monştri şi giganţi.
Dar dulce glas sau cînt, durut bocit
Sau trup frumos să nu te prindă-n lanţ.
De prefăcute chipuri şi de rugi,
De rîs şi de pîrdalnici ochi să fugi !'"

11
Urmîndu-i sfatul, se găti de fapte,
Dorind eroul şi nădăjduind,
întreaga zi cum şi întreaga noapte ;
Nici zorii încă nu-i văzu mijind,
Că-n nouă za el şi stătea s-aiapte,
Pe care stranii noi culori se-aprind.
Tăcut, pedestru, în războinic port,
Spre munte-apoi porni, ieşind din cort.

12
Ci Muntelui Măslinilor la poale
I-ajunse cînd luptau cu noaptea zorii,
Cînd stele picoteau pe slavă, pale,
în mantia de foc a Aurorii;
Mergea eroul pe abrupta cale,
Plivind uimit mirajele splendorii
Podoabelor neprihănite, care
Stîrnesc în zori şi noaptea încîntare,

13
Zicîndu-şi : „Ce paftale şi mărgele
Adună templul cerului în sine !
Argint e luna, aur viu e-n stele,
De foc e carul soarelui, cînd vine ;
Iar noi nu ne uităm de loc la ele !
De-un pal surîs orbit e fiecine
Şi de priviri ce-o clipă ne răsfaţă,
Pe o plăpîndă, pieritoare faţă !*

14
Aşa gîndind, ajunse sus pe coamă
Şi se-nchină pios, suindu-şi gîndul
Spre cel ce are Universu-n seamă,
Spre răsărit întors, umil rugîndu-l :
— „Părinte sfînt şi Domn, iertare cheamă
Un suflet jun, păcatul jun strigîndu-l ;
Prin mila Ta vreau curăţit să-l am
De tot ce mi-a rămas de la Adam !"

15
O aură de purpur revărsase
Născînda Aurora-n vremea asta
Pe scutul lui, pe armele-i făloase
Şi muntelui îndaurindu-i creasta ;
Suflarea adierii răcoroase
Şi-afla în fruntea lui semeaţă gazda.
Pica din sîn de aurora nouă
Un nimb plăcut răcoritor de rouă.

16

Căzîndu-i roua soarelui pe straie
Atît de cenuşii mai înainte,
I le schimbă deodată în văpaie,
Văpaie albă, ce sclipea fierbinte !
La fel, sub rouă, floarea îşi desfoaie
Frumoase, înnoitele veşminte ;
Ori noii solzi de aur desfăşoară,
întinerit, un şarpe-n primăvară.

17
Uimit privi Rinaldo al armurii
Alb neobişnuit, strălucitor,
Şi-apoi păşi spre inima pădurii...
Ci iată locul înspăimîntător,
Cu arătări dezlănţuite-n furii,
Ce-n mai puţin viteji stîrnea fior !
Dar lui nu-i ies în faţă stafii sumbre,
Ci numai mult desfătătoare umbre.

18
O melodie dulce ţi plăcută
Se varsă ca un murmur stins de unde;
Zefirii fac din frunze alăută
Şi plînsul lebedelor le răspunde
Precum şi tînguirea nentreruptă
Ce-n guşe de privighetori se-ascunde.
Orgi, ţitere şi voci îşi ţin isonul,
Topindu-se în numai unul, sonul.

19
Rinaldo se-aşteptase la desfrîu
De fulgere şi-nfricoşate tunete,

Nu la sirene, frunze, nimfe, rîu,
Topindu-se-n triluitoare sunete.
Uimit, îşi pune-o clipă pasu-n frîu,
La mers mai lin apoi să se încumete.
Nu-i mai stătea decît un rîu acum,
Strălimpede şi liniştit, în drum.

20
Ii rad pe maluri scoarţe de verdeaţă,
Smălţîndu-se cu flori înmiresmate ;
Lung şerpuind, cuprinde rîu-n braţă
Toţi arborii pădurii fermecate ;
Ca o ghirlandă-n juru-i se răsfaţă
Şi-un mic canal o taie-n jumătate.
El scaldă sihla, sîhla îl adumbră,
Plătindu-i pentru umezeală umbră.

21
Cît el în căutarea unui vad e,
Un pod de aur peste rîu răsare,
Boltit în lungi şi trainice arcade...
Trecîndu-l, vede cu uimire mare
Că podul cel măreţ în valuri cade
Şi-i supt de o năprasnică viitoare,
Că rîul cel desfătător şi gureş
S-a fost schimbat într-un torent în iureş.

22
Rinaldo,-ntors spre rîu acum, îl vede
Ca de zăpezi topite-n munţi umflat;
Val împotriva valului repede,
Sucit, învîrtejit şi-nvolburat ;

Şi, totuşi, el spre codrul vechi purcede,
De curiozitate îndemnat,
Pe cînd sălbatica singurătate
Minuni după minuni stă să-i arate.

23
Oriîncotro porneşte, flori răsar,
Ţîşnesc izvoare-n şiput cristalin ;
Ici — roi de trandafiri învoiţi tresar,
Colo — un rîu, iar dincolo — un crin
Se frăgezeşte scoarţa pe-arbori, iar ;
De tinereţe pare codrul plin,
Căci toate plantele îşi pun pe faţă
Un vesel văl de proaspătă verdeaţă.

24
Pe frunze-i rouă de cerească mană,
Din scoarţe curge aurie miere ;
Ciudata armonie diafană,
Topindu-se în tînguire, piere ;
Dar cum îşi ţin isonul rîu-n goană
Şi voci, şi lebede, şi adiere
Nu vede... Se-ascund lebedele zvelte
Cum şi melodioasele unelte.

25
Ce simţurile-i spun, nu crede-n minte
Ci iată că, în miez de luminiş,
Mai nalt ca palmierul, verzi veşminte
Un mirt înalţă, în bogat suiş ;
Nici chiparosul nu-i lua-nainte
Cu-al ramurilor des păienjeniş ;

Strîngînd copacii-n umbra lui rotată,
El parcă domină pădurea toată.

26
Dar codrul cu minuni într-una plouă :
Un nalt stejar i se arată-n cale ;
Fecundul trunchi i se desface-n două,
Ivind, în pîrgul frumuseţii sale,
Un trup de nimfă, zămislire nouă,
în strai ciudat, şi măiestrit, şi moale.
Şi alte nimfe ies apoi, întruna,
Din alte trunchiuri, una cîte una.

27
Pe scene şi-n tablouri, nu arare,
Ne-apar zeiţele pădurii dese,
Cu lungi cosiţe-n vînt unduitoare,
Cu goale braţe, straiele sumese,
Purtînd coturni în albele picioare,
Ca pilcul ce din trunchii vajnici iese,
Stînd nu cu arc şi tolbă să se-nşire,
Ci cu lăute, ţitere şi lire.

28
Şi iată-le-ncingînd în juru-i danţ,
Cum cercu-n jurul punctului din miez
Cuprind şi mirtu-n rotitorul lanţ
Şi-n dulce cînt aceste vorbe ţes !
— „Războinic tînăr, pasul-dorobanţ
Aşteaptă-ţi-l, cu dragoste şi crez,
Aicea, în pădurea cea măiastră,
Nădăjduind de mult stăpîna noastră.

29
Te-aşteaptă mistuindu-se de dor,
Ca să-i redai speranţa, tu, şi viaţa;
Pădurea sumbră-n noi stârnea fior,
Mereu tristeţii ei de moarte soaţa ;
Văzîndu-şi mîndrul oaspete al lor,
în arbori rîde-acum, mustind, verdeaţa.
Dar mult mai dulce cînt, de nedescris,
Revarsă naltul mirt întredeschis.

30
Silene rustice, odinioară,
Iscau — deschise — niscaiva mîndreţe ;
Dar iată că din mirt ieşea afară
Mai negrăită, încă, frumuseţe
Ce, sub înfăţişare de fecioară,
Stă chip ceresc, de înger, să răsfeţe.
Rinaldo ochii mari de tot deschide-i,
Ghicind în ea trăsurile Armidei.

31
Purtînd pe chip dureri şi bucurii
Şi-n ochii-i simţăminte răvăşite,
Grăieşte-Armida : — „Tu eşti ?...
Totuşi vii ?... Ţii minte chipul dragei părăsite ?
Au pentru zile triste, nopţi pustii,
Vreo mîngîiere îmi aduci, iubite ?
Doritul chip de ce-ţi ascunzi sub arme ?
Au braţul tău rîvneşte să mă sfarme ?

32

Iubit? Vrăjmaş îmi eşti? Unui vrăjmaş
Nu-i ridicam un pod de aur eu ;
Izvoare, flori nu-i răsăreau sub paşi,
Ci numai spini către sălaşul meu.
Priveşte-mă în ochi şi pătimaş !
Arată-ţi fruntea, zvîrle coiful greu !
Să stăm iar braţe-n braţe, gură-n gură,
Sau mîna, cel puţin, să-mi strîngi te-ndură !"

33
Vorbea privindu-l dulce-ndurerată,
Topită, palidă,-n suspine-apoi ;
Curind de plîns i-i vocea zugrumată
Şi pe obraji îi curge cald şuvoi;
De-adîncă milă şi necugetată
Ar li umplut şi-o inimă de sloi ;
însă prevăzător, nu crud, Rinaldo,
Nenduplecat, a spadei lamă salt-o !

34
Spre mirt păşind el, strigă ea, strîngînd
In braţe trunchiul : — „N-ai să-mi faci ocara
De-a nimici sălaşul meu, nicicînd !
Aruncă fierul ! Mina ta, barbara,
In pieptul meu împlînte-l, mai curind,
Căci înainte de-a-mi lovi căscioara,
Iţi jur pe ce-am mai scump că fierul rece
Prin sinul meu şi inima-mi va trece !"

35
El, totuşi, ca de stană, braţul saltă...
Dar ea se schimbă, ca o arătare

Ce-n mii şi mii de forme-n vis te-asaltă !...
O, unde sînt obrajii ei de floare ?
E-o namilă hidoasă, groasă, naltă,
Cu-o sută braţe înfiorătoare !
E-un Briareu, rotind în mîini cincizeci
De spade şi cincizeci de scuturi reci!

36
Se iscă groaznică, din arme, larmă,
Dar n-ajunge Rinaldo spaimei rob,
Nici chiar cînd toate nimfele se-narmă,
Schimbate, fiecare în ciclop ;
Loveşte mirtul ce, gemînd, se sfarmă ;
Simţind parcă-al lovirilor potop,
Cîmpiile cereşti par un infern,
Căci mii de monştri-n slavă se discern !

37
Străfulgerări despică parcă bolta
Şi trăznetele zguduie pămîntul ;
Furtuni şi vânturi îşi urnesc revolta,
Cu huiet fără seamăn asaltîndu-l;
El însă nici o lovitură-n gol da,
Fiindu-i numai la izbîndă gîndul.
Se prăbuşeşte mirtul ! Mirt — şi-atît !
Pier monştrii, piere farmecul cel hîd...

38
Văzduhul, cerul se înseninează
Firească se arată iar pădurea ;
E încă plină şi acum de groază,
Dar nu mai este groază de aiurea !

El cercetează de mai stă vreo piază
Să-mpiedice cu spaime noi securea
Şi-şi zice-apoi, zîmbind : „Năluci deşarte,
Smintit e cel ce-l înspăimînţi de moarte

39
Spre tabără porneşte-apoi, întins,
Pe cînd Ermitul strigă de pe-acum :
—- „Priviţi-l ! Vine !... Farmecul s-a stins !..
A izbîndit eroul !... E pe drum !...
Departe,-n alba-i mantie încins,
Venind viteazul, văd cu toţii cum
Semeaţă-i zboară acvila de-argint,
In soare neobişnuit sclipind.

40
E freamăt tabăra de bucurie :
Onoruri cu duiumul îl aşteaptă.
Bouillon i-arată dragostea lui vie
Şi nici o pizmă-n inimi nu deşteaptă.
Grăi Rinaldo : — „Sîhla e pustie !
Porunca ta s-a împlinit în faptă !
Am fost, şi am văzut, şi am învins !
E drumul slobod pentru orice ins !"

41
Se îmbulziră meşterii-n pădure,
Să taie arbori buni, după dorinţă ;
întîiul turn un meşter de aiure
Făcuse-l, fără multă iscusinţă ;
Acuma însă trunchiurile dure
Au toate coajă de răchiţi velinţă,

Căci Guglielmo*, mintea cea ilustră,
Pe lucrători i-ndeamnă şi îi mustră.

42
Stăpîn ligur al mării, alungat
De mauri din imperiul de ape,
Cu sine adusese dar bogat:
Matrozi, muniţii, ce-a putut să scape.
Era-n mecanică acest bărbat
Mai iscusit cum nimeni nu-i, aproape
Şi zeci de lucrători, cu tot elanul, .
Vegheaţi de el, înfăptuiau-i planul.

43
El nu baliste doar şi catapulte
Dură, să surpe, cit de trainic, zidul,
Ci, stînd îndemnul minţii să-şi asculte,
Schimbă-ntr-un turn şi pinul, şi molidul
(Pe dinlăuntru), căci pe-afară multe
Şi groase piei mai peste tot închidu-l,
De limbile de flacără să-l apere
Ce duşmanii vor fi spre lemn să-i scapere.

44
E-un turn ce se desface şi reface
Uşor, prin iscusite-ncheieturi;
Un trunchi-berbece stă mai jos să-i joace
Putînd să surpe grele-ntărituri;
Pe la mijloc un pod i se desface,
Proptindu-se dintr-o mişcare-n muri
Prin arcuri tainice, alt turn, mai sus,
Coboară, urcă, omului supus.

45
Să-l mişti uşor pe drum mai neted poţi,
De arme încărcat şi de ostaşi,
Pe-o sută de lunecătoare roţi...
Şi turnul, şi pe meşterii lucraşi
Mereu războinicii-i admiră, toţi;
Pe lîngă turnu-acesta uriaş,
Sînt făurite alte două, gemene,
în toate cele-ntîiului să-i semene.

46
Lucrările şi zarva încă nu-s
De ochii sarazini la adăpost :
Mulţi brazi şi ulmi în tabără c-au dus
Creştinii, simt străjerii, stînd la post.
Pîndarii, pe crenele, cît mai sus,
îi văd durînd maşini cu crîncen rost,
Dar nu le poate desluşi privirea
Nici forma lor şi nici alcătuirea.

47
Măsura-naltă a păgînei arte
Şi-o dau şi ei, durînd în grabă alte
Maşini de luptă... Dreg — şi bine foarte-
Crenelele şi turnurile-nalte,
Mai sus suindu-le,-ncît crudul Marte
Zadarnic cu putere să le-asalte.
Ismen amestecă şi el plămadă,
Să işte focuri diavoleşti, grămadă.

48

Amestecă pucioasa, el, cu smoala
Din lac sodomie sau din rîul care
De nouă ori suceşte-şi clipoceala,
Infernul izbutind să-l înconjoare.
Isca putori, fum negru plămădeala,
Şi se iuţea spre chipuri, arzătoare ;
Vrea magul mari incendii să irumpă,
Drept răzbunare pentru sîhla-i scumpă.

49
Cît se gătesc creştinii de asalt
Şi cît paginii dreg la metereze,
Tăind văzduhurile de smarald,
In zbor deasupra cetelor franceze,
Un porumbel se-arată în înalt...
Curînd, fără ca zborul să-nceteze,
Solia zburătoare, peregrină,
Din nouri spre cetate se înclină

50
Intre Sion şi tabără, deodată.
Un vultur însă calea i-o aţine,
Cu ager cioc şi gheară-ncîrligată...
Atacului hulubul piept nu-i ţine
Ci, tocmai cînd deasupra lui se-arată,
Să-l prindă-n gheare de cruzime pline,
Dînd chiar în cortul lui Bouillon năvală,
îi poposeşte tremurînd în poală.

51
Bouillon, scăpîndu-l în cumplita clipă
Curînd i se păru ceva ciudat :

Legat de gît cu aţă, sub aripă,
Văzu un bileţel înfăşurat
Pe care, desfăcîndu-l el în pripă,
Citi aceste slove.-adînc mirat :
„Salută egipteanul căpitan
Pe al Iudeii mare suveran !

52
Curajul nu ţi—l pierde nicidecum !
Rezistă... Peste patru zile, cinci,
Către Sion mîna-voi oşti, duium,
Şi va pe crudul duşman să-l învingi!”
în scris barbar atît puteai, oricum,
Pe-acest răvaş din slavă să distingi.
(Levantul folosea adeseori,
Pe-atuncea, porumbeii călători).

53
Hulubu-l slobozi Bouillon, dar el,
Simţind parcă pe-ai săi că i-a trădat,
Nu se mai vru-n Ierusalism de fel...
Creştinul general chemă la sfat,
Atunci, pe prinţii lui supuşi, şi-astfel
Grăi :— „Doar Domnul cerului curat
Şi Providenţa sfîntă, nepătrunsă,
Ne-arată orice taină, cit de-ascunsă.

54
E limpede că nu-i timp de pierdut!
Un nou atac nentîrziat se cere
Ca zidul să-l surpăm, pe cel din sud,
Prin sînge, şi sudoare, şi durere

Pe-acolo-i greu cu arme de trecui,
Dar locu-l ştiu... Ni-i trecerea-n putere
Şi, cum prin aşezare zidu-i tare.
Prea mulţi ostaşi pe-ntărituri nu are.

55
Acolo tu, Raymond, te du de-atacă,
Izbind întăritura cu maşini ;
Iar oastea mea va fi din nord să facă
Prăpăd de moarte printre sarazini.
Ei crede-vor că-i sabia din teacă
Mai mult acolo scoasă de creştini;
Iar turnul meu cel mare-n altă parte,
Uşor urnindu-se, va duce moarte.

56
Camille, apoi, alăturea de mine,
Cu-al treilea turn izbească-n inamic !
Raymond, ce cîntărise totul bine,
Grăi atunci : — „Nu-i de-adăugat nimic
Şi nici de scos, o simte fiecine,
în planul lui Bouillon... Vreau doar să zid
Că un spion printre pagini se cere,
S-aflăm ce vor, şi fără-ntîrziere,

57
Să-i numere, să afle ce-au de gînd,
De-a fir-a-părul şi cu orice preţ..."
Sări Tancred : — „Am un scutar oricînd
în stare a se strecura, isteţ,
Dibaci şi iute, şi-ndrăzneţ... Iar cînd
Se cere, cu prudenţă îndrăzneţ.

Preface-şi glasul, ştie orice limbă
Şi felul de a fi cum vrea şi-l schimbă.”

58
Chemat, se şi înfăţişă scutarul
Şi, zîmbitor, se învoi cu toate,
Zicînd : — „încălecîndu-mi armăsarul,
Nedibuit la duşman voi răzbate,
în plină zi fiindu-le pîndarul ;
Le-or fi şi corturile numărate
Şi, pătrunzînd cît mai adînc în val,"
Voi şti de orice, om, de orice cal.

59
Veţi şti puterea oastei lor, şi starea ;
Veţi şti ce coace căpitanul lor !
Am să-i pătrund în totul cugetarea,
Voi şti ce simte, ce vrea-n viitor !"
Aşa vorbind, cu toată-ndemînarea,
El iute îmbrăcă, nerăbdător,
Un lung veşmînt ce-i lasă gîtul gol,
Purtînd pe cap turbanul, rotogol.

60
Arc sirian şi tolbă siriană
Luînd, mişcările şi graiu-şi schimbă ;
Se miră toţi văzînd cum, după toană,
Grăieşte gura lui în orice limbă ;
Părea în Memphis schimă egipteană
Şi-n Tir feniciană că se plimbă...
Şi iată-l pe un roib focos zburînd,
O urmă în nisipuri nelăsînd.

61
Creştinii-apoi, în zile numai trei,
De zor dreg toate drumurile rupte;
Gătesc maşinile grozave ei,
Din vreme începute, pentru lupte;
La timp să facă totul, cu temei,
Ades şi somnul dulce întrerupt e...
Dar nimeni şi nimic, de pe acum,
Nu poate sta puterii lor în drum.

62
Bouillon piosul, în ajun de-asalt,
în rugă cufundat ades rămîne "
Greşelile mărturisindu-şi, cald,
Soldaţii gustă din cerească pine ;
Şi iată huruind spre zidul nalt
Maşini şi oşti ce nu vor să-l dărîme.
Se bucură paginii, înşelaţi,
Ştiind aici că-s straşnic apăraţi.

63
Dar noaptea turnu-ngrozitor e-mpins
Spre unde-i zidul mai puţin cotit
Şi nu are ieşinduri, dinadins...
Cu turnul său Raymond, şi el grăbit,
Sionul în asaltu-i l-a cuprins
Suit pe dealul cel mai povîrnit.
Camille, cu alt turn, gata e de fapte
La zidul dintre-apus şi miază-noapte ;

64

Ci solii soarelui, abia-abia,
în răsărit, în zori se arătară,
Că,-n locu-i nevăzînd maşina grea,
Asediaţii mai că nu turbară.
Stau alte două gata a-i sfărma,
Pe care nu le-au mai zărit pe-afară.
îi sperie apoi nespus de multe
Baliste şi berbeci, şi catapulte.

65
Păgînii dintr-o parte-n altă parte
Nu pregetă-apărarea să şi-o mute
Unde Bouillon atacul stă să poarte...
Dar el, ştiind că ostile temute
Ale Egiptului zoresc cu moarte
Din spate, ia măsuri, pe întrecute .
Pe Guelfo, pe Roberţii amîndoi,
Strigîndu-i, zice : — „De-a-ncălare, voi

66
Staţi înarmaţi, veghind, cit eu atac
Pe unde zidul lor mai slab se-arată,
Să nu-mi vină din spate, ei, de hac !" ...
Urnesc creştinii din trei părţi deodată,
Atunci, îngrozitor asalt buiac ;
Iar Aladin cu-ntreaga lui armată
Le ţine piept, năvala să le-o sfarme,
încins cu părăsitele lui arme.

67
Aşa, împovărat de vîrstă, el,
Se clatină sub greutatea lui,

Dar tot îmbracă-armura de oţel,
Pornind în contra lui Raymond, spre grui;
Argante-nfruntă-al lui Camille drapel ;
Sultanu-n faţa lui Bouillon acu-i ;
Tancred i-alături de Bouillon, mînat
De Soartă spre duşmanul lui turbat.

68
întîi, zbîrnîitoare, otrăvite,
Săgeţite din corzi întinse zboară ;
Cu miile deodată slobozite,
Acoperă ca norii bolta clară ;
Dar, totuşi, loviturile cumplite
Maşinile le-mproaşcă, din afară,
Izbind cu bolovani şi cu berbeci
Enormi, purtînd în vîrf oţele reci.

69
E trăznet bolovanul cînd irupe
Şi nu-i lipseşte doar pe mulţi de viaţă
Ci, crunt, zdrobeşte, sfîrtecă şi rupe
Armuri, picioare, gît şi cap, şi faţă !
In rană zborul nu şi-l întrerupe
Nici suliţa : se-afundă-n trup şi-n braţă,
Străpunge dintr-o parte-n altă parte
Şi,-n goană,-n urmă-i, lasă numai moarte.

70
Dar nu-i împiedică aceste grindeni
Pe sarazini să lupte cu curaj.
Cu osîrdie, nenfricaţi şi sprinteni.
Din tot ce pot fac pietrelor baraj.

Atîrnă saci cu lînă pretutindeni,
Să moaie-un pic asaltul uriaş.
Iar unde fierbe mai cumplit vîrtej,
Cu pietre şi săgeţi răspund, viteji.

71
Dar clin trei părţi nu contenesc creştinii
Deloc, deloc atacul furibund.
Sub acoperămintele maşinii
De ploi păgîne de săgeţi se-ascund ;
Resping din răsputere sarazinii
Maşinile ce lîngă zid pătrund...
Trec turnurile peste ziduri punte,
Berbecii-şi saltă ferecata frunte...

72
Nehotărît, Rinaldo stă pe loc ;
Primejdiile astea-i par nedemne ;
De rînd onoare-i pare ca, în foc,
Pe bătucite drumuri să se-ndemne ;
El vrea un drum stingher, ştiut deloc,
Temut de alţii, cum arată semne
A fi întăritura cea mai naltă...
Pe-aici s-ar vrea de partea ceealaltă...

73
Astfel strigînd se-ntoarce el atunci
Spre-ai răposatului Dudon voinici :
— „Ruşine mi-i că zidurile lungi
Nu-s atacate încă şi aici !
Bravura nu se sperie de munci !
Oriunde prin curaj te aridici !

Sus !... Sus pe zid !... Săgeţi şi pietre, buturi,
Să stăvilim cu-mpreunate scuturi !"

74
Urmînd îndemnu-i, dau cu toţii iama
Cu scuturile streşini peste ţeste
Şi nu-i încearcă nici o clipă teama
în faţa sarazinelor tempeste.
în, rînduri strînse, cu paşi mari, spre coama
Acelui zid zorită ceata este.
Iar pietrele, săgeţile buimace,
Se frîng în ferecata carapace.

75
Ajung sub zid... O uriaşă scară
Rinaldo-nalţă singur — şi-l ascultă
Cum de o boare fulgul, bunăoară ;
Buşteni şi stînci, coloane, vreme multă
I-azvîrl păgînii-n cap, dar nu-l doboară
Si de nimic nu este scara smultă !
O. nu i-ar doborî în luptă nimbul
Nici Ossa, prăbuşit, şi nici Olimpul

76
Pădure de ruinuri poartă-n spate,
Iară deasupra scutului — un munte
Cu-o mînă mari bucăţi de zid abate,
Cu alta-şi ţine scutul peste frunte.
Grozava-i pildă să-i îndemne poate
Pe toţi prin grindine să-şi taie punte.
Proptesc cu toţii scări în zid de cremeni,
Dar nu-s prin soartă şi vîrtute-asemeni.

77
Mor unii ; alţii cad ; el, neînvins,
Stă s-ameninţe şi să-ncurajeze ;
E-atît de sus încît, cu braţu-ntins,
Se poate agăţa de metereze ;
De-o groază pe păgîni trăznit, împins,
Nimic nu poate-avîntul să-i reteze !
Minune ! Unul, fără sprijin, ţine
Pe loc puhoi proptit în talpă bine !

78
Rezistă... Ba mai suie încă-o treaptă !
Precum încovoiatul palmier,
Puterea lui mai tare se deşteaptă
Şi — înfruntată — este ca de fier.
Duşmanii simt că-i fuga înţeleaptă ;
Acum în faţă-i orice piedici pier...
Rinaldo saltă... Sus pe zid e-acum
Şi celorlalţi deschide slobod drum !

79
Prieteneşte şi triumfător,
Mezinului Bouillon i-ntinde mîna,
Pe cînd era în gol să facă zbor...
Acum sînt mulţi pe zid...
Vin alţii,-ntruna ! ...
în vremea asta sorţii-s schimbători
Unde urnit-a Godefroi furtuna :
Se-nfruntă nu doar armii : lupte grele
Duc pînă şi masinile-ntre ele !

80
Paginii au suit pe-ntăritură
Un trunchi enorm, un fost catarg de vas ;
De-a curmezişul, bun de izbitură,
Alt trunchi, cu cap de fier, de funii tras.
Lăsat să cadă, cu bubuitură
Loveşte în creştini, fără popas !
La fel şi capul de ţestoasă face,
Ţîşnind şi reintrînd în carapace.

81
Aceste lovituri vijelioase
Maşina greu răzbeşte să le-ndure ;
Slăbesc încheieturile-i vîrtoase,
Ba chiar îndepărtată de la mur e ;
Din ea ţîşnesc atuncea două coase,
Parîmelor puterea să le-o fure,
Căci le retează-n cîteva clipite,
Fiind cu dibăcie mînuite.

82
Aşa cum stînca grea ce se prăvale,
De vreme roasă ori de vînt surpată,
Tot ce-ntîlneşte mătură din cale :
Păduri şi turme, case, ca turbată, —
Şi trunchiul gros crenelurile ia-le
Cu arme din înalt, cum şi cu gloată ;
Iar turnul şi-cu zidul împreună
Se zguduie de şes şi deal detună.

83
Bouillon, triumfător, o ia-nainte,

Crezîndu-se pe zid stăpîn acum,
Dar ţîşnete de flacără fierbinte
Şi puturoasă îl opresc în drum ;
Nici muntele Gibel nu poate-aprinde
Pucioasa din adînc cu-atîta fum !
Hinduşii, sub a verii lor dogori,
N-au ploi cu-atîţia aburi arzători !

84
Cazane şi săgeţi încinse zboară
Cu flacără de smoală sau de sînge ;
Duhoarea grea îneacă orice nară
Şi trosnetele asurzesc, nătînge !
Abia ţin umedele piei la pară ;
Orbeşte fumul... Focul nu se stinge !
Chircită-i pielea groasă — şi-o să ardă
Tăria ajutor dacă nu-i poartă !

85
Senin şi calm, in fruntea oastei sale,
Bouillon stă neclintit şi dă porunci
Acelor care cară apă-n oale,
Să stingă flăcările,-n şiruri lungi ;
Mai au puţină apă — şi-s pe cale
Să-i prindă focul !... Dar un vînt, atunci,
Stîrnit de nu ştiu unde şi puternic,
întoarce focul spre păgîn nemernic.

86
Sînt prinse flamele-n vîrtej cumplit,
Sucite către sacii moi de lînă
Cu care zidul fost-a învelit...

Şi totul arde !... Flacăra-i stăpînă !...
Iubit de cer, o, căpitan slăvit,
Spre tine Domnul ajutoru-şi mînă !
La mîndrul sunet al trompetei tale,
în luptă intră vînturi, în rafale !

87
Ismen însă, văzînd cum poartă vîntul
Pucioasele de el închipuite,
Voind a-nvinge Firea cu descîntui
Şi cu puterea artei lui vrăjite,
Pe zid se-arată, pasul lui urmîndu-l
Şi două vrăjitoare îndrăcite...
Bărbos şi crunt părea că-i, pradă urii,
Caron sau Pluton între două Furii!

88
Bolborosind descântece le crunte
Ce-nspaimă Phlegotonul şi Cocitul,
I-aduce nouri soarelui pe frunte,
Văzduhu-ntunecîndu-l, îndrăcitul...
Dar turnul mare zvîrle-un stei de munte,
Luîndu-i pe vecie piuitul !
Zdrobiţi, şi el şi groaznicele-i soaşte,
Sînt numai sînge şi strivite braţe.

89
Trei capete atît de vinovate
Sînt pulbere măruntă-acum, pe vatră,
Ca boabele strivite şi sfărmate
De greaua, rotitoarea morii piatră !
Se duc gemînd de la lumini curate

în bezna-n care mii de demoni latră !
O, muritori ! Vă fie pildă, veşnic !
Fugiţi, fugiţi mereu de pasul greşnic

90
Ci turnul, între timp, scăpat prin ape
De ploaie de mistuitorul foc,
Venise lîngă zid atît de-aproape,
De podul îl putea lăsa, pe loc;
Dar zidul sare Soliman să-l scape
Atunci de pod, nepregetînd de loc.
L-ar fi tăiat, de n-ar fi răsărit
Alt turn, deasupra-ntîiului suit.

91
Crescînd înalt din celălalt, întrece
Chiar turnul din cetate cel mai sus;
Paginii simt pe trup sudoare rece,
Dar Soliman, viteaz şi nerăpus,
Nici de săgeţi şi pietrele zevzece
Din locul lui nu se mai lasă dus ;
Să surpe podul nu-şi pierde nădejdea
Şi-i strigă pe-alţii a-nfrunta primejdea

92
Atunci i se arată, nevăzut,
De alţii, lui Bouillon, chiar Mihail...
Pe lîngă-armura-n care-i învăscut
Sclipeşte soarele pe cer umil!
Ci zise : — „Ceasul mare a bătut.!
Pieri-va din Sion păgînul vil!
Ridică-ţi fruntea, ochii nu-ţi pleca,

Să vezi cum ştie cerul ajuta !

93
Priveşte, cată frunză, cată iarbă,
Cum umplu slava ostile divine...
Voi risipire negura cea oarbă
Ce peste simţul tău de lut se-aţine,
Să vezi cum cerurile prind să fiarbă
De pure spirite... Să vezi ca mine !
Să poţi să-nduri în ochi măcar o clipă,
De înger chip şi îngerească-aripă !

94
Pe cei ce au luptat pentru Christos
Ii vezi ! I-s Slavei sălăşluitorii !
îşi înarmară braţul lor vîrtos,
Părtaşi să-i fie ultimei victorii.
Vezi, nu departe, un vîrtej prăfos,
Ruinuri, fum mai negru decît norii ?
Acolo Hugues se bate şi dezbină
Vrăjmaşe turnuri de la rădăcină !

95
în nord, Dudon, în mîini cu foc şi fier,
Cetăţii poarta-i zguduie cumplit;
El arme-i dă oricărui cavaler
Şi dă imbold, şi suie scări pe zid !
Cellalt, cu mitră, în veşmînt de cier,
E Adhemar... Azi suflet fericit,
Se roagă pentru lupta voastră sfîntă
Şi, de din ceruri, bine vă cuvîntă.

96
Priveşte şi mai sus, cu îndrăzneală !
Vezi oastea cerului, nenumărată ?
Privind el, azări, în nimb de fală.
Sub un drapel, oştirea aripată,
în escadroane dese dînd năvală,
închipuind trei cercuri mari, deodată,
Mai mici pe lîngă centru însă foarte
Lămindu-se-n afara lui, departe.

97
Orbit, Bouillon o clipă ochii-şi pleacă
Şi totul s-a topit cînd şi-i ridică ;
Dar oastea-i stă pe zid să se desfacă,
Izbînditoare, mîndră, fără frică ;
Precum Rinaldo, mulţi au fost să facă
El taie-acum în pleava inamică. ...
Nerăbdător Bouillon şi temerar,
Luînd drapelu-atunci de la stegar, —

98
Pe pod păşeşte-ntîiul... Soliman
în drum, de-a curmezişul, i se pune;
îndată prinde acest strimt tăpşan
De fapte mari de arme să răsune :
Striga nebiruitul dîrz sultan :
— „Tăiaţi, tăiaţi, prieteni, lemn şi fune
în urma mea !... Să cad în gol!... Să mor
Nicicînd eu pradă nu le-oi fi, uşor !"

99
Zărindu-l pe Rinaldo, de departe,

Cum neînduplecat gonea spre el,
îşi zise însă : „Are rost o moarte
Zadarnică, fără cîştig de fel ?"
Se dă atunci nentîrziat de-o parte,
Gîndind c-o să se apere altfel,
Pe cînd, în urma lui, în zale lucii,
Bouillon înfige-n zid drapelul Crucii!

100
Victoriosul semn îşi desfaşoară
în aer pînza lui fîlfîitoare !
în el se-arată ziua şi mai clară
Şi parcă-i dă cinstire orice boare ;
Doar pe de lături sulițele-i zboară,
Sau se-întorc napoi !... Sionul pare
Şi muntele acum că i se-nchină
Cu bucurie nouă şi divină !

101
Sărbătoreşti uralele răsună,
Zbucnind din piepturi mii, victorioase ;
Stau munţii vestea în ecou s-o spună ;
... Tancred, în vremea asta, dărîmase
Tot ce putuse să i se opună
în drum spre Argante... La iveală scoase
Şi-nfipse-n al cetăţii zid şi el,
Al Crucii sfînt, biruitor drapel.

102
Dar înspre sud, unde Raymond căruntul
Se-nfruntă cu tiranul Palestinei,
Gasconii nu răzbiră turnul, cruntul,

Să-l tragă lîngă zid... In loc tot ţine-i
Monarhul, căci, aici, cu de-am anunţul,
Ştiind că zidu-i slab, crezu că bine-i
Să-l umple cu a oastei sale floare
Şi multe mijloace de apărare.

103
E drept că turnul mult mai înfundat
Aflase, ca în altă parte, drumul,
Şi nu putuse fi spre zid mutat,
Mereu peste hîrtoape cu duiumul;
Dar strigătul izbînzii, aripat,
Cînd străbătu şi larmele şi fumul,
Ştiură şi Raymond cum şi tiranul
Că dinspre cîmp se pleacă-aliotmanul.

104
Atunci Raymond strigă : — „Păgine hoarde
Se pleacă, şi cetatea ni-i dobîndă !
Se poate noi să n-avem nici o parte,
Noi singurii, la ultima izbîndă ?”
Dar Aladin de luptă se desparte,
Simţind cu apărarea i-i osîndă
Şi se retrage-n turnul cel mai nalt,
Să facă faţă dîrzului asalt.

105
Atunci şi prin spărturi, dar şi prin porţi,
Dă iama toată tabăra-n cotate ;
Se sparg mereu in piepturi roşii borti ;
Sînt arse, frînte piedicile toate !
Măcelul — vechi tovarăş crudei morţi —

Asupra sarazinilor se-abate...
Morman de morţi şi muribunzi se strînge
In lacuri mari şi-n rîuri lungi de singe !

CÎNTUL XIX

1
Prudenţa, spaima morţii,-i şi făcuse
Pe musulmani să lase apărarea ;
Argante doar, pe ziduri azi supuse,
Lupta cu încă toată-nverşunarea.
De duşmani încolţit, stau nerăpuse
Pe chipu-i ura şi ameninţarea.
Nu moartea, gîndul fugii îl doboară
Şi chiar pierind nu vrea învins să pară.

2
Cel mai teribil dintre toţi vrăjmaşii
Care-l împresură, Tancred se-arată.
Recunoscîndu-i armele şi paşii
Ştiu c-a vrut cu dînsul să se bată,
Dar nu s-au încleştat ca uriaşii
Căci n-a venit la întîlnirea dată.
Şi-atunci strigă : — „Tancred, cu tot avîntul
Aşa tîrziu ajungi să-ţi ţii cuvîntul ?

3
Tirani vii şi nu singur, dar dă-i zor !
Vreau fierul să-mi încerc în tine iar,
Ca-mi pari doar de maşini născocitor

Şi nu bărbat viteaz şi temerar.
Nu-mi pasă... Zid, de oşti colcăitor,
Tu fa-ti... Noi arme, şiretlicuri chiar,
Nu m-or opri, biet ucigaş de fuste,
Su fac din carnea-ţi spada mea să guste !"

4
Tancred, cu dispreţuitor surîs,
Răspunse mindru : — „Vin tîrziu ? Se poate...
Dar spune-vei că-ntors prea iute îs,
Vrind Alpii între noi, cu neaua-n spate,
Sau mările, să nu te faci de rîs !...
Tu seama îţi vei da, cînd ne vom bate,
Că slăbiciunea, niscai temeri rele,
N-au fost pricina-ntîrzierii mele.

5
Ci, hai mai la o parte, tu, ce-abraş
Omori titanii şi eroii mima !
Eu te desfid, de fuste ucigaş
Cum sînt"... Şi spre soldaţi : — „Destul acuma,
Nu-l încolţiţi, căci mie mi-c vrăjmaş
Şi-am singur drept să-l fac să muşte huma.
Vechi legămînt al meu de zor îmi cere
Cu el să mă măsor din răsputere."

6
Strigă Argante : — „Singur, însoţit,
în loc umblat sau într-un loc retras,
Cum ţi-o fi voia, gata, sîntem chit
Şi-am să mă ţin de tine pas cu pas.
Şi, astfel înţeleşi, au şi pornit

Spre-al socotelilor din urmă ceas.
Argante-i ură tot... Tancred, cu dor
Să lupte-n doi, i-i şi apărător.

7
O, pe Tancred şi al onoarei simţ
Să verse sîngele păgîn îl mină.
N-ar fi astîmpăr setei lui fierbinţi
Un strop de-ar fi vărsat de altă mînă.
Ţinîndu-i scutul pavăză, cuminţi
Creştinilor le strigă să rămînă.
Şi, în sfîrşit, îl zmulge cu-ncordare
Creştinelor mînii biruitoare.

8
Ieşiră din cetate,-n urina lor
Lăsînd cîmpia taberei creştine ;
Pe drum întortocheat, şerpuitor
în strimtă vale-ajunseră cu bine ;
Bogată în umbrar fremătător,
Jur împrejur străjită de coline,
Părea un teatru valea nu prea mare
Sau loc de luptă şi de vînătoare.

9
Privi un timp Argante, abătut,
Către Ierusalim cu grea nelinişte,
Tancred, văzîndu-l că e fără scut
Pe-al său departe-l azvîrli-n măslinişte,
Zicînd : — „Au ceasul crezi că ţi-a bătut
De nu mai ai în ochi un pic de linişte ?
De nu-ţi dă pace gîndul la sicriu,

Acum să ştii că este prea tîrziu !"

10
Răspunse el : — „Cetatea-mi fură gîndul,
Regina cea străveche a Iudeii;
In darn ne zbuciumarăm ani de-a rîndul
Căderea să-i oprim şi eu, şi beii.
Azi cerul dîndu-mi capul tău, luîndu-l,
Ce slabă răzbunare-n ochii mei i-i !"'
Pîndindu-se, atunci se înfruntară,
Ştiindu-şi ei clîrzia temerară.

11
Tancred e ager, svelt, agil de fel,
Mişcîndu-se uşor, cu dibăcie...
Argante-i cu un cap mai nalt ca el,
Un uriaş cum n-afli printre-o o mie ;
In sine strîns, rotindu-se, prisnel,
Tancred apoi ţîşneşte, vijelie,
Şi spada-i, întîlnind vrăjmaşa spadă,
Se străduie-abătută să o vadă.

12
Dibaci într-altfel, ţeapăn, crud, semeţ,
Argante îsi răstinde braţu-acuma
Şi vrea doar trup vrăjmaş cu orice preţ,
Nu fierul pradă fierului, huiduma.
Tancred loc neferit pîndind isteţ,
Ţinteste - Arga n t e viziera numa...
Stă spada-i ba în gardă, ba să muşte,
Mereu zădărnicind atacuri bruşte.

13
La fel cînd tace vîntul, două nave
Negemene au cumpănă egală: ,
Cea mare are scut poveri grozave,
Cea mică-n iuţi ocoluri dă năvală,
Din pupă-n proră, cu atacuri brave,
Dar stă cea grea cu neclintită fală
Şi o ameninţă cînd vine-aproape
Ca în străfundul mării va s-o-ngroape.

14
Cit se silea latinul să străpungă
Părind, lovind, cellalt nu-i da răgaz.
Ei legănîndu-şi spada-n mîna lungă
Cu vîrful i-o repede în obraz.
Spre fier latinul fierul lui şi-alungă,
Par ii răneşte-Argante pe viteaz
In coastă, hohotind : — „îmi scazi în stima!
In scrima mester,esti invins de scrima?”

15
De ciudă, de ruşine ros, îşi schimbă
Atacul el, setos de răzbunare...
Cînd prea tîrziu izbînda îl înnimbă,
Infrîngere izbînda i se pare.
Prin fier răspunde numai, nu prin limbă,
Ţintind în vizieră, cu turbare.
Argant parează... Ager, să nu-i scape,
Tancred se vîră lîngă el aproape.

16
Piciorul sting şi-l mută înainte,

Ii prinde braţul drept în braţul stîng
Şi, îmboldit de ură prea fierbinte,
în coastă îi deschise răni, adine,
Strigînd : — „Acum răspunsul ţine-l minte
Pe care ţi l-a dat învinsul frînc !"
Circazianul freamătă, se zbate
Dar braţul drept să-şi zmulgă nu mai poate.

17
Ci, spada să-i atîrne-atunci lăsînd
Se năpusti peste Tancred... El iară
Peste Argante, cu acelaş gînd ;
Şi se ciocniră, şi se încleştară !
Nu s-a bătut mai dîrz Alcide cînd
Pe arzător nisip, odinioară,
Pe fiul Gliei fost-a să-l înhaţe
In musculoase şi nervoase braţe.

18
Deodată, tot buşindu-se-ncleştaţi.
Se prăvăliră amîndoi de-a dura :
Dibaci sau norocos, cu slobod braţ
întîmpină Argante căzătura.
Pe cînd Tancred, cu braţul drept ca-n laţ
Sub el... Simţind însă că-ntorsătura
Prielnică e numai lui Argante,
Se slobozi prin iuţi sforţări gigante.

19
Şi pînă-a nu se ridica greoi,
Il şi trăzni Tancred cu braţ de fier.
Dar cum Eurul pleacă pini vîlvoi

Dar pinii saltă iute iar spre cer,
Puteri ţîşniră în Argante, noi,
Cînd se credea că forţele îi pier...
Şi lupta cu mai slabă-ndemînare
Purcese, însă mai spăimîntătoare.

20
Tancred prin răni mai multe varsă sange,
Din sarazin însă ţîşnesc şuvoaie...
Dîrzia-i scade, braţul i se frînge
Cum piere, nehrănită, o văpaie.
Ci inima creştinului se strînge,
Văzînd vrăjmaşul braţ că se înmoaie
Şi, vrînd mînia-n suflet să şi-o culce,
Se-ndepărtă de el, grăindu-i dulce :

21
„Crezînd ce vrei, predă-te, brav bărbat,
Că eu te-am fost înfrînt sau soarta numa
Nu vreau nimic cu tine, şi,-mpăcat.
Nu vreau nici pradă, nici triumf acuma !
Dar mai teribil încă, mai turbat,
Strigă, strîngîndu-şi forţele, huiduma :
„Cutezi să mă socoti învins, şi mie
îmi ceri să săvîrşesc o josnicie ? !

22
Te bucură de-al tău noroc, căci eu
Ţi-oi pedepsi nebuna îndrăzneală !"
Şi-aşa cum cel din urmă strop de seu
Mai tare-o clipă flacăra răscoală,
Puterile-şi adună el, ou greu,

Cu ura-n loc de sînge dînd năvală,
Voind, prin glorios sfîrşit, în pripă,
Să-şi nemurească cea din urmă clipă.

23
Şi mîna dreaptă către mina stingă
Ducînd-o, sabia-şi înhaţă iar,
Lovind pieziş, cumplit şi nu pe lîngă
Erou, ci-n umăr nimerindu-l chiar,
Făcînd din coaste roşii răni să-i plîngă
Căci fostu-i-a parada în zadar.
Şi dacă tot nu şi-a temut pieirea,
E că-l născuse fără frică firea.

22
Vrînd a-l păli Argante înc-odată,
în vînt mînia, furia-i se pierde...
în lături sare tînărul, să poată
Scăpa de braţul nevoind să-l ierte.
Atunci, Argante, sub povara-ţi toată,
Nevrînd, te prăbuşeşti pe iarba verde.
Fii fericit că singur cazi, încalc.
Şi-ai singur gloria căderii tale !

25
I se lărgesc deschise răni, căzînd,
Şi sîngele-i ţâşneşte mult şi gros ;
Se sprijină cu stingă în pămînt,
Dar şi-n genunchi se apără vîrtos.
— „Nu te lovesc, predă-te, eşti
înfrint îi strigă iar Tancred, mărinimos.
Dar trădător, ca-n clipa cea dinţii,

Argante îl răneşte în călcîi.

26
Tancred, atunci, înfuriat, îi strigă :
— „Vil trădător, îţi rîzi de mila mea ?"
Şi se pomi cu ură să-i înfigă
Prin vizieră-n frunte spada grea.
Nici mort Argante nu se încovrigă
Ci şi murind, ca viu ameninţa,
Superb, măreţ, nenduplecat, feroce
Şi fioros în vorbe şi la voce.

27
Tancred atunci, vîrîndu-şi spada-n teacă,
Lui Dumnezeu i-aduce mulţumire,
Dar simte de putere cum îl seacă
îzbînda sîngeroasă peste fire...
Nici pentru-ntoarcere nu ştie dacă
Mai are vlagă încă şi-ndîrjire.
Dar totuşi el, tîrîs-grăpiş, oricum,
Apucă înapoi pe-acelaş drum.

28
Curînd abia se ţine pe picioare...
Se străduie... E-ntr-una mai sleit;
Mai slab ca trestia tremurătoare,
Cu capu-n mîini, se-aşează jos, chircit.
Se-nvîrte totul, beznă totul pare...
Leşinul îl învinge în sfîrşit,
Şi-aşa cum sînt, cu greu îl poţi distinge
Pe-nvins de cel care-a ştiut învinge.

29
In timpul neobişnuitei lupte,
Atît de crîncenă prin uri aparte,
In păcătoasa urbe nentrerupte
Urgii învingătorii prind să poarte.
Durerea unei lumi de jale rupte
Au cine poate s-o descrie-n carte ?
Şi ce cuvinte-ar zugrăvi, ce peana,
Privelişte de jale, şi tirană ?

30
E totu-n sînge înecat măcel
Şi peste tot stau leşuri cit movila ;
Sub morţi fără mormint, cumplit flagel.
Stau muribunzii sufocaţi cu sila.
Plîng mame despletite, azi altfel
La sîn stringîndu-le copiii mila ;
Soldaţii, grei de pradă, urlă-n cete,
Tirînd de păr neîncepute fete.

31
Spre-Apus, către colina cea mai naltă,
Unde vestitul templu ridicat e
Rinaldo, lac de sînge vil, asalta.
Din faţa lui fug hoarde speriate
Doar împotriva, spada lui tresaltă,
A celor ce au braţele armate...
Străpunge zale, coifuri, scuturi crapă
Doar cei ce n-au de Ioc armură scapă.

32
Loveşte fieru-i nobil numai fierul

Şi, mîndru, nu se vrea cu alţii crud.
Privirea, vocea lui sînt ca jungherul;
Fug cei neînarmaţi urlînd durut.
Cîte minuni cu spada, cavalerul,
Cum şi eu-ameninţarea n-a făcut !
Norod, soldaţi, în gheara desnădejdii,
Fug toţi, că-s toţi în altfel de primejdii.

33
Norod şi mulţi războinici izbutit-or
In templul rezidit de-atîtea ori
Ce-a vai pe Solomon întîiul ctitor,
Să scape de vrăjmaşii strivitori.
Cîndva libanici cedri-mpodobit-or
Şi marmură, zidirea, cu splendori...
Azi de podoabe goală, porţi de fier
Tarie-i dau — şi turnuri către cer.

34
Ajuns Rinaldo lingă templul, naltul,
Gemînd acum de liftele infame,
Porţi ferecate-i stăviliră-asaltul,
Şi-ntărituri. şi arme sus pe coame.
De două ori el ba un turn, ba altul,
Le măsură cu ochii numai flame ;
Să-şi afle loc de trecere, ca-n zbor.
De două ori el le dădu-nconjor.

35
Cum lupul mort de foame, în amurg,
Cu lăcomie stînei dă tîrcoale,
Pe cînd din fălci deschise bale-i curg,

Firească-i furie stînd s-o răscoale,
La fel ai lui Rinaldo ochi parcurg
Tot locul, s-afle cît de strimtă calc...
Se-opreştc în sfîrşit... Din turnul nalt
Cu spaimă-i aşteptat al său asalt.

36
Zărind pe-aproape un enorm buştean,
Mai gros, mai lung ca un catarg ligur
(La ce bun nu se ştie), cu elan
în braţe-l saltă tînărul, şi dur,
Uşor, precum cu lancea în duşman,
Cu el izbeşte-n poarta grea şi-n mur,
Tot încercînd din răsputeri s-o spargă,
Ca să-şi deschidă o intrare largă.

37
Cu scrîşnet, smulsă e ţîţîna porţii
Şi nu-i rezistă lacătele grele...
Cad marmura şi fieru-n faţa forţii
O, nici berbecii nu fac bucăţele
Astfel de zid — nici trăznetele morţii
închise de bombarde în ghiulele...
Dau buzna prin spărturi creştinii-n templu
Urmînd pilduitorul lui exemplu.

38
Vechi templul Domnului, lăsat urgiei
De sînge gîlgîie în valuri roşii.
Cu cît pedeapsa slavei mai tîrzie-i,
Cu-atît mai greu loviţi sînt păcătoşii;
Urmînd acum îndemnului Tăriei,

De ură se încing şi inimoşii
Şi templul profanat în sfînta-i fală,
Acum cu sînge sarazinii-l spală.

39
Dar Soliman la tumul marc zboară
Ce poartă sfîntul nume-al lui David,
Cu alţi ostaşi, în crunta luptei pară,
Şi-n turn cu baricade se închid.
Tiranul Aladin nu stă pe-afară ;
Se vrea şi dînsul dincolo de zid...
Şi Soliman îi strigă : — „Mare rege,
Doar fortăreaţa asta ţi-o protege

40
Imperiul şi viaţa de turbarea
Duşmanului * — „Vai, zise Aladin,
Cetatea-şi simte-n temelii pierzarea ;
O zguduie barbare uri, hain.
Imperiu ? Viaţă ? Nu-s ! îmi dau suflarea,
Căci am domnit şi am trăit din plin.
Putem să spunem : «Nu mai sîntem, iată,
Că ziua cea din urmă ni se-arată !»"

41
Cu jale-n suflet Soliman îl ceartă :
— „Ci unde-i vitejia ta măiastră ?
Ne ia imperiul vrăjmaşa soartă ?
Nu poate şi onoarea, că-i a noastră !
Spre turn, mărite rege, pasu-ţi poartă,
Si odihneşte-un pic lîngă fereastră,
Căci mădularele ţi-s fără vlagă !”

Şi astfel izbuteşte-n turn să-l tragă...

42
Luînd o ghioagă-atunci, cu zeci de ţinte,
Avînd alături credineioasa-i spadă,
El dîrz intrării-n turn îi stă-nainte
Şi-ncep creştinii-n jurul lui să cadă
Ba morţi, în valul sîngelui fierbinte,
Ba răsturnîndu-se pe jos, grămadă.
Şi, îngroziţi de ghioaga de album,
Fug toţi şi totul de pe lîngă turn.

43
Raymond, cel conte de Toulouse, sări
Atunci cu o cutezătoare trupă.
Netemător de-aceste vijelii
De ghioage ce zdrobesc şi ştiu să rupă.
Lovind întîiul, el în gol lovi,
Dar îl păli cumplit în frunte, după
Aceea, Soliman, încît cuprinse
Pămîntul, el, în braţe larg întinse.

44
Renaşte iar curaju-nfrint de teamă
In lifte, iar învingătorii-acum
Ba pier sub turn, ba-n pilcuri se destramă...
Văzîndu-l printre-al morţilor duium
Pe conte, Soliman soldaţi-şi cheamă,
Cerîndu-le să-l tragă, oarecum,
în turn, să-l ţină necurmat în pază,
Fiind prizonier de mare vază.

45
Dar cînd soldaţii-ascultă de poruncă
Oprelişti grele întîlnesc în faţă.
Ostaşii lui Raymond şi ei se-aruncă
Să-l apere, să-l vadă iar in viaţă.
Stau ura şi cu dragostea la muncă
Şi este ţinta dragostei măreaţă.
Vor unii a salva o viaţă sfîntă,
Ceilalţi să o răpească se frămîntă.

46
Cu-a răzbunării îndărătnicie
Ar fi răzbit la conte Soliman.
Nu-i scut, nu-i coif să poată piept să-i ţie!
Cumplită-i ghioaga-n braţul de tiran !
Dar ajutor năpraznic, vijelie,
Se năpusteşte-n smîrcul musulman :
Din două părţi, Rinaldo şi Bouillon
Dau iama dîrzi, strigaţi de-al luptei zvon.

47
Precum păstorul grijuliu, cînd fierbe
Furtuna, trăznetele cînd detună
Şi fulgerele scapără în jerbe
Şi norii grei îi spun că nu-i a bună,
Spre-a înfrunta stihiile acerbe
Cu glas şi varga oile-şi adună
Şi cată loc ferit, iar el în urmă
Ramîne celor ce-s mai slabe-n turmă, —

48
La fel şi Soliman, văzînd urgia

Şi vuiet auzind, urnit să-l sfarme,
Crunt spintecînd văzduhul şi Tăria,
Şi ropote şi scrîşnete de arme,
îşi strînge oastea-n turn şi vitejia
îndeamnă-l ultimul să se întoarne,
încît retragerea-i prudentă pare
Nu-nfrîngere, ci cutezanţă mare.

49
Intrînd, abia închide poarta ei
Că iată-l pe Rinaldo, nemblînzit !
Nimic nu-i stă în drum, în nici un fel
Abate stăvili, sfarmă tot, cumplit,
Vrînd dîrz să se măsoare cu acel
Ce n-a mai fost prin arme biruit.
Ii cer şi legămintele fierbinţi
A-l răzbunare pe danezul prinţ.

50
Prin braţul lui nenvins, italianul
Ar fi pătruns în turn — şi n-ar fi fost
In siguranţă nicidecum sultanul
In faţa duşmanului, clar cu rost,
Cum amurgea în zare, căpitanul
Sună retragerea la adăpost,
Gîndindu-se atacul iar să-nceapă
Cînd va vedea de ziuă că se crapă.

51
Străluminat la chip, grăi atunci:
— „Cu cerul sprijin, am făcut destule
Şi-n faţă ne rămîn puţine munci ;

Pierit-a spaima... Turnul ăsta nu le
Ajută lor, chiar greu de-i să-l străpungi.
E ultim reazăm hoardei nesătule,
Dar mîine-n zori l-om cuceri... Voi numa
De bolnavi şi răniţi vedeţi acuma !

52
Salvaţi pe cei care cu preţul vieţii
Ne-au cucerit o patrie preasfîntă ;
Tu, oaste a lui Christ, au prada ce ţi-i
Cînd ei în chinuri grele se frămîntă ?
Destul masacru... Prea mulţi, ca ereţii,
Văzut-am după aur că se-avîntă.
Cruzimii, lăcomiei puneţi frînă...
Vestească trîmbiţi voia mea stăpînă !"

53
Vorbind, de conte vine mai aproape ;
Trezit, acesta geme tare încă...
Dar Soliman, durerea stînd să-l sape,
Tot cu curaj şi-ncredere adîncă
Vorbi : — „In ciuda soartei, nu se-ngroape
Ostaşi, nădejdea braţelor de stîncă !
O, spaima face răul cît e hăul
Să pară, chiar cînd nensemnat e răul.

54
Duşmanii stăpînesc doar muri şi case
Şi pleava — iar oraşul sîntem noi
Şi regele şi braţele vînjoase
Iar regele şi-ai sui ostaşi de soi.
La adăpostul zidurilor groase,

Se află-n turn... Vrăjmaşului puhoi
Trofeu i-i doar cetatea părăsită,
Dar i-i funestă soarta hărăzită.

55
încredinţat sînt că s-or da de-a dura !
Obraznici avuţia va să-i facă ;
Omoruri, furturi le vor fi măsura ;
Desfrîul, dezmăţarea cea buimacă.
Şi dacă, predomnind harababura,
Egiptul scoate sabia din teacă,
(Şi nu-i departe clipa), or să vadă
Că-s zugrumaţi între mini şi pradă.

56
Dar cum noi mai de seamă edificii
Putem cu pietre domina de-aice.
Nu vor lua Mormîntul inamicii
Sub grindina care va sta să pice..."
Astfel grăind, îndată vălul fricii
De pe ostaşi răzbi să-l aridice. ...
Numai că-n vremea asta se abate
Vofrin printre cohorte înarmate.

57
Ales pîndar, trecînd do zor la fapte,
In fapt de seară se porni Vofrin...
Pe drumuri lăturalnice, de noapte,
Trecu nălucă — tuturor străin —
De Ascalon, cit zori de foc şi lapte
Din Răsărit nu se zăreau că vin.
Şi-n miez de zi, cînd tare Febus scapără,

Zări puternica vrăjmaşă tabără.

58
Drapele fîlfîiau pe corturi mii
Şi galbene, şi verzi, şi de azur...
Sunau ţimbale, goarne aurii
Şi zeci de graiuri felurite-n jur...
Cămile, elefanţi şi bidivii
Spărgeau cu strigăte văzduhul pur.
Că, uluit, îşi zise : „Se-adunară
Şi Asia, şi Africa barbară !"

59
Puterea, aşezarea, valid, toate
In minte-şi sapă,-n tabără pătruns ;
Mulţimii, nu pe căi întortocheate
Ii pune întrebări şi dă răspuns,
Prin locurile cele mai umblate,
Dibaci, precum şiret îndeajuns,
Făcînd deschis, senin, la toate faţă
Şi arătînd o frunte îndrăzneaţă.

60
Umblă în jur de corturi, prin unghere,
Văzu cîţi cai, cîţi oameni, ce armură,
Ce fac ostaşii, dacă au putere,
Ce capi au, de-s dibaci la pălitură...
Şi, cutezînd apoi mai sus să spere,
Află şi taine de la cască-gură...
Descurcăreţ, viclean, ajunge pîn
La cortul generalului păgîn.

61
Spărtură dibui în cort prin care
S-audă totul poate şi să vadă...
La sfat de taină regele, se pare,
E-n acest loc îndătinat să şadă.
Ciulind urechea mai cu încordare,
Auzi şi vezi aicea o grămadă...
Şi, prefăcîndu-se ceva că drege
Vofrin aude, vede şi-nţelege.

62
Cu capul gol, în purpur învăscut,
Stînd în picioare, pînă-n dinţi armat,
Cu pajii, doi, ţinîndu-i coif şi scut,
Vorbind cu-n uriaş, spătos bărbat,
La-nfăţişare fioros şi crud,
Sta generalu-n lance rezemat.
Vofrin, rostind acesta : — „Godefroi*,
Ciuli urechi ciulite şi aşa.

63
— „Eşti sigur, — Emiren zicea — că poţi
Tu pe Bouillon creştinul să-l răpui ?"
Ormond răspunse : — „Jur pe ani-mi toţi
Să nu mă-ntorc fără de capul lui !
S-o afle toţi ce-n asta mi-or fi soţi...
Răsplata ce o cer prea mare nu-i:
Din armele-i chiar în Cairo eu .
Vreau să ridic pilduitor trofeu,

64
Scriind pe el : «Ormond cînd îl ucise

Pe-al Asiei nimicitor creştin,
A ridicat trofeul ca să li se
Dea pildă veacurilor care vin !»"
— „Asemeni faptă, — Emiren îi zise, —
Ar răsplăti-o regele din plin,
Nu doar ce-i ceri ţi-ar da, ci multe alte
Mari daruri şi onoruri mai înalte.

65
Ci pregăteşte-ţi armele minţite,
Căci e aproape-al marei lupte ceas".
Ormond atunci : — „Sînt toate pregătite!”
Şi amuţi-năuntru orice glas.
Mult tulburat de cele auzite,
Vofrin tot cugetă în ce impas
Vor să-l aducă pe Bouillon, şi ce-s
Minţitele lor arme, mai ales.

66
Şi rău sc zbuciumă, nepricepînd,
Şi nu închise ochii noaptea-ntreagă ;
în zori însă, imensa oaste cînd
Văzu că-n marş sub steaguri se încheagă,
Pornind şi el, pe la popasuri stînd ;
Cu oastea, încerca de limbi să-i tragă
Pe toţi, intrind în corturi, orişiunde,
Să afle taina ce i se ascunde.

67
Şi o zări pe-Armida-n cort pompos
Cu cavaleri şi jupîniţe-n jur.
Părea că tot oftează dureros,

Stînd adîncită-n gînd de rău augur ;
în palmă sprijinind obraz frumos
Ţintea în ochii-stele solul dur...
Nu se ştia de plînge... dar străjerile
Stau pleoapelor de vis lichide perle.

68
Adraste-n faţa ei, de ea-şi agaţă
Privirea, răsuflarea şi mişcarea.
De ea pare-atîrnat pe-ntreaga viaţă,
De mult ce-i simte patimei dogoarea.
Pe Tisafern, cu dînşii faţă-n faţă,
Ba dragostea-l aprinde, ba turbarea.
Pe chipul lui schimbînd culori, ba dragoste
Citeşti, ba crunta geloziei pacoste.

69
Vofrin îl vede-apoi pe Altamor
încercuit de doamne, mai deoparte.
El nu se lasă-ncătuşat de dor
In văzul lumii, dar ştiind să poarte
Spre mîna ei, spre chipu-ncîntător
Priviri, el află farmece aparte,
Din cînd în cînd în ochi sorbindu-i sînii,
Prin vălul, trădătorul, al stăpînii.

70
Dar, iată Armida ochii şi-i ridică
Cu-nseninată fruntea ei uri pic.
Ca fulgerul cînd norii grei despică
Ivind pe buze un surîs amic,
Grăi : — „Cînd braţul vostru fără frică

Mi-i sprijin, nu mi-i teamă de nimic.
Şi nu mai simt în suflet greu prăpăd,
Cînd tare-aproape răzbunarea-mi văd".

71
Zicea hindusul : — „îndurare, doamnă
Insenineazâ-ţi fruntea întristată !
Curînd, aşa cum inima mă-ndeamnă,
Iţi voi aduce tidva-i retezată !
Iar mîna asta de-a jurat, înseamnă,
Că pot şi-n lanţ să ţi—1 aduc, odată !..."
I-aude bine, tace Tisafern,
Dar noi turbări pe suflet i se-aştern.

72
Duios privindu-l, mîndra îl întreabă :
„Dar tu ce crezi ?" El muşcător răspunde »
„Urma-voi cu sfială, mai degrabă,
Pe-acest erou temut cumplit oriunde."
Jignit, strigă hindusul : — „Bună treabă
Să ştii în spate a mi te ascunde !
O, cred şi cu că eşti destoinic foarte
In a-mi urma exemplul de departe !"

73
Ci, legănîndu-şi capul, Tisafern
Strigă : — „O, nu-s stăpîn pe harul meu,
Cu spada căpătâiul să-ţi aştern,
Să ştiu cine-i mai vrednic, tu sau eu ;
Vrea Cerul dragostei să mă prostern.
Curajul tău ? Eu îl desfid mereu !"
Adraste şi sări la luptă, dar

Armida i se puse-n drum hotar,

74
Grăind aşa : — „Războinici bravi, au darul
Ce mi-aţi făcut, mi-l smulgeţi înapoi ?
Apărători îmi sînteţi —şi pojarul
Zavistiei nu-l stingeţi între voi ?
Sfădindu-vă, scuipînd ocări cu carul,
Mă ocăriţi pe mine, amîndoi !"
Astfel vorbind, ea strînse în restele
Potrivnicile suflete rebele.

75
Vofrin nu pierde-o iotă din ce-aude
Şi pleacă mai departe, hotărît
Să prindă firele urzelii crude
Ce în muţenie zăcea atît.
Pune-ntrebări, pe-alocuri chiar zălude,
De greutăţi oleacă zădărît...
Şi-i hotărît să moară mai degrabă
Decît să n-afle taina ce-o întreabă.

76
Prin mii de viclenii neîncercate,
Prin mii de neştiute noi mijloace,
Ce fel de arme au, afla nu poate
Şi nici cum uneltirea s-o dejoace.
Norocul însă, nodurile toate
Le dezlegă şi îi aduse pace,
Aflînd de-a fir-a-păr în ce capcană
Bouillon este atras să deie goană.

77
Şi cum în jur ibovnicei tirane
Incă-i roiau şi-acum adoratorii,
Crezînd că printre fanţi, printre cucoane
Mai lesne-s de găsit uneltitorii,
Se-apropie de una din duşmane
Şi, împuindu-i capul cu istorii,
O agrăi cu gluma în cuvinte,
De pare-ar fi ştiut-o dinainte.

78
— „Şi eu aş vrea să fiu apărătorul
Unei frumoase şi să tai cu fierul,
Ori pe Bouillon atotnimicitorul,
Ori numai pe Rinaldo, cavalerul.
Tu cere-mi, dacă ţi-i acesta dorul,
Un cap din două... Eu pe loc oferu-l.*
Voia, pe nesimţite, de la şagă,
Să afle tîrăşenia întreagă.

79
Dar vorbele-astea nu le poate spune
Fără-a zîmbi, ivind vechi tic firesc...
Şi alta dintre alte doamne june
Se-apropie zicîndu-i : — „Eu doresc
Voinţei mele doar a te supune
Şi cavalerul meu te şi numesc...
Dar dragostea cum ţi-e sădită bine,
La loc de taină aş vorbi cu tine..."

80
Trăgîndu-l deoparte-apoi : — „Vofrin,

Eu te-am ghicit... Şi tu ştii cine sînt..."
El, stăpînit, dar tot de zbucium plin,
Spre ea se-ntoarse şi vorbi rîzînd :
— „O, n-ai tu chip să-l uite un străin,
Dar zău dacă-mi aduc aminte cînd
Ne-am cunoscut. Iar numele ce-mi dai
Al meu nici nu-i... Am nume mai de crai.

81
Născut pc al Bizertei plai de foc
Mă cheamă Almanzor ; Lesbin mi-e tată."
— „Ştiu tot, dar feste n-am de gînd să-ţi joc
Răspunse preafrumoasa deodată.
Ni-ţi sînt vrăjmaşă... Viaţa chiar, pe loc
Ea pentru tine mi-aş jertfi-o toată...
Eu sînt Erminia, prinţesa care,
Ca tine, pe Tancred stăpîn îl are.

82
Dulci două luni captivă lui Tancred,
Străjer al meu, m-ai îngrijit frăţeşte.
Erminia-s şi ţie mă încred.
Erminia-s, Erminia, priveşte !”
Vofrin. încă ţintind-o-n ochi, şiret,
O şi recunoscu atunci, firește...
Iar ea : — „Mă jur pe slăvile cereşti
Că nimeni n-o să afle cine eşti.

83
Ba chiar te rog, în temniţa mea dragă,
La-ntoarcere, cu tine să mă iei !
Mă zbucium noaptea, ziua sînt beteagă

Şi libertatea-n chinuri oare ce-i ?
Spion eşti ? Uneltirea ce se-ncheagă
Prin mine poţi s-o afli, dacă vrei.
Eu pot nădejdile a ţi le-ntrece...
Greu afli altfel ce se va petrece."

84
Tăcea Vofrin, privind-o, căci în minte
Avea ale Armidei perfidii.
Femeia-i guralivă şi te minte...
Ba vrea, ba nu vrea iară... Poţi să ştii ?
Vofrin astfel se frămînta-nainte
Dar în sfîrşit : — „O, doamnă, — îi grăi,
Ţi-oi fi unde ţi-i voia călăuză
Dar hai de-aice, nimeni să n-auză !"

85
Şi se-nţeleseră ca-n zori, călare,
Să plece înaintea oastei ei.
Ieşi întîiul el din cortul mare
Şi ea se duse iar printre femei,
Unde glumi ce cavaler mai are
Şi cît pune pe braţul lui temei.
Ieşind şi ea peste puţin, apoi,
Curind goneau călare amîndoi.

86
Ajunşi ei într-un loc mai singuratic
îndepărtat de corturi sarazine,
El o-ntrebă de planul cel zănatic
Privind pe capul taberei creştine...
Ea zise : — „Sub un căpitan fanatic,

Ormond, cel fără seamăn în cruzime,
Alţi şapte inşi o cursă-ntind, perfidă,
Ca pe Bouillon din spate să-l ucidă.

87
Minaţi de răzbunare sau de ură
Şi-au uneltit omorul, iată cum :
Cînd soarta-ntinsei Asii cu bravură
S-o hotărî prin săbii, foc şi fum,
în frîncă se vor îmbrăca armură,
Pe arme cu al crucii semn, precum
Şi-n alb veşmînt cu fir, cum se arata
Şi garda lui Bouillon înveşmântată.

88
Dar, unul spre a-l şti pe celălalt,
Pe coif purta-vor un aparte semn
Şi-n vălmăşagul cruntului asalt
S-or pierde printre oşti, după consemn
Şi s-or preface că adînc şi cald,
Ca garda, simt al dragostei îndemn
Pentru Bouillon... Au spade otrăvite
Ce fac doar răni mortale şi cumplite,

89
Şi cum ştiau că eu cunosc de mult
Veşminte, obiceiuri frînce, zale
Le-am zugrăvit, silită să-i ascult,
Şi-s martoră urzelii criminale.
Eu de aceea dintre ei m-am smult,
Urînd din suflet tot ce pun la cale,
Căci să mi se păteze-ntreaga viaţă

Cu fapta lor murdară, mi-ar fi greaţă,

90
Acestea-mi sînt pricinile, şi..." Dar
Se-mbujoră, plecîndu-şi ochii, biata.
Cuvinte noi pe buze îi tresar,
Dar le opreşte cînd de zbor sînt gata.
Ci, vrînd să ştie vrednicul scutar
Ce taină-ascunde, ruşinată, fata,
Grăi : — „De ce atîta şovăială ?
Credinţa mea stîrneşte bănuială ?"

91
Oftind, strigă cu glas tremurător :
— „Ruşine, fugi ! Din inimă te scot,
Căci nu-mi poţi tăinui nestinsul dor !
Văpăile bujorilor nu pot
Ascunde focul pururi arzător
Ce sufletul mi-l mistuie de tot ?
Avea ruşinea rost odinioară...
La ce mi-i bună azi, cînd sînt fugară ?"

92
Şi-adăugă : — „Fatală mie noapte
Şi patriei sub jug străin căzută !
Mai mult pierdui decît se-arată-n fapte !
E şi-o nenorocire neştiută :
Pierzi ranguri ? Poate inima să rabde...
Dar m-am trezit şi însumi eu pierdută,
Căci mi-am pierdut — şi pentru totdeauna
Simţirea, mintea, inima, nebuna !

93
Tu ştii Vofrin, că, sperioasă, eu,
Văzînd atîta sînge şi măcel,
Venit-am la stăpînul tău şi-al meu,
Ce-ntîiul mi-a lovit palatul, el...
Şi în genunchi căzînd, cu suflet greu,
Lui m-am rugat, spunînd : «Nu vreau de fel,
Să-ţi cer să-mi cruţi, tu, viaţa, ci, din milă,
Să-mi aperi neprihana de copilă !»

94
Ci ei m-a ridicat cu braţul lui,
Cît nici nu isprăvisem, şi mi-a spus :
«Te rogi nu-n van, prinţesă, nu oricui;
Voi fi apărătorul tău supus.»
Şi-n piept atuncea fost-a să-mi încui
Un nu ştiu ce, dar dulce de nespus,
Ce-ajuns pe inima-mi stăpîn deplin,
Văzui că-i foc mistuitor şi chin.

95
Des ne vedeam, mă mîngîia duios
Şi ne amestecam durului plîns...
Zicea : «Eşti slobodă ; nu trag folos
Din pradă ; iar comori eu n-am de strîns».
Vai, doru-i rapt era — şi nemilos :
Să mă răpesc chiar mie m-a constrîns.
Mi-a dat comori deşarte — şi-ntre timp
Mi-a smuls comoara inimii, în schimb.

96
Se-ascunde greu amorul... Nu ţii minte

Cum veşti îţi tot ceream, arzînd de dor ?
Iar tu, ghicindu-mi patima fierbinte,
Ziceai : «Erminia, tu arzi de-amor».
Spuneam eu «nu», dar mi-o lua-nainte
Suspinul martor, veşnic trădător.
Ori poate ochii mei trădară focul
Ce încă mă mai mistuie-n tot locul.

97
Tăcere blestemată... Oare leac
De ce n-am vrut, să-mi curme suferinţa ?
Odată, rana inimii s-o-mpac,
Tot trebuia să las din frîu dorinţa.
Crezînd că mor, cu sufletul buimac,
In inimă cu rana şi căinţa,
Mi-a smuls amorul vălul ruşinării
Şi-am tot umblat din dungă-n dunga zării,

98
Pe-al sufletului domn tot căutîndu-l
El — leac al răului şi el pricină,
Dar drumul mi-a tăiat, gonind ca gîndul,
O hoardă ticăloasă şi haină.
Să nu le cad în mîini, mîncam pămîntul
Şi-n loc sihastru mi-am aflat hodină
Şi. a pădurii sălăşluitoare,
într-o colibă stînd, păşteam mioare.

99
Cînd dragostea, ce-o înfrînsese teama,
Se-aprinse iar în inimă, de pară,
Pornii după Tancred, dar tot aşa m-a

Oprit din drum o liotă barbară.
Şi m-au făcut să-mi dau îndată seama
Că n-am să scap precum întîia oară.
Tîlharii egipteni băgară groaza
In mine şi mă duseră spre Gaza.

100
Cînd căpeteniei m-au dat, îndată
I-am spus ce am păţit şi m-a-nţeles...
Onoarea mea rămas-a fără pată
Şi petreceam cu-Armida, mai ales.
Aşa m-am pomenit mereu scăpată,
Eu, de robie-ameninţată des.
Salvată, prinsă iar, eu nu ştiu cum
Nu pot scăpa de-ntîiul lanţ nicicum.

101
De nu mi-ar spune bravul ce-n adins
M-a strîns în lanţ ce nu-l mai rupe nime
«Fugară sclavă, este necuprins
Pămîntul...» De m-ar ţine lingă sine !
In lanţul dragostei ce nu s-a stins
Mă lege iar, duios fiind cu mine. ...
Tot povestind prinţesa aste fapte,
Goniră ei călare zi şi noapte.

102
Căta Vofrin doar drumuri neumblate,
Mai sigure şi scurtături. Aşa
Ajunseră aproape de cetate
Cînd astrul zilei tocmai scapără.
Curînd văzură pete închegate

De sînge, şi-un războinic mort, din şa ;
întors spre cer, umplînd tot drumul parcă,
Şi mort ameninţări din ochi descarcă.

103
Ci, judecind după-arme şi veşminte,
Era războinicul un sarazin.
Zăcea alt om un pic mai înainte
Şi-şi zise-atunci scutarul : „E creştin !"
Cum straiul brun o bănuială-n minte
I-a fost stîrnit. sări din şa Vofrin,
Strigînd durut cînd îl văzu la faţă :
— „Vai. e Tancred şi zace fără viaţă !"'

104
Erminia, oleacă mai departe,
Privea spre crudul mort circazian,
Cînd glasul lui o săgeta de moarte
Şi alergă spre el cu frînt elan.
Zăcea Tancred, sărmanul, palid foarte,
Frumos şi la al zilelor liman.
Din şa ea nici nu scoborî, ci-ndată,
Se prăbuşi spre dînsul, disperată.

105
Şi îi scaldă obrajii în şuvoi
De lacrimi, cu durut suspin în grai :
— „Ce trist destin ne face pe-amîndoi
Să ne-ntîlnim aici, cînd suflet n-ai ?
Te văd, tu nu mă vezi, ci zaci greoi !
De-atîta vreme tot te caut, vai!

Ţi-s ochii-nchişi cînd eu îţi stau în faţă
Şi— regăsit — te pierd pe-ntreaga viaţă !

106
O, nu credeam că-n ochii mei calvar
Vederea ta va fi cîndva, iubite,
în clipa asta de-aş orbi măcar
Să nu te văd cînd moartea fură-mi-te!
Ci unde-i crudul, dulcele pojar
Al ochilor din rarele clipite ?
Bujorii din obraji ţi-s unde ? Unde ?
Seninul frunţii unde ţi se-ascunde ?

107
Chiar tras la chip şi palid, umbră scumpă,
Mi-eşti drag şi nu-mi stingi patima de loc,
Tu iartă-mi dorul gata să irumpu,
Dacă m-auzi bocind a nenoroc.
O, buza mea sărut de gheaţă rumpă
Din buzele ce le-aş fi vrut de foc !
Căci buze sărutînd, livide, moarte,
Eu morţii te-oi răpi măcar în parte.

108
De cate ori, tu, dulce gură, oare,
Mi-ai alinat cîndva, vorbind, durerea ?
Acum cînd gura mea pe gură-ţi moare,
Sărutul ultim fie-mi mîngîierea.
De ţi l-aş fi cerut cutezătoare,
Mi l-ai fi dat... Ii fur acuma mierea.
Ongăduie-mi în braţe să te strîng,
Eu tine gură-n gură să mă stîng.

109
Primeşte-mi sufletul gătit de zbor,
Sa stea în cer aripă lîngă-aripă !..."
Asa-i vorbea Erminia, cu dor,
Stingîndu-se-n a lacrimei risipă,
Tancred, trezit de stropii arzători,
Intredeschise buzele o clipă
Şi le deschise-apoi, cu-nchise pleoape
Topind suspin de-al ei suspin aproape.

110
Ea-l simte că respiră — şi renaşte
In pieptul ei atunci nădejdea iară :
„Tancred — strigă — priveşte-mă, cunoaşte,
Ca datoria-mi fac, cea mai amară,
Sa-ţi fiu alături vreau, cînd fi-vei moaşte,
Priveşte-mă, că-i cea din urmă oară...
Nu te grăbi să fugi acum spre cer !
Caci altă bucurie nu-ţi mai cer!"

111
Ci el deschise ochii tulburi, grei,
Şi iar i-nchise... Iar o frînse prinsul...
Strigă Vofrin : — „Dar nu-i mort! Plîngi cît vrei,
Dar după ce îl vindecăm pe dînsul !"
El scoate armele-i iar mîna ei
I-ajută-n tremur strinsul şi destrînsul.
Priveşte rănile ce trupu-i spintecă
Şi ştie că sînt răni care se vindecă.

112

Ii vede pricinile de slăbire
în mult prea multa pierdere de sînge.
Dar n-are decît vălul ei subţire
Să-i poată rănile lega şi strînge.
O-nvaţă dragostea. ce-i peste fire :
Cu părul să-i astupe plăgi adînce
Şi, tot jertfindu-şi părul, pătimaşe,
Din el îi face legături şi faşe.

113
N-ajunge vălul ei prea fin şi strimt
Să-i oblojească rănile prea multe.
Şofran şi frăsinei în jur nu sînt,
Dar o ajută vrăjile oculte...
Re-nvie-n el pricepere şi gînd ;
Să vadă poate, cum să şi asculte ;
O vede pe Erminia plîngind
Şi pe Vofrin într-un străin veşmînt.

114
Şopti : — „Vofrin aici ? De unde ?
Cum ? Miloasă doftoriţă, cine eşti ?"
Cu trandafirii în obraji acum
Oftă ea, între temeri şi nădejdi s
— „Vei şti şi asta, dar, ca vraci, oricum,
Poruneă-ţi dau să taci, să te-odihneşti...
Te-oi lecui... Răsplata — după boală."
Şi-astfel vorbind îi puse capu-n poală.

115
Vofrin se tot frămîntă cum să-l poarte
în tabără, cît nu cade-nnoptarea ;

Curînd se-arată însă, de departe,
Ostaşi de-ai lui Tancred, care sfruntarea
Au fost văzut, dar îi oprise foarte
Chiar el să urmărească încleştarea.
Temîndu-se că l-a răpus huiduma,
îl căutau îngrijoraţi acuma.

116
Mulţi alţi războinici caută la fel
Şi-avînd norocul de-a veni la coadă
Din braţe fac un scaun pentru el
Ca, sprijinit de ei, tihnit să şadă.
Şi strigă-atunci eroul : — „Dar acel
Viteaz să steie vulturilor pradă ?
Să nu-nduraţi nici o clipită gîndul
Că-i vor lipsi onoruri şi mormîntul!

117
Nu port război cu leşu-i mut şi rece ;
Murit-a ca un brav, nu-i om din turmă.
Datori sîntem eu cinste a-l petrece,
Căci âsta-i este bunul cel din urmă."
Vor cei cu leşu-n urma lui să plece
Şi ajutorul unul nu şi-l curmă.
Mergea Vofrin cel credincios de lături,
Avînd-o pe Erminia alături.

118
—„Mai vreau — ceru Tancred — nu-n cortul meu
Sa mă purtaţi, ci în Ierusalim.
De încă sînt pîndit de ceasul greu,
Acolo vreau să-mi aflu ţintirim.

Căci unde zace Omul-Dumnezeu
Spre ceruri, poate, mai uşor suim.
Şi mulţumit mi-ar fi acolo gîndul
Că mi-am plinit în faptă legămîntul."

119
Astfel grăi... Şi ei l-au pus pe-un pat
Îndată ce-n Sion au fost să-l poarte.
Erminiei Vofrin i-a căutat
Un tainic loc, de brav nu prea departe,
îl mai găsi şi pe Bouillon, la sfat,
Şi asta fără piedici multe foarte,
Cu toate că în cumpănă punea
Păreri şi sfaturi pentru lupta grea.

120
Pe pat îi sta Bouillon la căpătîi
Rănitului Raymond, avînd în jur
Pe înţelepţii, bravii cei dintîi
Şi toţi ce-aveau un sînge nobil, pur.
Intrînd Vofrin, văzînd ei cine îi,
Tăcură glasuri, nu sunară-armuri.
Şi zise el : — „Eu am pătruns, stăpîne,
în miezul chiar, al taberei păgîne.

121
Să nu te-aştepţi însă ca despre oaste
Să-ţi dau nenumărate amănunte.
Văzut-am că de hoardele nefaste
Sînt mişun văi, cîmpii, păduri şi munte.
Unde-au popas împrăştie năpaste,
Sleiesc pămîntul, rîuri, cete crunte.

Căci setea nu le-astîmpără nici rîuri
Din toată Siria, nici foamea — grîuri.

122
Dar călărime, cum şi pedestrime,
Adunătură-s, nefolositoare,
Căci nu ascultă de nimic, de nime,
N-au spade — şi lovesc din depărtare...
Doar trupele persane agerime
Vădesc şi disciplină mult mai mare.
Dar cel mai straşnic ştie să irupă
A Regelui Nemuritoare Trupă.

123
Aşa se cheamă trupa, căci
într-una în numărul ostaşilor e-ntreagă.
Un om dacă lipseşte, totdeauna,
Un alt ales în locul lui se bagă.
Ci Emiren le-nvîlvoră furtuna
în luptă — şi cu dînsul nu-i de şagă.
Chiar să te-atragă-i cere riga foarte
în cîmp deschis, la luptă ca la carte.

124
în cel mult două zile-or fi aici
Şi nu cred că se poate să-ntîrzie...
Rinaldo se păzească... Mulţi voinici
De viaţă vor să-l scape pe vecie.
Cei mai vestiţi, mai vajnici inamici,
Şi-au ascuţit şi spade, şi mînie,
Căci mîna ei o va avea casapul
Ce izbuti-va să-i reteze capul.

125
E printre ei cel nobil Altamor
Ce-i rege în ţinutul Samarcand.
Adraste — crunt şi înfiorător
Din leagănele zilei — un gigant,
Ce nu-i om, că-mblînzeşte, sfruntător,
Ca pe un cal enormul elefant.
E Tisafern apoi, vestit bărbat,
De Faimă-n larg de lume lăudat."

126
Rinaldo, auzindu-l, se-nfierbîntă ;
Tîşnesc din ochii lui scîntei şi foc.
Se şi visează cu cei trei Ia trîntă,
Astîmpăr n-are, nu-şi mai află loc.
Dar iată că Vofrin din nou cuvîntă :
— „Stăpîne, nu am isprăvit de loc :
Să ştii că mintea lor barbara, cruda,
Te vrea răpus cu armele lui Iuda."

127
Şi îi dezvălui urzeala toată,
"Ce arme, ce veşminte, ce otravă "
Şi ce anume va primi răsplată
Acel ce va răpune viaţa-i bravă.
întreabă-l toţi de toate, deodată...
Răspunde... După o tăcere gravă,
Bouillon, privindu-l pe Raymond, îi cere
— „Ci care-i înţeleaptă ta părere ?"

128

— „Eu cred — răspunse, — că în loc de-asalt
Cum plănuisem mîine-n zori, acum,
Să-ncercuim se cere tumul nalt,
Păgînii să nu iasă nicidecum.
Pe-ostaşi învăluie-i odihna-n fald
De luptă pregătiţi, nu care cum.
Şi singur tu vei hotărî apoi,
Sau hărţuială, sau făţiş război.

129
Iar tu păzeşte-ţi viaţa, mai cu scamă;
Prin tine sîntem siguri de izbîndă.
Pe tine ţara nouă domn te cheamă
Şi fără tine totul ni-i osîndă.
Trădarea s-o descoperi fără teamă,
Tu garda numai altfel ţi-o-nveşmîntâ
Şi trădătoarea liotă profană
Va şi cădea în propria-i capcană."

130
Bouillon răspunse : — „Totdeauna tu
Mi-ai fost prieten şi-nţeleaptă minte !
Voi spune eu ce numai gîndu-ţi vru :
Duşmanului ieşi-vom înainte...
Izbînditori, să ne ascundem ? Nu !
în cîmp deschis, sub soarele fierbinte,
Şi nu unde se-nalţă-ntăritura,
Se cere să ne dovedim bravura.

131
Căci nu ne vor putea privi în faţă,
Văzînd creştina armie măiastră...

Striviţi, la temelia cea semeaţă,
Pe care suie-mpărăţia noastră.
Vor sta... Iar turnul n-are lungă Viaţă,
Stând fără sprijin sub tăria-albastră"...
Cum stele plîpîiau, tăcînd el, domnul,
Plecară toţi să guste-n tihnă somnul.

ClNTUL XX

1
La muncă îi trezise mîndrul soare
De zece ceasuri doar pe muritori,
Cînd cei din turn zăriră-n depărtare
Un fel de nor, precum adeseori
E ceaţa in amurguri căzătoare.
Ghiciră că-s prieteni luptători
Sub pasul cărora se-nalţă colburi,
Umplînd şi deal, şi şes, şi văi de volburi.

2
Atunci ,din turnu-nalt, apărătorii
Suiră strigăt de nădejdi spre cer ;
Precum, plecînd din Tracia, cocorii,
Cînd simt că se vestesc zăpezi şi ger,
în cîrduri dese săgetează norii,
Ţipînd, şi alte, calde ţărmuri cer, —
La fel şi ei, simţind nădejdea-n zări,

Mai dîrzi împroaşcă suliţi şi ocări.

3
Creştinii oblicesc izvoru-ndată.
Al cutezanţei lor şi-ameninţării ;
Privind cîmpia, văd nenumărată
Oştire nouă către dunga zării ;
îndeamnă-i cutezanţa să se bată,
Pe tineri, încă şi mai acătării,
Şi-i dau piosului Bouillon îndemn :
— ”Mărite Doamne, sună-al luptei semn!”

4
Dar el înfrînă zelul tuturora,
Nevrind nici harţă barem cu duşmanii,
Nainte de-a se-ntoarce Aurora,
Zicîndu-le : — „Atîtea mari strădanii
Cer ziua de odihnă şi nu ora."
Sau poate că voia ca otomanii
Să se mai creadă-n mare siguranţă
Şi s-aibă în izbînda lor speranţă.

5
De luptă se găteşte fiecare,
Pîndind cu lăcomie zorii noi...
O, n-a fost ziuă mai strălucitoare
Ca ziua gloriosului război !
Cunună-s toate razele de soare
Pe-al Aurorei chip, rîzînd vioi;
Ca fără văl să vadă mari isprăvi,
E azi mai pur azurul naltei slăvi.

6
De cum se-arată mîndra dimineaţă,
Bouillon îndeamnă şiruri de bătaie :
Raymond este trimis să facă faţă
Tiranului Iudeii, cu o droaie
De credincioşi ce-au fost robiţi o viaţă
în Siria şi-azi vor păgîni să taie.
Dar chiar de-s mulţi, el află cu temei
Să stea şi-o ceată de gasconi cu ei.

7
Se mişcă oastea — şi supremul Duce
Poartă-n ţinuta lui izbînda toată ;
Prin har ceresc, la ceasul de răscruce
Arată mai august ca niciodată,
Căci tinereţea pe-al său chip străluce,
Cum şi onoarea fără nici o pată ;
Privirea lui şi-ntreaga-nfăţişare
Făptură nu-l arată, muritoare.

8
Dar nu merg mult pînă să se înfrunte
Cu groşul duşmăneştilor armate ;
Pe una din colinele mărunte,
Ce-l apără din stingă si din spate,
Suind Bouillon, un front cu largă frunte
Şi-n flancuri strîns, asupra lor abate...
La mijloc să atace-s puşi pedeştrii,
Din părţi avîndu-i sprijin pe ecvestri.

9
în stingă, spre colină,-i rînduieşte

Pe amîndoi Roberţii la un loc ;
Stă fratele-i să ducă vitejeşte
întreaga pedestrime, la mijloc ;
Iar el stă-n dreapta, unde cîmpul creşte
Şi, deci, primejdii mult mai mari se coc,
Puţind mahometanii-n număr mare
Să-l ocolească şi să-l împresoare.

10
Aici aşează doar călări măiestri
Şi pe lorenii săi, iar printre ei,
Din loc în loc, mai pune şi pedeştri
Ce luptă printre cai de obicei ;
Stă ceata aventurii, pe buieştri,
în dreapta lor, cu-ndreptăţit temei,
Formînd, cu alţi aleşi, un escadron...
I-l pune pe Rinaldo-n cap Bouillon,

11
Zicîndu-i : — „Seniore, mult de tine,
Atârnă azi izbînda cauzei noastre ;
Te vei ascunde pe cit poţi de bine
în dosul aripei acestea, vaste,
Şi duşmanul cînd vei vedea că vine,
îl vei lovi neaşteptat din coaste,
Căci, dacă nu mă-nşel, prin flanc şi spate
Vrea să ne strîngă-n cleşte, dacă poate."

12
Ci zboară el apoi din rînd în rind :
Pedeştrii oaspe-l au şi cavalerii,
îi fulgeră privirea ca nicicînd

Sub ridicată placa vizierii;
Curaj în şovăielnici revărsînd,
Le-aduce-aminte bravilor puzderii
De fapte mari, făgăduind ba aur
Şi avuţie, ba cununi de laur.

13
Oprit apoi pe o ridicătură
In faţa cetelor de stirpe mare,
Ascultă-l toţi, cu sufletul la gură,
Vrăjiţi de tunătoarea-i cuvîntare.
Precum torentul ce din creste cură,
Cînd hrană de zăpezi topite are,
Clocotitoare şi înflăcărate
I-s vorbele spre oaste revărsate :

14
— „Ostaşi ce îmblînzirăţi Răsăritul,
Zdrobindu-i pe vrăjmaşii lui Isus !
Aproape ne e ţelul, multdoritul !
Sfîrşi-vom astăzi truda de nespus !
O, nu-n zadar aici Atotslăvitul
Pe toţi duşmanii voştri i-a adus,
Ca să-i supună loviturii voastre,
Sfîrşind cu lungi războaie şi dezastre.

15
Izbînzi ne-asteaptă multe-ntr-o izbîndă
Şi-aceleaşi riscul sînt, şi osteneala !
Să nu vă-nspaime pleava lor flămîndă,
Ce nu-i cunoaşte luptei rînduiala !
Discordia va sta-ntre ei la pîndă

Şi-o să-i încurce rău învălmăşeala.
Puţini o să-i îndure luptei focul,
Puţin curaj avînd şi prea strimt locul.

16
Desculţi şi goi, nendemînârii pradă,
Din trîndăvie sila doar i-a scos,
Rupîndu-i de robita lor corvoadă...
Văd tremurînd drapelul lor fricos,
Aud şi dirdîit de scut şi spadă !
Văd cum pricep poruncile pe dos
Şi cum sucit se mişcă, în neştire,
Semn sigur că-s aproape de pieire !

17
Războinicul în purpură şi aur,
Cel cu privirea mîndră şi-ncruntată,
L-a-nvins poate pe-arab, l-a-nvins pe maur,
Dar oastea noastră nu poate s-o bată !
Cum să descurce, pe-ale luptei şleauri,
O pleavă în răspăr şi-amestecată,
Cînd — neştiut — pe-ai săi nu-i ştie bine ?
Cui poate spune : — ”Acolo-ai fost cu mine!?”

18
Pe cînd eu domn sînt oştilor alese ;
Luptat-am, izbîndit-am, cot la cot;
De mult porunci dînd rîndurilor dese,
Cui nu-i ştiu ţara, stirpea, nu-i ştiu tot ?
Ce spadă n-o ştiu, cînd din teacă iese ?
în aer ce săgeţi ghici nu pot ?
Cînd nu pot spune de-o săgeată : — Vezi,

A tras-o un francez, un irlandez ?

19
Vă cer obişnuite lucruri numa !
Fiţi cum vă ştiu — nu vouă mai presus !
Onoarea amintiţi-vi-o, acuma,
A mea, şi-a voastră, şi a lui Isus !
Ci, înfrăţiţi-l pe păgîn cu huma,
Statornicind domnia Cea de Sus !
Ce vă mai ţin ? Citesc pe faţa voastră
Victoria că-i de pe-acum a noastră !"

20
..îl învelea, sfîrşind ce-avea să spună,
Un nimb de raze din înalţ, ca vara
O stea căzută noaptea în genună
Sau ca un fulger şerpuindu-şi para.
Dar cred că soarele i-a pus cunună
Din sînu-i pur s-o ştie toată ţara.
Cum mulţi o simt acum, semn sfînt şi mare
A-mpărăţiei sale viitoare ! *

21
O, de-ar pătrunde muritoarea limbă
în tainele cereşti pentru o clipă,
S-ar fi văzut un înger că-l înnimbă
în pururi păzitoarea lui aripă.
...Dar cît Bouillon printre creştini se plimba,
La fel şi egipteanul domn, în pripă,
îşi rînduie puhoiul uriaş,
Cercînd să deie tuturor curaj.

22
Văzînd desfăşurată-n dunga zării
Teribila creştinilor oştime,
în flancuri mînă şi el toţi călării,
Punînd la mijloc numai pedestrime.
în dreapta — însuşi e sortit pierzării
In stînga — duce Altamor mulţime ;
Muleassim pedeştrii-i mînă-n foc
Şi stă Armida, mîndră, la mijloc.

23
Sub Emiren stă indianul rigă,
Stă Tisafern, stă Ceata fără Moarte ;
Dar unde poate tare să se-nfigă
In cîmp şi să se desfăşoare foarte,
Pe regii africani şi perşi îi strigă
Şi pe cei doi de unde Terra arde.
Săgeţi şi suliţi gata-s ei să-mproaşte
Şi nor de pietre zbîrnîind din praşte.

24
Şi Emiren, precum şi Godefroi,
într-una-i cînd dincolo, cînd dincoace.
Ştiind ameninţa şi lăuda,
Ba singur, ba, ades, prin limbi tîlmace.
— „De ce eşti trist ? — pe unu-l întreba,
De ce te temi, cînd oastea mea desface
O sută contra unu-n groaznic vifor ?
De umbra noastră numai toţi fugi-vor !"

25
Grăia spre altul : — „Brav ostaş, nainte !

Răpită pradă înapoi o-nhaţă !" ...
Şi chipul Patriei, plîngînd fierbinte,
Trist, rugător, i-l zugrăvea în faţă.
Cu mama, soaţa, bunul lui părinte,
Toţi abătuţi, jelind cu ochii-n ceaţă,
Zicînd : — „Prin glasul meu îţi strig nu eu
Ci Patria, la ceasul cel mai greu :

26
Salvează legea mea şi Templul Sfînt.
Să nu le scald în propriul meu sînge !
Cenuşa şi-al străbunilor mormînt,
Fecioarele ce-n braţ ghiaur s-ar fringe !
Bătrînii cu argint în păr răsfrînt,
Ce după tinereţea lor ştiu plînge !
Nu-ţi vezi nevasta, pruncii, patul dulce
Ce-a fost iubirea voastră-n el s-o culce ?”

27
Spre mulţi apoi : — „O, Asia aşteaptă,
Pentru credinţa-i astăzi pîngărită,
O răzbunare crîncenă şi dreaptă
In contra haitei din apus urnită !" ...
In fel şi chip al luptei dor deşteaptă
In fel şi chip de oameni... Dar sfîrşită
Orînduiala capilor de oaste,
Stau faţă-n faţă ostile s-adaste !

28
Măreaţă e priveliştea această,
A înfruntării-armatelor vrăjmaşe !
Aştepţi ca, frunte-n frunte, coastă-n coastă.

Să se urnească-n valuri uriaşe ;
Fîlfîitoare steaguiile-adastă
Şi flutură superbele panaşe ;
Răvaşe, arme, aur, fier şi straie,
în soare-s numai fulger şi văpaie.

29
Se-arată ostile un codru des
De suliţi lungi, de lănci în cumpănire;
Săgeţile-ncordate-n arc le vezi
Şi praştiile-s gata de rotire ;
Focoşii roibi îşi dau spre luptă ghes,
Urmînd cavalereasca îndîrjire :
Nechează, din copite bat, pe nară
Parcă scoţînd acum doar fum şi pară.

30
O. cită frumuseţe-i şi-n oroare !
Plăceri din miezul fricii se dezghioacă !
Urechii trîmbiţele sunătoare
Şi spaimă-i sînt, dar pot chiar şi să-i placă ;
Sînt mai puţini creştinii, dar, se pare,
Mai mîndru, mai impunător atacă ;
Mai sunătoare-s trîmbiţele lor
Şi-n arme soare au mai sclipitor.

31
Semnalul sună-l goarnele creştine ;
A luptă cele din Egipt răspund ;
Creştinii înghenunche să se-nchine ;
Sărută glia... Oşti în oşti pătrund ;
Se îngustează cîmpu-ntre coline,

Măcelul se încinge-n flancuri, crunt,
Şi-n timp ce-acolo doamnă e cruzimea,
Purcede luptele şi pedestrimea.

32
Au care din creştin loveşte-ntîi
Şi dobîndeşte-ntîii lauri, cruzi ?
Eşti tu, Gildippe ! Te văd cum lancea-ţi mii
Către Ircan, domn mare în Ormuz !
(Cu cîtă glorie vru să rămîi
Femeie, cerul !...) Sună-i în auz
Uralele creştine-ndeajuns
Celui căzut, în inimă străpuns !

33
Frîngîndu-şi lancea ea, cu nou elan
Apucă spada, iureş crîncen dînd
în numerosul vălmăşag persan,
Largi uliţe tăind prin desu-i rînd.
Zopir, lovit de dîrzul fier duşman,
Se prăbuşeşte-aproape-n două frînt ;
Lui Alarcon retează-i gîtul — vrana
Ce vocii drumul dă şi-nghite hrana.

34
Cu latul pe-Artaxerse-l dă de-a dura ;
Cu vîrful îi ia viaţa lui Argeu !
Lui Ismael îi taie-ncheietura
Ce-i leagă braţul stîng de umăr... Greu
Simţindu-i roibul mîinii izbitura,
Din friu scăpat şi speriat mereu,
Apucă printre rînduri, alandala,

Stîrnind în ele neorînduiala.

35
Mulţi alţi persani mai cad, al căror nume
îngroapă-l veacurile în tăcere ;
Cu toţii sar acuma s-o zugrume
Şi fiecare cinstea asta cere ;
Dar, s-apere ce-avea mai scump pe lume
Se-avîntă Odoard... Mai cu putere
Loveşte-acum perechea strîns unită,
Fiindu-i cutezanţa îndoită.

36
încep o neobişnuită luptă
Cei doi îndrăgostiţi, cînd se alătură ;
Uitînd de sine-n valma nentreruptă,
Vrăjmaşii unul altuia-şi înlătură ;
O lovitură spre-al ei drag iruptă,
Gildippe cu spada ei oricînd o mătură,
Precum o apără cu scutul el...
Ar face şi cu capul gol la fel!

37
îşi sînt şi răzbunare, şi-apărare :
El pe-ndrăzneţul Artaban îl taie,
Ce-n Boecan — ostrovul — ţară are ;
Pe-Alvante-apoi spre ţărnă-l încovoaie,
Căci pe iubită i-o lovise tare...
Gildippe, cînd lupta-i cere, tot aşa e :
Cînd Arimon spre dragu-i spada scapă,
Ea ţeasta-n două, pînă-n ochi i-o crapă !

38
Dar şi mai crunt măcel e Altamor
Printre creştini... Din orice lovitură
A lui pedeştrii mor, călării mor !
Ferice de acei ce moartea-ndură
îndată ce-s trăzniţi îngrozitor,
Căci nu-i mai face calul tocă tură !
O, dacă viaţa-n unul mai palpită,
îl muşcă sau îl zdrumică-n copită !

39
Ucis e Brunelon cel viguros ;
Zdrobit apoi e Hardouin, înaltul :
Tăiat prin coif, i-atîrnă capu-n jos
Intîiului, pe-un umăr şi pe altul.
Ci unde naşte rîsul cel voios
îl zdruncină pe celălalt asaltul.
Privelişte îngrozitoare, hîdă !
Se stinge Hardouin, pornit să rîdă !

40
O, cîţi nu cad sub spada lui cumplită !
Genton, Guasco, Rosemond cel bun
Şi bravul Guido, cad într-o clipită,
Toţi Căsăpiţi de iureşu-i nebun !
Cîţi nu-s striviţi de-a calului copită ?
Au cîte răni pe Altamor nu-l spun,
Pecetea-i stînd în fel şi chip s-o poarte?
Şi cîte tidve-n mii de feluri sparte ? !

41
Făţiş, cutează cine să-l înfrunte ?

Creştinii nu mai vor cu el harţag !
Gildippe atunci întoarce mîndra-i frunte
Şi temerile înapoi n-o trag.
O, n-au fost amazoanele mai crunte,
De scut mînuitoare şi baltag.
Ca ea, pornită-n fără frică mers,
La luptă-n contra crîncenului pers !

40
întîi loveşte ea — şi-n ţăndări zboară
Un coif de aur plin şi nestemate,
încît el capul pentru-ntîia oară
în viaţă e silit să-şi plece, poate !
Credea bărbată mînă că-l doboară
Acum l-aţîţă ciuda, peste poate,
Şi-o răzbunare neîntîrziată
Ruşinea iute să i-o spele cată.

43
Năprasnic o loveşte spada-i grea,
încît o amoţeşle-ngrozitor,
Şi-ar fi căzut războinica din şa,
De soţul nu-i sărea în ajutor.
Hazard ? Mărinimie ? Nu mai vrea
Deloc să o lovească Altamor,
Ci-ntoarce, precum leul cel temut,
Plivirea mîndră de la cel căzut.

44
...Ormond, a căruia perfidă mînă
Se hărăzea la ucigaş complot,
Se strecurasc-n vremea asta pînă

în tabără, cu soţii lui cu tot...
La fel pătrund, prin mîzgă, lupii-n stînă,
Părînd că-s cîini, pîndind pe unde pot,
De burţi lipindu-şi ticăloasa coadă,
Să-nhaţe mai uşor rîvuita pradă.

45
Ormond e-aproape de Bouillon, dar el,
Zărindu-i alb şi auriu veşmîntul,
Şi strigă : — „Ăsta-i trădătorul cel
Ce-mi vrea de pe acum sălaş mormîntul !
Schimbatu-şi-a armura de mişel,
Dreptcredincios să-l credem toţi, de-a rîndul !
M-asaltă conjuraţii !"... Şi, deodată,
Spre-Ormond zburînd cu spada ridicată, —

46

De moarte-l taie... însă ca de gheaţă.
Nerăspunzînd, nici înapoi nedînd.
De parcă i-ar fi stat Gorgona-n faţă.
Rămîne sceleratul... Rînd pe rînd,
Vezi mîinile că lănci şi spade-nhaţă,
Spre liota de conjuraţi zburînd,
Crunt ciopîrţindu-i în bucăţi pe toţi,
încît nici praf s-alegi din ei nu poţi.

47
Dar pe Bouillon, în sînge tot acum,
în toi de harţă iată-l iarăşi mers,
Acolo unde-n creştinesc duium
Prăpăd făcea cumplitul rege pers,

în cale totul spulberînd precum
Nisipul african de-Austru-i şers...
Pe-ai săi fugari strunindu-i tunător,
Bouillon l-asaltă pe urmăritor.

48
Doi mari titani şi-arată agerimea,
Cum Xantosul şi Ida nu văzură* ...
într-astea-şi desfăşoară pedestrimea
Muleassin şi Balduin, cu ură ;
Nu mai puţin cumplită-i călărimea,
Lingă colină, unde, cu bravură,
Barbarul prinţ, cu doi viteji ai săi,
Îşi taie late, sîngerînde căi.

49
Cu unul din Roberţi caidul hoardei
Se-nfruntă greu... Egală li-i năvala ;
Dar celuilalt Robert Adraste-mparte-i
în două coiful — şi-i deşiră zala ;
Potrivnic pe măsura-i voia soartei
Nu-i dă lui Tisafern, care-mbulzeala
O caută şi taie fără milă,
Măcelărind oştirea preaumilă.

50
Nehotărîţi sînt sorţii asprei lupte,
Mereu nădejdea-ngemănînd cu teama ;
Zac coifuri, zale frânte, scuturi rupte
Şi lăncii lungi cu toată ţăndări lama ;
Sînt spadele adesea încă supte
De rănile în cari dădură iama ;

Iar morţii, ba privesc livizi Tăria,
Ba parcă muşcă.-ntorşi spre glie, glia !

51
Lîngă stăpînu-i zace buiestraşul ;
Prietenu-i lîngă prieten stins,
Precum lîngă vrăjmaş ucis vrăjmaşul
Şi-nvingătorul mort peste învins !
Mînii şi uri, măcelul, uriaşul,
Topeşte-n aspru sunet, nedeprins,
Cu gemete adînc îndurerate,
Tăceri adinci şi vorbe răspicate.

52
Plăcuta armelor înfăţişare
E-acum un talmeş-balmeş de orori :
Oţel şi aur nu sclipesc în soare ;
S-au stins încîntătoarele culori !
Panaşe coifuri, rupte-s în picioare
Şi li-s podoabele acum scursori,
Iar colbul hîde pete negre strînge
Pe tot ce nu e năclăit de sînge.

53
Din stingă, etiopieni şi mauri
Cum şi arabi atunci se desfăşoară
Din flanc să-i strîngă pe urîţii ghiauri...
De pe acum din praştii pietre zboară ;
Arcaşii-şi taie-n oşti creştine şleauri;
Dar iată că, deodată, din afară,
Rinaldo şi cu steagul său se-arată !
Cutremur sînt şi tunet totodată !

54
E Assimir din Meroe robust,
Intîiul între negrii-i fraţi de sînge,
Dar uncie negru-i gît cu negru-i bust
Se-ncheie, flăcăiandrul viaţa-i frînge
Şi, aţîţîndu-l al izbînzii gust,
Setos să vadă morţi, să curgă sînge,
El fapte săvîrşeşte, glorioase.
De necrezut, cumplite, monstruoase !

55
Mai mulţi ucide el, decît loveşte ;
Cad loviturile-i precum furtuna !
Cum şarpele, cînd limba şi-o iuţeşte,
îţi pare trei că are, totdeauna, —
Paginilor le pare că-i striveşte
O întreită sabie, nu una !
Iuţeala-nsală ochiul; ochiul crede
Şi creşte groaza din ce fals se vede.

56
Tiranii Libiei şi negrii regi
Cu sînge se împroaşcă unul pe-altul.
Rinaldo-i pildă cetei lui întregi
Şi toţi din ceată-şi înzecesc asaltul...
Stau otomanii năuciţi şi blegi ;
Măcel, nu luptă, zguduie înaltul !
Doar strigăte şi urlete barbare
De le mai stau acum în apărare.

57

O, mult ei lupta n-o privesc în fată,
Ca-n locuri nobile răniţi să fie,
Ci fug, şi fug — şi spaima îi îngheaţă...
Li-s rupte şirurile pe cîmpie,
Iar bravul stinge viaţă după viaţă,
Tot fugărindu-i, ca o vijelie,
Oprit doar de dispreţ, cînd biruiţii
Dau bir, mîncînd pămîntul, cu fugiţii.

58
Cum viforul, izbind într-o colină
Sau într-un codru, mai năprasnic bate,
Dar apoi, slobod, ca o boare lină,
Peste deschisul cîmp în zbor se-abate ;
Cum marea ce-i în stînci de muget plină
E-n larg cu valuri mai puţin turbate, -
La fel Rinaldo-şi domoleşte ura,
Cu cît mai slab se apără strînsura.

59
Scîrbit să-i urmărească pe fugari,
Să verse nobile mînii în van,
Se-ntoarnă spre pedeştrii cei barbari
Din ţărm arab veniţi şi african.
Ei n-au acuma sprijin braţe tari,
Căci călăreţii-s morţi, sau fug, avan.
Dînd iureş bravu-n ei, de moarte-i sperie
Din coaste, cu temuta-i cavalerie.

60
Doboară orice piedici, lăncii rupe,
împrăştie, pătrunde, dă de-a dura,

Incit mai moale-i vîntul cînd irupe,
Făcînd din grîne una cu-arătura !
Se prăvălesc, urlînd, atîtea trupe !
Palpită braţe, zace-n colb armura,
Dar calcă morţi şi sînge în picioare,
Spre noi isprăvi, mai mari, rîvnind să zboare.

61
Rinaldo-i lingă carul daurit
în care stă Armida-n strai de luptă ;
Iubiţi şi buni războinici au venit
Să-i stea alături strajă nentreruptă ;
Recunoscîndu-şi duşmanul cumplit,
De-amor şi ură inima i-i ruptă...
Se schimbă el întrucîtva la faţă ;
Ea-i toată foc, după ce-a fost de gheaţă.

62
El caru-i ocoleşte, ca şi cum
Ar fi strigat de treburi mai de seamă,
Dar duşmanii nu-l lasă nicidecum
Ci dau şi trag în el cînd trece-n goană
Lănci, săbii se iuţesc spre el, duium ;
Ea strînge-n arc săgeata lui duşmană ;
Mînia îi aţâţă tare mîna,
Dar dragostea îi pune-ndată frîna,

63
In inima-i o nempăcată "ceartă
Amorul şi cu ura au încins,
Răsdovedind că flacăra nu-i moartă
A patimei, ascunsă dinadins ;

De trei ori braţul către arc şi—l poartă,
De trei ori braţu-i cade moale,-nvins
Iar cînd săgeata-i zboară, totuşi, grea,
Şi remuşcârea-i zboară după ca.

64
Napoi întoarsă inima i-o cere,
Chiar vieţii ei dacă i-ar fi pierzare ;
De are dragostea, pierzînd, putere,
O, cîtă ar avea izbînditoare ?
Dar iar căinţa-i varsă-n suflet fiere ;
Izvor i-i slăbiciunea, de turbare.
Lovit nu-l vrea, şi-l vrea lovit, pe rînd
Dar ochii-i stau după săgeţi zburînd.

65
Loveşte-l, totuşi, şi săgeata ei
In platoşă pe mîndrul cavaler ;
Dar vîrful armei gingaşei femei
Striveşte-se pe loc în asprul fier.
Goneşte el, dînd ciudei ei temei,
Că nici băgată-n seamă nu-i, sub cer
Săgeată trage-n van după săgeată ;
Dar ea de Cupidon e săgetată.

66
Se zbuciumă : „Au e de nerăpus,
De nu-l răzbeşte" nici o lovitură ?
Dacă-şi priveşte duşmanii de sus,
Ca inima i-i trupul — piatră dură ?
Săgeţi, ocheade, pe potrivă-i nu-s ?
Ce-l apără de dragoste şi ură ?

Cu arme, fără arme,-s biruită.
Iubită sau vrăjmaşă,-s părăsită !

67
In ce să mă mai schimb ?
Prin ce mijloace ? Vai mie !...
De nimica buni îmi sînt
Războinicii tîrîţi de mine-ncoace !
Nădejdile-mi s-au spulberat în vînt,
Căci armele nimica nu-i pot face,
Puterea lui fiind de neînfrînt!"
Sub ochii ei, sau morţi, sau doborîţi,
îi zac apărătorii, mohorîţi.

66
Să se-apere ea singură nu poate ;
Se şi vede-n robie grea, sărmana !
Au arcul, lancea, stînd alăturate,
N-o'schimbă în Minerva sau Diana ?
Cum lebăda sfioasă, cînd şi-abate
Un vultur crud asupra ei prigoana,
Se tupilează şi-âripile-şi strînge, —
La fel e-Armida, spaima cînd o frînge.
Dar prinţul Altamor, ce-n vremea asta

67
Persane oşti strîngea stăruitor,
Ce s-ar fi risipit pe glia, vasta,
De nu se aţinea pe urma lor,
Văzînd că pe iubita lui năpasta
O strînge-n cleşti, spre ea se-avîntă-n zbor
Uitînd pentru amor de-ntreaga lume,

De glorie, de oaste, de renume.

70
Stînd strajă slab păzitului ei car,
Cu spada îi deschide largă cale ;
Rinaldo şi Bouillon atunci răsar,
Măcelărind desimea oştii sale ;
Amant mai mult decît războinic chiar,
îi vede, dar spre ei nu se prăvale.
Doar după ce o duce-n sigur loc,
Se-ntoarce, însă prea tîrziu, în foc.

71
Păgînii-s zob făcuţi în astă parte,
Dincolo-nfrîngerea creştinii-nvaţă ;
Abia de scapă un Robert de moarte,
Străpuns în piept şi scrijelat la faţă ;
Iar celălalt mai bună n-are soarte,
Căci rob îl ia Adraste, încă-n viaţă ;
Aşa încît dezastrele cumplite
Se-arată deopotrivă împărţite.

72
Prielnică prinzînd Bouillon o clipă,
Aripa lui ce-nvinse la asalt
O mînă spre-a paginilor aripă.
Ciocnirea-i cruntă ; curge sînge cald ;
Izbînda cea dintîi i-mbată-n pripă ;
Trofeie smulg şi unul, şi cellalt;
Au toţi de glorii şi onoruri parte,
Dar stă Fortuna-n cumpănă, şi Marte.

73
Cît se stîlcesc cu-atîta-nverşunare
Creştinii cu întreg aliotmanul,
Dintr-un balcon, de sus, din turnul mare.
Zăreşte largul luptei cimp sultanul.
Ca într-un circ sau teatru îi apare
Masacrul ce nu-şi află-n timp limanul,
Oroarea, moartea şi temutul joc
Ai soartei şi-al schimbîndului noroc.

74
Năuc, rămas o clipă nemişcat,
Curajul lui curînd se-nflăcărează,
Rîvnind în vălmăşagu-nsîngerat
Noi lauri pentru spada lui vitează.
Şi iată-l în armură îmbrăcat,
Strigînd nerăbdător : — „Ni-i braţul loază ?
La luptă, toţi !... Azi lupta ne e partea :

75
Avem de-ales victoria sau moartea!"
O, poate marea pronie divină
Aţîţă iarăşi ura lui fierbinte
Ruină vrînd întreaga Palestina ;
Sau, poate, moartea-n taină şi-o presimte
Şi vrea-n întîmpinarea ei să vină,
Sfruntînd primejdia ca scos din minte...
...îndată sparge poarta, iureş groaznic,
în străjile creştine dînd, năprasnic.

76
Nici să-l urmeze-ai săi măcar n-aşteaptă

Se năpusteşte peste-atîţia singur ;
Pe toţi, însă, cutezătoarea-i faptă
Tîrăşte-i spre creştinele painguri.
Chiar şi-n cei laşi curajul se deşteaptă ;
Simt cei prudenţi imbolduri din adîncuri
Cu Aladin să-nfrunte iar primejdea;
Şi ura doar li-i sprijin, nu nădejdea.

77
Creştinii cei dinţii ce-n cale-i ies
Zdrobiţi sînt de sultan... Tăindu-şi vad,
Loveşte-atît de iute-ncît, ades,
Vezi lovitura după ce ei cad !
Răniţi gem durut şi, dîndu-şi ghes,
Din rînd în rînd pătrunde-al spaimei iad.
Creştinii sirieni şi trec îndată
La fugă de la panică turbată.

78
Gasconii lui Raymond, mult mai puţin
Descumpăniţi, stau încă dîrzi la post;
Loviţi şi ei neaşteptat, din plin,
Nu-şi uită, totuşi, ostăşescul rost.
Nici gheară, nici sălbatic bot hain,
De sînge năclăite nu au fost
Ca sabia sultanului drăcesc,
Muiată-n val de sînge creştinesc !

79
I-i foame, sete spadei de măcel
Devoră mădulare, suge sînge...
...Şi Aladin, năvală dînd, la fel,

Creştine cete bate şi înfrînge ;
Dar unde Soliman tăia cu zel,
Raymond porneşte oastea a şi-o strînge,
Sfruntîndu-l, chiar dacă recunoscuse
O mină care crunte răni i-aduse.

80
Asalta iar băl rinul... Cade iară
Sub asemănătoare lovitură ;
De vină-i doar a vîrstei tui povară,
Povara grelei spade de n-o-ndură ;
Dar zeci de scuturi trupu-i înconjoară
Cînd zeci de spade-l vor împuns cu ură !
Sultanul doar, crezîndu-l mort, sau, poate,
Uşoară pradă, spre-alte părţi răzbate.

81
Trunchează, gîtuie, ucide, sute,
înfăptuind minuni în locul strimt,
Tîrît de furii nemai cunoscute,
Nou loc, alţi oameni de ucis cătînd
Precum aleargă-nfometatul, iute,
Unde bucate cît mai multe sînt,
Aleargă însetat de sînge, el,
Spre unde-i rosi de mai grozav măcel!

82
Răzbate prin spărtura-ntăriturii
Spre cîmpul unde fierbe marea luptă,
Lăsîndu-i pe ai săi minaţi de furii
Cît spaima clin creştini se tot înfruptă.
Ei vor doar a-mplinire, pradă urii,

Victoria de dînsul întreruptă ;
Creştinii tot mai slab, mai slab se apără
Şi-n slaba luptă gînd de fugă scapără.

83
Gasconii dau napoi, dar fug mereu
Toţi sirienii-mprăştiaţi de teamă. ...
Unde rănit zăcea,-n sălaş iudeu,
Tancred aude spaima cum îi cheamă,
Şi-atunci din aşternut se smulge, greu,
Se urcă tocmai pe a casei coamă
Şi-l vede pe Raymond în colb, în vreme
Ce fug ostaşii lui, urlînd blesteme.

84
Curajul, care-n inimi mari n-adoarme
Şi nici cind trupu-i vlăguit nu piere,
Acum îi ţine loc de vlagă-n carne,
încît, uitînd de răni şi de durere,
Ia scutul!... Scutul nu poate să-l darme
Aşa sleit cum este de putere !
înhaţă spada, fără teacă, goală !
(De-ajuns e pentr-un trup topit de boală!)

85
El strigă, scoborînd : — „Stăpinul pradă
Cruzimii sarazinilor îl vreţi ?
în temple şi moschei să stea grămadă,
Trofee, aste arme fără preţ ?
Să-i spuneţi fiului c-a fost să cadă
în loc de unde voi fugirăţi, fleţi !"
Astfel vorbind, cu pieptul gol, bolnav,

înfruntă mii de lănci eroul brav.

86
Sub scutu-i greu, din şapte piei vîrtoase
De bivol, cu oţel acoperit,
Pe conte-l scapă de vijelioase
Săgeţi şi lănci cu vîrf spre ei iuţit;
Iar spada lui în hoarde ticăloase
Făcînd prăpăd, le-alungă în sfîrşit;
Şi zace contele, odihnitor.
In umbra scutului ocrotitor

87
La adăpost, bătrînu-şi vine-n fire ;
Se scoală, de mînie clocotind,
Mort de ruşine pentru umilire...
Cu ochii vii, de ură strălucind,
Să-l prindă se căzneşte în privire
Pe cel ce l-a izbit cu-atîta jind.
Nu-l vede... Freamătă... Să se răzbune,
Se-avîntă-atunci spre hoardele păgîne.

88
Urmează-şi prinţul întru răzbunare,
în luptă reîntorşi, toţi aquitanii.
Păgînul semeţit de frică moare ;
Fugarii simt curaj spre noi strădanii
E soarta într-o clipă schimbătoare :
Fugari creştini pe fugă pun duşmanii,
Iar contele se tot răzbună pînă
O sută prăvăleşte în ţarină.

89
Cit el ruşinea ce-l durea şi-o spală,
în nobili duşmani aducînd omor,
în fruntea oastei vede-l dînd năvală
Pe al Sionului uzurpator ;
Zvîcnind spre el, loveşte-l spada-i goală
în frunte, necurmat, stăruitor.
Monarhul cade însfîrşit, urlînd.
Din glia ce-i era regat muşcînd,

90
Un cap de oaste-i mort, departe-i altul
Toţi sarazinii-n fel şi chip se poartă :
Dau unii deznădăjduiţi asaltul,
Fug alţii spre ocrotitoarea poarta,
La adăpostul turnului, înaltul;
Dar urmărind mereu învinsa hoardă,
Cu ea se-amestecă învingătorul,
Şi-i turnul cucerit, şi-al său onorul.

91
Fugarii mor în poartă sau pe trepte ;
Raymond se urcă-n turn şi-n vîrf i-mplint
Drapelul mîndru al credinţei drepte,
Spre a-l vedea şi armia cea sfîntă,
Şi armia ce iadul stă s-aştepte,
Drept semn măreţ de pururea izbînda ;
Sultanul doar nu-l vede, că-i departe,
In toi de luptă pasul vrînd să-şi poarte.

92
Curg rîuri lungi de sînge pe cîmpie,

Cu roşu, îngroşat într-una, val;
Vezi parcă bîda morţii-mpărăţie,
Izbînda ei şi groaza-i fără mal ! ...
Cu frîul atîrnînd, de bătălie
Departe, fără cavaler, un cal
Zărind sultanul, frîu-i prinde, sprinten,
Spre luptă îndemnîndu-l iar din pinten.

93
Ivirea-i mare ajutor zadarnic
Le-aduce maurilor spăimîntaţi ;
E-un trăsnet trecător, însă amarnic,
Lăsînd peceţi pe steii săgetaţi ;
Dar mare-i ajutorul lui şi harnic :
O sută sînt de spada lui tăiaţi
Şi printre ei sînt doi ce n-o să poată –
Să-i uite veacurile niciodată :

94
Gildippe si Odoard, toscana-mi lră,
De i se-ngăduie, va duce-n veci
Măreţe faptele ce vă cinstiră
Cum şi nenorocirea morţii reci !
Să văd virtutea voastră că-i inspiră
Şi dragostea, pe-a vieţii lor poteci,
Pe-amanţii credincioşi ce-o fi să strîngă
Pe lira-mi lacrimi cînd or să vă plînga!

95
Ea-şi mină calul unde-şi taie crud
Sultanul în creştine piepturi cale ;
Cu spada îi străpunge greul scut,

Rănindu-l şi în coastă, pe sub zale !
El strigă, straiul ei cum l-a văzut :
— „E tîrfa cu-armăsarul dumisale !
Un ac şi-un fus ţi-ar fi mai de-ajutor
Ca sabia şi-amantul temător !"

96
Grăind, ca niciodată mai turbat,
Lovind besmetic, i-i omorîtorul !
Se-mplîntă spada-n sinul ei curat
Pe care-l săgetase doar Amorul.
Din frau e slobod roibul ei lăsat
Şi Odoard în van cu ajutorul
E-aproape cînd o trec sudori de moarte...
E iute, el dar moartea nu-i departe...

97
La ceasul de năpastă, ce să facă ?
Mînia-l sfîşie precum iubirea :
Mînia-i cere s-o răzbune dacă
Iubirea nu i-ar cere şi-ngrijirea
Precum şi scoasă sabia din teacă ;
O sprijină cu stînga şi-ndîrjirea
Către sultan îi smulge mîna dreaptă,
Căci ura lui slujită se aşteaptă.

98
Dar împărţind astfel sforţări, dorinţi,
E greu unui titan să-i facă faţă :
Nici nu-şi răzbună crunte suferinţi
Şi nici nu-i sprijin pentru scumpa-i soaţă
Sultanu-i taie braţul stîng — şi-n dinţi

Ţărîna muşcă el, cu ea în braţă !
Acestfel, strîns înlănţuiţi ei cad.
Uniţi şi-n viaţă, şi pe-al morţii vad.

99
Cum ulmul strîns îmbrăţişat de-un vrej,
Cînd cade sub secure sau furtună
îşi sfîşie frunzarul în vîrtej,
Căzînd cu scumpa-i viţă împreună
Şi nu-i pasă c-ajunge el gătej,
Ci că sub trunchiul lui ciorchini adună,
Strivindu-i parcă geme, căci deodată
Cu el şi via soaţă-i secerată, —

100
La fel se stinge Odoard, plîngînd
O soaţă lui de ceruri hărăzită !
Să-şi spună parcă vor un ultim gînd.
Dar gura li-i de moarte cetluită !
Suspină doar, se sorb în ochi, pe rînd
Cît pot, se strîng în braţe o clipită,
Şi ochii li se-nchid, se-nalţă-n zbor.
Spre cer, unite sufletele lor...

101
Ci Faima trîmbiţează stirea-ndată,
Despre durutele-ntîmplări funeste ;
Cînd ştirea de Rinaldo e aflată
Şi prin solia ce trimisă-i este,
Durerea, jalea, dragostea curată,
Cer să-i răzbune crunt... Dar fără veste.
Adraste-i ţine-n cale mîndra-i frunte,

Chiar lîngă Soliman stînd să-l înfrunte.

102
— „Ci iată-te ! — strigă monarhul crunt.
De mult te cată braţu-mi, să te darme !
în van am cercetat în amănunt,
O zi întreagă, săbii, scuturi, arme !
Cuvîntul să-mi plinesc aproape sunt !
Zeiţa mea-ţi vrea capul, să ţi—l sfarme !
Duşman Armidei tu, eu scutul ei,
Acum să spună lupta cine ce-i !"

103
Loveşte-l, tot sfruntîndu-l el aşa,
întîiul pe erou, în coif şi-n gît...
Rinaldo, zdruncinat un pic în şa,.
O coastă-i sfîrtecă numaidecît, încît
Apollo chiar n-ar mai putea
Să-i lecuiască rana, cît de cit.
Monarhul şi colosul se prăvale
Şi-o spadă are cinstea morţii sale !

104
Năuci stau sarazinii, muţi de groază,
Şi sîngele în inimă le-ngheaţă ;
Chiar Soliman, la ce i-i dat să vază,
E tulburat şi palid e la faţă ;
Presimte moartea inima-i vitează
Şi sieşi nu-şi mai poate da povaţă !
Dar oare ce nu poate, ce nu poate,
Pe glie legea slăvii preacurate ?

105
Precum bolnavului i se năzar
în scurt delir noian de arătări,
Şi cînd să fugă cată, în zadar
I se arată grelele sforţări,
Căci nu-l ajută braţele măcar
Şi glezna-i nu se mişcă pe cărări ;
Sau ar rosti o vorbă, dar se pare
Că limba, glasul, nu-i dau ascultare, —

106
La fel sultanul să se bată arde,
Dar în zadar vrea lovituri să-mproaşte,
Căci stinsă e mînia lui de moarte...
Se simte slab, de nu se recunoaşte ;
O groază tainică-i opreşte foarte
Sforţarea ce curajul i-ar renaşte ;
Viespar e de-ncîlcite simţăminte :
Să dea napoi ? Să fugă ?... S-ar dezminte!

107
Cît îl munceşte teama şi-ndoiala,
Rinaldo îl atacă... Şi-i apare
Grozavă şi mînia-i, şi iuţeala !
Nu-i pare el făptură muritoare
Dar cade Soliman cu toată fala,
Chiar dacă slab îşi stă în apărare:
Nu geme şi de fugă nu dă semn
Şi-n tot ce face e măreţ şi demn.

108
Astfel, asemeni unui nou Anteu,

înfrînt în lupte, renăscut întruna
Mai de temut, mai nenfricat, mereu,
Acuma zace pentru totdeauna !
Tot nestatornică-n războiul greu.
Acum nu stă în cumpănă Fortuna,
Ci roata şi-o opreşte şi se bate
Sub steaguri france larg desfăşurate.

109
Nemuritoarea Ceată, nervul oastei .
Şi forţa Orientului cîndva,
Fugind şi supunîndu-se năpastei,
De ruşinare numele-şi păta !
Oprit e-n toiul luptei lui, nefastei,
Cel ce-al califului drapel purta,
De Emiren, ee-i strigă cu asprime :
— „Te-arăţi un laş, o, Rimedon ! Un nime !

110
Drapelul ţi-am încredinţat de mult.
Dar nu te-am învăţat să dai napoi !
Ţi-i generalul singur în tumult
Şi fugi şi tu ca-ntregul- laş puhoi ? !
Să scapi vrei ? Ruga asta nu-ţi ascult !
Pe-al morţii drum păşi-vom, dîrzi, noi doi!
Scăparea ne e lupta doar, acum,
Şi drumul vieţii — al onoarei drum !"

111
Stegarul, ruşinat, e-n luptă iar
Cu alţii-i Emiren şi mai sever :
Ameninţă, loveşte, încît chiar

Cei ce se tem de săbii, săbii cer !
Astfel îşi strînge pilcul tot mai rar
Şi încă marile nădejdi nu-i pier.
Curaj îi varsă Tisafern în vine,
Ce, neclintit, urgiei piept mai ţine.

112
Minuni făcuse-n ziua asta el,
Căci pe normanzi ele tot îi nimicise ;
Printre flamanzi pornind apoi măcel,
Roger pierise, Garnier pierise
Sub spada lui — şi-apoi Gerard, la fel !
Prin fapte numele şi-l nemurise
Eroul, viaţa lui dispreţuind,
Şi mari primejdii tot căta, cu jind.

113
Zărindu-l pe Rinaldo, după-armură
Recunoscîndu-l fără greş, pe loc.
Chiar dacă sînge pe azuru-i cură,
Pe ghiare şi pe-al vulturului cioc,
îşi zice : „Mahomet, acum te-ndură !
El e primejdia-n al morţii joc !
De-nving — ţi-s armele-i trofeie-n temple!
Armida răzbunarea să-şi contemple !"

114
Profetul însă în zadar şi—l cheamă,
Că-i surd şi nu-l aude la năpaste ;
Se-aţîţă leii cu-un zbîrlit de coamă
La fel, lovindu-şi cozile de coaste ;
E-ncinsă ura-i-de-a iubirii flamă

Mereu mai tare... Nu mai stă s-adaste.
Se strînge sub armură, atacînd.
Imbold năprasnic roibului său dînd.

115
Văzîndu-se-atacat, Rinaldo, iute,
Se-ntoarce-asupra lui, fulgerător ;
Le fac toţi loc, pe vrute, pe nevrute,
Impătimaţi de cruntă lupta lor;
Cad lovituri năpraznice, hirsute,
încît creştini şi mauri stau ciopor.
Uimiţi, năuci, uitînd pentru-o clipită
Mînia lor şi ura lor cumplită.

116
Păgînul doar loveşte, dar Rinaldo,
Şi arme-avînd, şi forţa mai voinică,
In sînge spada lui adesea scald-o ;
îi smulge scutul, coiful i-l despică...
...Văzîndu-l dezarmat, sleit, asalt-o
Pe-Armida nemaicunoscută frică !
Pălesc adoratorii ce-i stau strajă
Şi-un fir subţire i-i mai ţine-n mreajă

117
Adineaori cu-atiţi viteji, semeaţă,
Acuma singură-n frumosu-i car e;
Se teme roabă şi urăşte viaţa,
Nu crede în izbînzi şi-n răzbunare ;
Mînia cum şi spaima-i dau povaţa
Să salte-n şa de roib, în grabă mare ;
Dar fug cu ea, ca doi ogari ce-asudă,

Şi-Amorul, şi nepotolita-i Ciudă,

118
La fel şi Cleopatra, altădată,
Şi-a părăsit iubitu-n lupte grele,
Cînd sta Octaviu crunt de tot să-l bată.
Nedrept cu sine-n clipele acele,
Purtat de numai dragostea-nfocată,
Urmă şi el ale iubitei vele !
Şi Tisafern s-ar ţine-aşa pe urmă
Armidei, clar Rinaldo drumu-i curmă.

119
Văzînd cum fuge ea, ce-i da elan.
De bezne pare-i ziua că se-ncarcă ;
Şi-atuncea cu putere de titan
Mînia în Rinaldo şi-o descarcă ;
Zămislitor de fulger, din ciocan,
Nicicînd izbi mai tare Brontes *, parcă,
încît lovit cumplit în frunte, drept,
Rinaldo capu-şi pleacă înspre piept.

120
Dar iute şi-l ridică şi-i împlîntă
Păgînului în platoşă jungherul;
îşi simte inima în două frîntă
Şi stins sălaşul vieţii cavalerul ;
Dar mai departe spada se avîntă,
De-i iese, roşu tot, prin spate fierul,
încît prin două vrane largi îi zboară
îndată sufletul din trup afară !

121
Rinaldo se opreşte-atunci, cătînd
Unde-ar putea s-ajute sau s-asalte:
Dar se predau paginii, rînd pe rînd,
Şi-n colb le zac drapelele înalte...
Oprind măcelul, arde-n el mai blînd
Al luptei foc... îi vin şi gînduri, alte :
De-Armida-şi aminteşte-într-o clipită,
Că-i singură şi-i deznădăjduită.

122
Curtenia şi mila-i cer, oricum,
Să aibă grija tinerei femei.
Nu se strigase el, pornind la drum,
Pentru vecie cavalerul ei ?
...Şi iată-l roibului Armidei cum
în colb îi urmăreşte paşii grei,
Pe cînd spre loc stingher Armida trece,
Amarul deznădejdii să-şi înnece...

123
li place că-ntîmplarea-n sumbră vale
Ii duce pasul trist şi rătăcit;
Zvîrlind pe jos armură, arc şi zale,
Astfel boci, cu glas nefericit:
— „Mi-aţi fost voi, arme, doar izvor de jale!
Vă las — căci doar ruşinea mi-aţi slujit!
Staţi îngropate, dacă răzbuna
Voi n-aţi ştiut de loc jignirea mea!

124
Au printre-atîtea iuţi săgeţi în roi,

Nu-i una-n stare sînge azi să beie ?
O, dacă n-aţi ştiut răni eroi,
Răniţi-mi barem pieptul de femeie !
Pătrundă-mi fierul rece-n sînii goi
Şi lauri astă faptă să vă deie!
Uşor mă ştie-Amorul săgetată,
Că-n van spre mine n-a ţintit vreodată !

125
Nu mă cruţaţi, şi-am să vă iert greşeala
De-a nu-mi fi împlinit nici răzbunarea...
Armida, vai ! Ţi-i stinsă toată fala
Şi doar săgeţile-ţi mai sînt salvarea!
Noi răni doar pot a-mi lecuire boala !
O, stingeţi-i şi inimii dogoarea,
Iar rănilor amorului buimac
Le fie moartea pe vecie leac !

126
Ferice fi-voi dacă nu voi duce
Otrava dragostei şi în Infern !
Destulă ura mi-i — să mă usuce,
Ea — umbrei mele-nsoţitor etern!.
Din ea ţîşnească spaimele năuce,
La ceas cînd vise groaznice se cern,
Să-l văd din somn trezit, nenorocit,
Pe cel ce-atîta m-a dispreţuit!"

127
Tăcînd şi hotărîndu-se să moară,
Ia-n mîini săgeata cea mai ascuţită
Palori răsar pe chipu-i de fecioară

Şi-i vîrful lîngă sin, într-o clipită.
Dar iată că atunci Rinaldo zboară,
Văzînd-o pentru moarte pregătită,
Şi pe la spate-i prinde mîna care
Strîngea săgeata cea ucigătoare.

128
Se-ntoarce ea uimită, ba chiar ţipă,
Căci nu l-a fost văzut deloc venind.
De el cu scîrbă ochii-i fug o clipă...
Leşină... Capu-i cade-n jos, tînjind.
Cum cade, frîntă-n două, o tulpină.
Dar braţe drăgăstoase o cuprind,
Ţinînd-o şi apoi, numai decît,
Veşmîntul i-l descheie sus, la gît.

129
O lacrimă pe faţa ei frumoasă
El varsă, şi de milă, şi de-alint...
Cum floarea se învoită iar voioasă,
Stropită-n zori cu lacrimi de argint,
închise pleoapele-i nu se mai lasă
Cînd lacrimile lui pe gene simt :
Se tot deschid şi-nchid, nevrînd să-l vadă
Pe dragul ce-o lăsase urii pradă.

130
Se străduie, cu mîna-i fără vlagă,
Să-ndepărteze braţu-i viguros,
Dar în zadar, căci şi mai strîns o leagă
Eroul brav în acest lanţ vînjos.
Din temniţa aceasta, şi lui dragă,

Sbătîndu-se-a-i scăpa, fără folos,
Vărsînd un rîu mănos de lacrimi, ea,
Acestfel, neprivindu-l, îi grăia :

131
—„Crud cînd te-ntorci, precum eşti crud cînd pleci,
De ce-ai venit ? Nu tu-mi eşti ucigaş ?
Tot tu mă scapi de gheara morţii reci ?
O, pradă căror înjosiri mă laşi ?
Ce chinuri vrei să-nduri de-acum în veci ?
Cum mi-ai urmat nefericiţii paşi ?
Ştiu cazne cum tu nu ştii, trădător,
Dar pot puţin cînd nu pot nici să mor !

132
Din glorie ţi-ai pierde, cînd legată
N-aş fi la carul tău triumfător !
Cu sila astăzi prinsă, ieri trădată,
Sînt titlul tău cel mai răsunător !
Eu viaţă, pace ţi-am cerut odată ;
Azi moartea-mi este leac izbăvitor,
Dar nu-ţi cer să mi-o dărui tu, urînd
Tot ce mi-ai da cu mîna ta oricînd !

133
Prin mine sper să scap de-a ta cruzime,
Chiar dacă ţi-am ajuns, în lanţuri, sclava,
Şi ştreang nu-mi dă, şi arme nu-mi dă nune
Chiar de-mi lipsesc prăpăstii sau otrava !
Mai ştiu eu feluri de-a muri, mulţime,
De neghicit, că-i milostivă Slava !
Hai, lasă mîngîierile şi joaca !

O, searbădă-i nădejdea ta, săraca !"

134
Aşa-şi plîngea Armida soarta crudă,
Iar el amesteca stropi calzi, de milă,
Cu lacrima de dragoste şi ciudă
Din ochii fără seamăn de copilă...
— „Armida — îi zicea, — nu vrea s-audă
Urechea mea că voia mea te-mpilă !
Ţi-s sclav şi cavaler, iar nu vrăjmaş :
Sortit ţi-i tronul, în regesc sălaş !

135
In ochi citeşte-mi, vorba de nu-mi crezi
Jur : fi-vei iar pe tron străbun regină !
O, dacă peste rătăcitu-ţi crez
Ar scapără din slavă o lumină,
Ce n-ar fi pentru tine să cutez!
Ca tine n-ar fi alta mai divină în
Orient, avînd atotputere
Şi mare strălucire şi avere !"

136
I-i ruga-ntretăiată de suspine,
Stropită-n caldă lacrima căirii..,
...Cum se topesc zăpezile alpine,
Sub soare sau cînd mişună zefirii,
Se stinge tot ce poate s-o-nvenine;
E vie numai flacăra iubirii
Şi-i zice — „Sclavă ţi-s !... Ţi-o fi dorinţa
Şi legea mea de-acuma, şi credinţa !"

137
...într-astea, căpitanul egiptean
Zăreşte-n colb drapelul ţării sale ;
Bouillon, lovind în Rimedon, avan,
în rece braţul morţii îl prăvale;
Fug sarazinii toţi, şi, la aman,
îndată află Emiren cu cale,
Laş să nu pară, că se cere parte
Să aibă numai de ilustră moarte.

138
Se-avîntă pe al roibului grumaz,
Către Bouillon, de el întîiul demn ;
In drumu-i ciopîrţind fără răgaz,
Mai lasă-al-deznădejdii sale semn.
Si, de departe, strigă el, viteaz :
„De mîna ta să mor doar simt îndemn,
Dar cel puţin nădăjduiesc — aşa —
Să te strivesc sub grea căderea mea !"

139
Indată unul spre-altul se avîntă ;
La braţul sting este Bouillon rănit
Si scutul i-i străpuns în crunta trîntă...
Dar spada lui răspunde înzecit,
Cînd — trăznitoare — spre duşman cuvîntă,
Lovindu-l în obraz... Şi, năruit,
In pîntece-l străpunge mîndra-i spadă...
Astfel a fost si Emiren să cadă...

140
Ruini rămân din armia cea mare ;

Bouillon e-nvinşilor urmăritor,
Cand, iată,-l vede, cu încrîncenare
Luptînd, în sînge tot, pe Altamor.
Doar ciot de spadă, ciob de scut mai are
Si-n juru-i încă zeci de duşmani mor!
El strigă: — „Staţi, creştini! Dă-mi, prinţe spada!
Eu sînt Bouillon ! Zadarnică-i bravada !"

141
Semeţul prinţ pe care om pe lume
Nicicînd să-l umilească n-a putut,
Doar auzind acum vestitul nume
Din Urse-n Etiopia ştiut,
Rosteşte : — „Vrednic eşti, după renume,
Să-mi fii stăpîn pe sabie şi scut !
Iţi va aduce noua ta izbîndă
Şi glorie, şi avuţii dobîndă !

142
Răscumpărat de-o iubitoare soaţă
Voi fi, cu tot ce-i aur în regat !"
Bouillon răspunde : — „Cerul mă învaţă
Că nu-i bine să fiu zgîrcit bărbat.;
în India şi-n Persia măreaţă,
Păstrează tot ce scump ai adunat !
Eu nu scot la mezat vrăjmaşe vieţi
Ci fac războiş şi nu sînt precupeţ !"

143
Vorbind, el gărzii îl încredinţează
Şi-i urmăreşte iarăşi, mai departe,
Pe cei ce vor să scape, morţi de groază,

Dincolo de întărituri, de moarte.
Stă sînge-n cercul valului să vază,
Curgînd în rîuri lungi din corturi sparte.
Podoabele şi avuţia toată,
A egiptenilor, în sînge-nnoată...

144
Astfel Bouillon e-nvingător şi, cum
în zări lumina zilei mai străluce,
El în Sionul slobozit acum
La Sfînt Mormînt oştirea şi-o aduce...
...Făcîndu-şi printre toţi spre templu drum,
In sînge încă tot, supremul Duce
Şi-atîrnă armele, cinstind mormîntul
Prin rugi, — astfel plinindu-şi legămîntul.

sfirşit

NOTE

Strofa Versul

CINTUL XI

7, 8, 9 Litaniile se adresează întîi Sfintei Treimi, apoi Fecioarei Măria, capilor ierarhiilor îngereşti, Sfîntului Ioan Botezătorul, Simţului Petru *(piatră temeliei... casei Domnului),* apostolilor, martirilor creştinismului, sfinţilor părinţi, Măriei de Betania — simbol al vieţii contemplative, călugăriţelor etc.

10 8 *Iosaphat* — Vale între Ierusalim şi Muntele Măslinilor. In traducere *ad literara* = Judecata lui Dumnezeu. Potrivit doctrinei creştine, aici trebuie să se adune toţi morţii în ziua judecăţii din urmă.

23 Godefroi se afla printre primii participanţi la conciliul de la Clermont, unde Urban al II-lea (papă între 1088— 1099), a hotărît organizarea Cruciadei.

28 7—8 *La fel s-a fost crezut* — Aluzie la zeiţa Diana, născută în insula Delos, care a săgetat-o din nouri pe Niobe împreună cu copiii ei.

72 6 *Ida* — Munte din insula Creta. In *Eneida* există un episod similar, Venera vinderîndu-l pe Enea cu acelaşi frăsinel.

CINTUL XII

21 5 *Griji... precum femeile* — Arsete era eunuc.

23 Este vorba, evident, de o icoană a Sfîntului Gheorghe, dar ideea că o femeie poate rămîne însărcinată privind o pictură se află în operele lui Eliodor, scriitor grec din epoca decadenţei, foarte cunoscut pe vremea lui Tasso. Eliodor povesteşte despre Persina, care, sugestionată de o pictură reprezentîn-du-l pe Perseu eliberînd-o pe Andromeda, dă naştere unei fetiţe albe, şi, te-mîndu-se de răzbunarea soţului, o abandonează în voia soartei.

25 6 *Nebotezată* — Creştinismul abisinian nu îngăduia botezul fetelor decît după 60 de zile de la naştere.

29 şi urm. Peripeţiile lui Arsete şi ale Clorindei
sînt imitate după *Eneida* lui Vergiliu. (Episodul în care Metabo fuge cu Cammilla, cîntul XI).

CINTUL XIII

14 1 *Nasamonii, garamanţii* — Popoare în Lidia interioară, ţinut considerat printre cele mai toride.

59 1 *Siloe* — Rîu în apropiere de Ierusalim.

CINTUL XIV

3 *O poartă de cristal* — Homer, în

cîntul XXX al *Odiseei* şi Vergii iu în cîntul VI al *Eneidei* spun că în infern sînt două porţi ale viselor : una făurită din corn, prin care ies cele adevărate şi una din fildeş, prin care ies visele false.

61 5 *E-asemeni celor ce pe crunta plajă*— Potrivit legendei mitologice, sirenele îşi aveau sălaşul în golful Neapolelui.

70 2 *Fericite* — Insulele Canare.

72 Barca lui Carol şi Ubald este condusă de Fortuna, zeiţa norocului, iar veşmîntul *in joc de curcubee* simbolizează nestatornicia acesteia.

74 Despre izvorul rîsului ucigător vorbesc mulţi poeţi şi geografi ai antichităţii — stăruind credinţa că acesta ar exista în Insulele Fericite.

CINTUL XV

10 1 *Ascalon* — Oraş in vechea Palestina,port la Marea Mediterană.

15 4 *Rinocolura* — Se pare că este vorba despre actualul El Ariş.

15 8 *Aici, Pompei, zac ale tale oase* — Este vorba de Cneius Pompeius, zis cel Mare. A format primul triumvirat împreună cu Cezar (care-i era socru) şi cu Crassus. In anul 54 î.e.n., a intrat în conflict cil Cezar, sprijinit fiind de Senat. După lupte îndelungate a fost învins la Farsala (48 î.e.n.). S-a refugiat în Egipt, unde a

fost asasinat în urma ordinelor regelui Ptolemeu şi îngropat la poalele muntelui Casio, care pătrunde în mare.

16 1 *Damietta* — Oraş în Egipt, pe braţul răsăritean al Nilului.

16 5 *Urbea* — Alexandria. *Un mare grec*— Alexandru Macedon.

16 7 *Farul* — Insulă aflată în vechime aproape de gurile Nilului.

17 5 *Marmarica* — Veche denumire latina a unei regiuni a Africii septentrionale, cuprinsă între Marea Mediterană, Egipt, deşertul Libiei şi Cirenaica.

17 6 *Cyrena* — Oraş şi colonii greceşti, stabilite in Africa, la vest de Egipt. Oraşul a fost capitala statului Cirenaica.

17 7 *Cinci mari cetăţi* — E vorba de Pentapola grecească, cuprinzînd vestitele oraşe: Cyrena, Arsinoe, Apolonia, Berenice şi Ptolemais.

17 8 *Lethe* — Unul din rîurile infernului,al cărui nume înseamnă *Uitare.* Umbrele morţilor beau din apele lui, pentru a uita cu desăvârşire trecutul.

18 1 *Sirta Mare* — Azi Golful Sidra,

pe coasta tripolitană a Africii.

18 3 *Magra* — Mic rîu în Tripolitania.

18 7 *Alzerbe* — Insulă în apropierea coastei tunisiene, unde, potrivit legendei mitologice, trăiau mîncătorii de lotuşi. Tovarăşii lui Ulise, gustînd şi ei din aceste fructe (nu este vorba de floarea de lotus), şi-au uitat patria. (Vezi Homer, *Odiseea,* IX).

20 7 *Bizerta* — Oraş în Tunisia.

21 3 *Bugia* — Oraş şi golf în Algeria.

21 4 *Oranul* — Alt oraş algerian.

21 5 *Tingitania* — Veche denumire a Marocului.

21 7 *Marocul, Fezul* — erau, pe acea vreme, două regate distincte.

22 Este vorba de strîmtoarea Gibraltar.

24 1 *Gade* — Oraş în vechea Spanie, astăzi *Cadix.*

28 6 *Mincăruri şi de bunul simţ oprite*— Aluzie la antropofagie.

34 6 *Encelad* — Unul dintre Titani, asupra

căruia fusese răsturnat vulcanul Etna.

51 7 *Hercinia* — Veche denumire a munţilor Pădurea Neagră din Germania. *Hyrcania* — întinsă pădure în Persia.

CINTUL XVI

3 Aluzie la Hercule, care, îndrăgostin-du-se de Iola, fiica lui Eurytos, regele Oechaliei, a acceptat, la cererea acesteia, să se îmbrace în straie femeieşti şi să toarcă la picioarele ei. *Blana leului* — Leul din Nemeea, ucis de Hercule.

4 Aluzie la lupta de la Actium (31 î.e.n.) dintre Marcus Antonius şi Octavian August *Leucatul* — Una dintre insulele Ciclade, în Marea Ionică.

5 8 *Barbara regină* — Cleopatra, regina Egiptului.

8 1 *Meandru* — Rîu cu un curs foarte întortocheat, în Frigia.

25 8 Homer în *Iliada* (XIV), descrie briul Venerei, alcătuit la fel din dorinţe, minciuni şi capricii amoroase.

58 5 *Xenocrat* — (406—316 î.e.n.), filozof grec, discipol al lui Platon. A încercat să împace doctrina lui Platon cu a pitagoreicilor.

CINTUL XVII

1 1 *Peluza* (astăzi *Tineh)* — Vechi oraş egiptean, pe ale cărui ruine a fost clădit *Port-Saidul.*

2 Octava este un anacronism istoric, menită să accentueze dramatismul acţiunii cruciaţilor, întrucît expediţia Egiptului împotriva acestora a avut loc după şi nu înainte de cucerirea Ierusalimului.

4 Se pare că un anume Abuthanimi,nepot al lui Ali, ginerele lui Mahomet, s-a instaurat calif al Egiptului.

23 6 *Eritreea* — Vechi nume al Mării Roşii.

66 3 *Al lui Azzo trunchi august* — Acclii erau primii şi cei mai de seamă locuitori ai cetăţii romane *Atestia,* zisă apoi *Este,* şi erau scoborîtori dintr-o familie înrudită cu a lui August. Tasso urmează descrierea originilor casei de Este făcută la vremea lui de *G.B. Pigna,* literat şi secretar al ducelui Alfonso al Il-lea, în a sa *Istorie a principilor de Este* (1570).

67 1 *Caius* — După Pigna, acesta a fost guvernator al cetăţii Este pe vremea împăratului Honorius (395—423). cînd locuitorii văii Padului au fost nevoiţi să se apere împotriva vizigoţilor şi să-şi aleagă conducători dintre ei.

67 8 *Crudul got* — Alaric, rege al vizigoţilor. Este iarăşi un anacronism, întrucît Alaric

nu a năvălit la cererea lui Honorius, iar Tasso face aluzie la a doua năvală a acestuia, care a avut loc în anul 409.

68 Este vorba de incursiunile hunilor, sub conducerea lui Atila.

69 2 *Cu ochii de dragon, cu chip de cine* — Despre capul de cîine al lui Atila a circulat multă vreme o legendă istorico-populară prin toată Italia. Forreste şi cu Atila s-au bătut în duel. întîiul fiind cit pe ce să-l răpună pe al doilea, dar un pîlc de huni, dînd năvală, l-au făcut prizonier pe Forreste. Năvala hunilor in Italia a avut loc în anul 450

70 2 *Văzut e dîndu-şi viaţa...* — Forreste a murit apărînd Aquileea.

70 3 *Din vrednic tată, dirzul Accarin* (şi urm.) — Accarin, fiul lui Forreste, s-a retras din oraşul Altin, asediat de huni, şi s-a stabilit în locurile pe care se ridică astăzi Ferrara, oraş întemeiat de el, prin reunirea satelor de pe rîul Po.

71 5 *Alani* — Alţi barbari, care, de fapt,fuseseră aproape cu desăvîrşire nimiciţi de către vizigoţi în Spania, la începutul secolului al V-lea.

71 6 *Odoacru* — Fiul unuia dintre dregătorii lui Atila, şef al herulilor. El este regele herul din strofa următoare.

72 5 *...Epaminonda stirpei* — Bonifacio a

fost ucis în luptă împotriva lui Totila, regele ostrogoţilor din Italia (541—552). O săgeată îl nimerise pe Bonifacio într-un ochi şi nu şi-a scos-o decît după ce a aflat că ai săi sînt izbînditori, asemenea lui Epaminonda la Mantineea, care şi-a scos fierul din trup numai cînd i s-a făcut cunoscută victoria tebanilor.
Ernesto — Ernesto de Este a luptat împotriva slavilor dalmaţieni.

73 8 *Regele lombard* — Agilulf (590—615),regele longobarzilor.

74 Familia de Este a fost alături de Carol cei Mare pînă la moartea acestuia,
după care Berengario de Este i-a ţinut partea lui Ludovic cel Sfînt împotriva nepotului său răzvrătit Bernardo de Este, rege al Italiei. Strict istoric, Bernardo n-a fost învins de Berengario, ci i s-a supus (începutul secolului al IX-lea).

75 Almerico de Este a fost primul marchiz de Ferrara.

70 5 *Ugo.* Contele Ugo de Toscana este amintit şi de Dante *(Paradisul,* XVI). După istoria lui Pigna, acesta ar fi nepot de fiică al împăratului Germaniei.

77- 78 Matilda de Este, contesă de Toscana (1040—1115), i-a învins pe normanzi, l-a învins pe Henric al IV-lea, l-a apărat pe papa Grigorie al VII-lea şi a fost protectoarea bisericii catolice. Tasso o face

mama adoptivă a lui Rinaldo (vezi Cîntul I**,** 59).

80 Aluzie la ramura bavareză a casei de Este, ramura Guelfilor (Welfilor), înrudită cu multe case princiare germane.

CINTUL XVIII

41 7 Guglielmo, conducător de oşti genovez, a participat la Cruciadă, şi cronicarii timpului îi laudă iscusinţa neîntrecută.

CINTUL XX

20 8 *A-mpărăţiei sale viitoare* — După cucerirea Sfîntului Mormînt, Godefroi de Bouillon a fost rege al Ierusalimului.

48 2 Cum *Xantosul şi Ida nu văzură* — Aluzie la războiul troian *(Xantos* — rîu *in* Treia, *lda* — munte).

119 6 *Brontes* — Ciclop, slujitor al lui Vulcan, făuritor de fulgere.